

Siinmaa püha Apostli ja Ewangelisti Johannese
Jumalajõna-Spetaja Wennaste Selti kirjastus № 7.

Hind 15 kop.

1911.

aasta

KALENDER

Kokkuseadnud:

Preester Wasili Werlof.

Teie aastakäik.

A. KÜNG

KIRJUTUSMATERIAALI

KADPLUS

PÄRNU

M. Samwer'i trükk, Saapjalus.

Samstag, 2. April 1891. In der 1. Ausgabe.

Preis 10 Pf.

1891.

Preis

KALENDER

1891

Verlag von

Verlag von

Verlag von

Verlag von

Verlag von

Verlag von

aasta

Kalender.

Refuse ad nud;

Breester Wassili Werlof.

M. T a m w e r f ' i t r i f f t , H a a p s a l u s .

ENSV TA
Kirjandusmuuseum
Arhiivraamatukogu

27762

1911 aastal on 365 päewa.

Märtide seletus.

● = noortuu,

Ⓓ = esimine weerand,

⊙ = täistuu

Ⓔ = viimne weerand.

f. — kell; m. — minut; p. — päew; el. — enne lõunat; pl. — pärast lõunat; õ. — õhtul; ö. — öösi; p. — pärast, püha; pp. — pühapäew; h. — hommitul. H. G. Hommitu Ewangelium; Sw. — Saulu wiis; Et. — Eiturgia; Er. Iht. Uue laulu raamatu lehekülg.

Uja wah.

Kõik tunni-ajad selles kalendris on Peterburgi tella järele, arwatud. Uja see aeg ei ole mitte kõigis kodumaa linnades õige waid ainult kesk-kestimaal. Soowib keegi mõne meie kodumaa linna ehk murga kohaliku õiget aega teada saada, siis lisagu kalendri arwudele järgmised arwud juurde: Tallinnas 2 min., Haapsalus 7 min., Hiiumaal 11 min., Saaremaal 12 min., Riias 6 min. ja Wärsus 4 min., ehk jälle arwaku kalendri arwudest maha: Narwas 11 min., Rakweres 4 min. Paides 1 min., Tartus 5 min., Walgas 2 min.

Benemaal, peale Soome- ja Poolama, Rumenias, Serbias, Bulgarias, ja Greekamaal tarwitakse Julianuse ehk wana-kalendrit, muudes riikides. Gregorianuse ehk uut-kalendrit. Gregorianuse kalender on Julianuse kalendrist sel aastajajal 13 päewa ees. Seega: on meil 1 jaanuar, siis on soome- ja Poolamaal ja ka wäljamaa riikides, peale Rumenia, Serbia, Bulgaria, ja Greekamaa, 14 jaanuar.

Uasta aegade algused.

Uewade algab 8 mär. kell 8 õht.

Suwi algab 9 juunil kell 4 õht.

Sügise algab 11 sept. kell 6 hom.

Talwe algab 10 detf. kell 1 hom.

Päitese ja tuu warjutamised.

1911 aastal on 2 päitese warjutust. 1) Täieline päitese warjutus 15 aprillil. Alguis kell 9, 50 m. õht., lõpp 16 aprillil kell 3, 7 min. hommitul. 2) Ringwormline 9 oktoobil. Alguis kell

3, 20 min. homm., lõpp kell 9, 8 min. õhtul. Kumbki päitese warjutus meie maal nähtaw ei ole. Kuu warjutusi 1911 aastat ei ole.

Päewad, mill kõik awalikud löbustused ja pidud (näitemängud, kontserdid, näofattepidud) keelatud on.

5. jaanuaril, 1. weebruaril, 24. märtil, 5., 14 ja 28., augustil, 7. ja 14. septembril, 20. nowembril, 24. detsembril, peale selle: Palmipunde püha laupäewal, kestnädalal enne Tawaminemise püha, Nelipühi laupäwal, 1. Sõulu pühal, Palmipunde pühal, 1. Ülestõusmise pühal ja 29. augustil.

Paastu pärast on etendused keeldud: suure paastu esimise nädala esmapäewast kuni 2. paastunädala esmapäewani; 2. paastunädala laupäewast kuni 5. paastunädala pühapäewani; 6. paastunädala laupäewast kuni Ülestõusmise püha esmapäewani.

Sündinud asjade ajaarw.

Aasta.

Weneriit rajatakse	862
Katoliku usk tuleb meie maale	1208
Gestirahwa wiimane wastuhakkamine	1343
Ordu walitsuse lõpp, Poola aja hakatus	1561
Tallinnamaa saab Rootsi alla	1561
Raamatute trükkimine algab wenemaal	1563
Siberimaa saab Weneriigi alla	1589
Liivimaa langeb Rootsi alla	1629
Esimene apteek awatakse Wenemaal	1701
Esimene ajaleht ilmub Wenemaal	1703
Tartu saab wenelastele	1704
Rodumaa saab Wenewalitsuse alla	1710
Uus Testament ilmub Tallinna trükkis	1715
Nõugepanemine algab Wenemaal	1768
Sinimeste turul müümine keelatakse Wenemaal ära	1808
Brantslaste Wenem. tulemine, Moskwa ja Riia l. põlemine	1812
Aleksander I finnitab Gestimaa talurahwa priits	1816
Aleksander I laskeb Liivimaa talurahwa priits	1819
Gsimised priinimed pannakse Liivimaal	1822
Sigeniit laguneb meie maale laiali	1841
Krimmi sõja hakatus.	1853
Permi Postimees" ilmub	1857
Aleksander II finnitab Liivimaa talurahwa seaduse	1860

Wenerahwas saab wabaks	1861
Baldadele antatse omawalitus	1866
Esimeue Eesti laulupidu	1869
Eesti Kirjameeste Selts hakkab tööle	1872
Üleüldise wäeteenistuse seadus pannakse maksma	1874
Wene-Türgi sõda	1877
Rahwakohtu seatakse hariduse-ministeriumi alla	1887
Uued lohtud tulewad meie maale	1889
Wene-Jaapani sõda	1904
„Waimulit Sõnumetooja“ ilmub	1904
Uusajaliku manifest	1905
Riigivolikogu kutsutakse esimest korda kokku	1906
Esimene riigivolikogu saadetakse laiali	1906
Riigivolikogu kutsutakse teist korda kokku	1907
Teine riigivolikogu saadetakse laiali	1907
Riigivolikogu kutsutakse kolmat korda kokku	1907

Keisri herra perekond.

Niko lai II Aleksandrowitch, Weneriigi keiser ja isewalitseja, Poolamaa Kuningas, Soomemaa Suurwürlst jne. jne. sünd. 6. mail 1878, hakkas walitsema 20. oktoobril 1894, abielusse astunud 15. novembril 1894.

Tema ema, leht Keiseriuna Maria Teodorowna, sünd. 14. nov. 1847, oli abielus Keisri Aleksandri III.

Keisri Herra Abikaasa :

Aleksandra Teodorowna, Suur Hesseni Suurhertsogi tütar. sünd. 25. mail 1872.

Arujärjepärija :

Aleksei Nikolajewitch, sünd. 30. juunil 1904.

Keisri Herra tütreid :

Oлга Nikolajewna, sünd. 3. nov. 1895.

Татьяна Nikolajewna, sünd. 29. mail 1897.

Мария Nikolajewna, sünd. 14. juunil 1899.

Анастасия Nikolajewna, sünd. 5. juunil 1901.

Kiriku ja kroonu pühad,
mil Weneriigi koolid ja kohtud finni on.

J a a n u a r.

1. Uus aasta. Kristuse ümber-
lõikamise p.
6. Kolmekuninga p.

W e e b r u a r.

2. Issanda templiwiimise p.
Küündla p.
19. Wenerahwa wabaltsaam. p.
- 17—19. Wõinädala päewad.

M ä r t s.

25. Nõõmu kuulut. n. Mariale.

A p r i l.

7. Suur Neljap.
8. Suur Keede.
9. Suur Laup.
- 10—16. Rihawõtte p. nädal.
23. Keisri Proua nimep.

M a i.

6. Keisri Herra sünd. p.
9. P. imeteotegia Nikolai p.
14. Keisri Herra ja Praua
kroon. p.
19. Issanda taewaminemise p.
- 29—30. Nelip.

J u u n i.

24. Kristija Juhannese surm. p.
Saaniip.
29. Peetri Paawli p.

J u u l i.

20. Eliase päew.
22. Keisri Herra Oma nimep.
30. Annijärjepärija f. p.

A u g u s t.

6. Issanda muutmise p.
15. Jumala sünnitaja surma p.
29. Kristija Juhannese surmap.
30. Suurw. Alex. Newski p.

S e p t e m b e r.

8. Neitsi Maria sünd. p.
14. Issanda risti ülend. p.
26. Ap. Juhannese surma p.

O k t o b e r.

1. Jumala sünnit. kaitsm. p.
5. Annijärjepärija nime p.
21. Keisri Herra troonipääl-
saam. p.
22. Kaasani Maaria p.

N o w e m b e r.

14. Keisri Oma sünd. p.
21. Neitsi Maria templi wi-
mise p.

D e t s e m b e r.

6. Keisri Herra nime p.
- 25—27. Kristuse sünnimese-
eht Jõulu pühad.

Abielusje laulatusest.

Õigefu koguduse seaduse järele on abielusje laulatamine
teclatud :

- 1) 14. nowembrist kuni jaanuarini.
- 2) Rihawõtmise lõpu pühapäewast apostli Tooma Pühapäe-

wani (13 Weebruari — 17 Aprillini).

3) Apostlite paastu ajal 6—29 juunini).

4) Sumala ema surma paastu ajal (1—15 augustini).

5) Üleülitse teisi- ja neljapäewadel, sest et päewad, mis nende järele tulewad, paastupäewad on ja ka neil päiwlil, mis suurte pühade eel on, näbali laupäewadel ja 28. augustil, sest selle päewa järele tuleb 29. august, mis paastupäew on.

6) Neil päiwlil, mis Keisri kroonimise ja trooni peale saamise pühade eel on.

Surnute matmisest.

Surnuid ei maeta: 1. Jõulu pühal, 1. Pihawõtte pühal ja suurtel kroonu pühadel: Keisri Herra, Keisri proua ja Trooni-pärija fundimise ja nimepäiwlil, niisamati ka Keisri Herra trooni-peale saamise ja kroonimise päiwlil.

Paastu päewad.

5. jaanuar.

21. weebr. kuni Pihawõtte pühadeni.

6—29 juunini.

1. 15 augustini.
29. august.
14. september.
15. nowembrist Jõulu pühadeni ja iga näbala-tesknäbala- ja Reedel, peale suurte pühade näbala- ja wõinäbala-tesknäbala- ja reedi, mil paastu ei ole.

Pühapäewade hommiku-teenistuse

Evangeeliumi lugemised:

1. Mat. ew. 28,16—20.

2. Mark. " 16,1—8.

3. Mark. " 16,9—20.

4. Luuk. " 24,1—12.

5. Luuk. " 24,12—35.

6. Luuk. " 24 36—54.

7. Joan. ew. 20,1—10.

8. Joan. " 20,11—12.

9. Joan. " 20,19—31.

10. Joan. " 21,1—14.

11. Joan. " 21,15—25.

I.

Jaanuar.

Sulian. kal.	n. l.	Püha-kirja lugem. ja mälest. päew.	Täht- päewad.
1. Laup.	14	Aueaasta p. Issanda ümb erlõik p. Hē. Joan. X, 9-16. Lit.: Kol. II, 1-12. Lk. II, 20-21, 40-52. Gr. Iht. 97-104.	
2. Pühap.	14	30 p. p. Kolm. Jum. p. ja p. enne Issanda rist. Lw. 5. Hē. 8. Lit.: II Tim. IV, 5-8; Mark. I, 1-8. Gr. Iht. 10. 23. 32. 34-35. 39. 44-45. 51. 60. 64-65.	☉ t. 0, 27 m. h.
3. Esmap.	16	Ebr. XI, 17-31; Mar. IX, 42-X, 1.	
4. Teisip.	17	Ebr. XII, 25-26, XIII, 22-25; Mar. X, 2-12.	
5. Keisn.	18	Jak. I, 1-18; Mar. X, 13-16.	
6. Neljap.	19	Issanda ristimise p. Hē. Mar. I, 9-11. Lit.: Tiit. II, 11-14-III, 4-7; Mat. III, 13-17. Gr. Iht. 104-115.	Paastup. Kolmek. p.
7. Reede	20	Jak. II, 1-13. Mar. X, 24-32.	
8. Laup.	21	Kol. I, 1-6.; Luuk. XVI, 10-15.	
9. Pühap.	22	31. p. p. Kolm. Jum. p. ja p. p. Issanda rist. Lw. 6. Hē. 9. Lit.: Ewef. IV, 7-13. Mat. IV, 12-17. Gr. Iht. 3. 18. 30. 34-35. 44-45. 57. 64-65.	☉ t. 8, 22 m. h.
10. Esmap.	23	Jak. II, 14-26; Mar. X, 46-52.	
11. Teisip.	24	Jak. III, 1-10; Mar. XI, 11-23.	
12. Keisn.	25	Jak. III, 11-IV, 6; Mar. XI, 23-26.	
13. Neljap.	26	Jak. IV, 7-V, 9. Mar. XI, 27-23.	
14. Reede	27	I Peet. I, 1-2, 10-12, II, 6-10 Mar. XII, 1-12.	
15. Laup.	28	Teesf. V, 14-23; Luuk. XVII, 3-10.	
16. Pühap.	29	32. p. p. Kolm. Jum. p. Lw. 7. Hē. 10. Lit.: I. Tim. IV, 9-15. Luuk. XIX, 1-10. Gr. Iht. 13. 26. 33. 34-35. 41. 44-45. 54. 62. 64-65.	

Julian. kal.	n. i.	Pühäkirja lugem. ja mälest. päewad.	Täht- päewad.
17. Esmap.	30	I Peet., 2,22-3,9; Mar. 12,13-17.	☉ f.
18. Teisip.	31	I Peet., 3,10-22; Mar. 12,18-27.	11, 46
19. Keisn.	1	I Peet. 4,1-11; Mar. 12,28-37.	m. h.
20. Kolmap.	2	I Peet. 4,12-5,5; Mar. 12,38-44.	
21. Neebe	3	II Peet. 1,1-10; Luuk. 9,12-18.	
22. Laup.	4	II Tim. 2,11-19; Luuk. 7,1-10.	
23. Pühap.	5	33. p. p. Kolm. Jum. p. Lw. 8. 56. 11. lit.: I Tim. 4,9-15; Luuk. 19, 1-10. Gr. lht. 15. 27. 33. 34-35. 42. 44-45. 55. 62. 64-65.	
24. Esmap.	6	Gb. 3,5-11, 17-19; Luuk. 20,27-44.	D f. 5,
25. Teisip.	7	Gb. 4,1-13; Luuk. 21,12-19.	29 m. h.
26. Keisn.	8	Gb. 5,11-6,8; Luuk. 21,20-24.	
27. Kolmap.	9	Gb. 7,1-6; Luuk. 21,28-33.	
28. Neebe	10	Gb. 7,18-25; Luuk. 21,37-38, 22,1-8.	
29. Laup.	11	I Tim. 3,4-16, 4,1-5. Ewef. 2,11-13; Mat. 3,1-11; Luuk. 13,18-29.	
30. Pühap.	12	Tölneri ja wariseri p. p. Lw. 1. 56. 1. lit.: II Tim. 3,10-15. Luuk. 18, 10-14. Gr. lht. 124-126.	
31. Esmap.	13	II Peet. 1,20-2,9; Mar. 13,9-13.	☉ f. 0, 39 m. h.

Päite tõuseb:

Läheb looja:

1=sel kell 9, 4 m.
11=mal " 8, 47 "
21 " " 8, 26 "

kell 3, 51 m.
" 4, 14 "
" 4, 39 "

Julian. kal.	n. r.	Püha-kirja lugem. ja mälest. päew.	Täht- päewad.
1. Teisip.	14	II Peet. 2,9-22; Mar. 13,14-23.	
2. Keisn.	15	Isaanda templiwiimise p. hC. Luuf. 2,25-32; Lit.: Ebr. 7,7-17; Luuf. 2,22-40. Er. hft. 116-123.	
3. Neljap.	16	I Joan. 1,8-2,6; Mark. 13,31-14,2.	
4. Reede	17	I Joan. 2,7-17; Mark. 14,3-9.	
5. Laup.	18	I Tim. 3,1-9; Luuf. 20,45-21,4.	
6. Pühap.	19	Radunud poja p. p. Ev. 2. hC. 2. Lit.; I Kor. 6,12-20; Luuf. 15, 11-32. Er. hft. 126-130.	
7. Esmap.	20	I Joan. 2,18-3,10; Mark. 11,1-11.	
8. Teisip.	21	I Joan. 3,11-20; Mark. 14,10-42.	● f. 5,
9. Keisn.	22	I Joan. 3,21-4,6; Mar. 14,43-15,1.	46 m. h.
10. Neljap.	23	I Joan. 4,20-5,21; Mar. 15,2-15.	
11. Reede	24	II Joan. 1,1-13; Mar. 15,22-41.	
12. Laup.	25	I Kor. 10,23-28. I Tess. 4,13-17; Luuf. 21,8-9, 20-24, 33-36. Surnute mälestus.	
13. Pühap.	26	Lihajöömise lõpu p. p. Ev. 3. hC. 3. Lit.: I Kor. 8,8-9,2; Mat. 25,31-46. Er. hft. 130-133.	
14. Esmap.	27	II Joan. 1,1-15; Luuf. 19,29-36.	
15. Teisip.	28	Juud. 1,1-10; Luuf. 22,39-23,1.	
16. Keisn.	1	" " " " " " " "	● f. 2,
17. Neljap.	2	Juud. 1,11-25; Luuf. 23,2-34, 43-56.	32 m. h.
18. Reede	3	" " " " " " " "	
19. Laup.	4	Room. 14,19-26; Gal. 5,22-6,2; Mat. 6,1-13; 11,27-30.	

Sulian. kal.	n. l.	Püha-kirja lugem. ja mälest. päewad.	Täht-päewad.
--------------	-------	--------------------------------------	--------------

20. Pühap.	5	Hiimasöömise lõpu p. p. Lw. 4. HC. 4. Vit.: Room. 13,11-14;4; Mat. 6, 14-21. Er. Ihf. 134-137. Madama paradiisist väljaajamise mälestus.	
21. Esmap.	6	paastus.	
22. Teisip.	7		
23. Keisn.	8		Epistl. ja ewang. määrat. ei ole. D f. 1,
24. Kolmap.	9		3 m. h.
25. Reede	10		
26. Laup.	11	1 näd. paastus. Ebr. 1,1-12; II Tim. 2,1-10; Mar. 2,23-28; Joan. 15,17-27.	
27. Pühap.	12	Esimine pühapäew paastus. Lw. 5. HC. 5. Vit.: Ebr. 11,24-26; 32-12,2; Joan. 1,43-51. Er. Ihf. 155-158. Digeusu püha.	
28. Esmap.	13	" " " " " " " " "	

Päike tõuseb:

1-jel kell 7, 58 m.
11-mal " 7, 32 "
21 " " 7, 4 "

Läheb looja:

kell 5, 7 m.
" 5, 32 "
" 5, 56 "

Julian. kal.	n. r.	Püha-kirja lugem. ja mälest. päewad.	Täht- päewad.
--------------	-------	--------------------------------------	------------------

1. Teisip.	14	2 näd. paastus.	Epist. ja Ewang. määrat. ei ole.	☉ i. 2, 0 m. h.
2. Keisn.	15			
3. Neljap.	16			
4. Reede	17			
5. Laup.	18			
			Ebr. 3,12-16; I Tess. 4,13-17; Mar. 1,35-41; Joan. 5,24-30.	

6. Pühap.	19	Teine p. p. paastus. Ew. 6. HE. 6. Lit: Ebr. 1,10-2,3; Mar. 2,1-12. Er. lhf. 158-160.		
7. Esmap.	20	3 näd. paastus.	Epistl. ja Ewang. määrat. ei ole.	☉ i. 2, 28 m. h.
8. Teisip.	21			
9. Keisn.	22			
10. Neljap.	23			
11. Reede	24	3 näd. paastus.	Ebr. 10,32-38; I Tess. 4,13-17; Mar. 2,14-17; Joan. 5,24-30.	
12. Laup.	25			

13. Pühap.	26	Kolmas p. p. paastus. Kristi kumarmise p. p. Ew. 7. HE. 7. Lit.: Ebr. 4,14-5,6; Mar. 8,34-9,1; Er. lhf. 160-164.		
14. Esmap.	27	4 näd. paastus.	Epistl. ja Ewang. määrat. ei ole.	● i. 2, 39 m. h.
15. Teisip.	28			
16. Keisn.	29			
17. Neljap.	30			
18. Reede	31	4 näd. paastus.	Ebr. 6,9-12; I Kor. 15,47-57; Mar. 7,31-37; Joan. 5,24-30.	
19. Laup.	1			

Julian. kal.	L. n.	Püha-kirja lugem. ja mälest. päewad.	Täht- päewad.
--------------	----------	--------------------------------------	------------------

20. Pühap. 2 Neljas p. p. paastus. Lw. 8. H.C.
8. Lit.: Ebr. 6,13-20; Ewef. 5,9-29;
Mar. 9,17-31; Mat. 4,25-5,12 Kr.
Ihf. 164-166.

21. Esmap. 3
22. Teisip. 4
23. Keisn. 5
24. Neljap. 6

25. Reede 7

26. Laup. 8

D f. 7,
56 m. h.

27. Pühap. 9 Viies p. p. paastus. Lw. 1. H.C. 9.
Lit.: Ebr. 9,11-14; Kal. 3,23-29;
Mar. 10,32-45; Luuk. 7,36-50; Kr.
Ihf. 168-169.

28. Esmap. 10
29. Teisip. 11
30. Keisn. 12
31. Neljap. 13

⊕ f. 4,
38 m. h.

Päike tõuseb:

Läheb looja:

1-ful kell 6, 41 m.
11-mal " 6, 12 m.
21 " " 5, 42 "

kell 6, 16 m.
" 6, 39 "
" 7, 3 "

Julian. kal.	n. l.	Pühajkirja lugem. ja mälest. päewad.	Täht- päewad.
1. Neede	14	6	
2. Laup.	15	11	
		h	
		Ebr. r. 12, 28-29, 3,1-8; Joan. 11,1-45.	
3. Pühap.	16	Palmipunde püha. MC. Mat. 21, 1-11, 15-17; Lit.: Wilip. 4,4-9; Joan. 12,1-18. Er. Iht. 171-178.	
4. Esmap.	17	MC. Mat. 21,18-43; Lit.: Mat. 24, 3-35.	
5. Teisip.	18	MC. Mat. 22,15-46, 1-39; Mat. 24, 36-51, 25, 1-46, 26,1-2.	
6. Keisn.	19	MC. Joan. 12, 17-50; Lit.; Mat. 26, 6-16.	
7. Neljap.	20	MC. Luuf. 22 1-39. Lit.: I Kor. 11,23-32. Mat. 26,2-20; Joan. 13,3-17; Mat. 26, 21-39; Luuf. 22,43-45; Mat. 26. 40-75; 27,1-2.	Suur Neljap.
8. Neede	21	Kannat. ewangeliumid: 1) Joan. 13,31-18,1; 2) Joan. 18,1-28; 3) Mat. 27,57-75; 4) Joan. 18,28-19,16; 5) Mat. 27,3-32; 6) Mark. 15, 16-32; 7) Mat. 27,33-54; 8) Luuf. 13,32-49; 9) Joan. 19,26-37; 10) Mark. 15,43-47; 11) Joan. 19,38-42; 12) Mat. 27,62-66. Shtu teenistusel; I Kor. 1,18-2,2. Mat. 27,1-38; Luuf. 23,39-43; Mat. 27,39-54; Joan. 19,31-37; Mat. 27, 55,61. Er. Iht. 194-203.	Suur Neede. C f. 8, 37 m. 5.
9. Laup.	22	MC. I Kor. 5,6-8; Kal. 3, 13-14; Mat. 27, 62-66. Lit. Room. 6,3-11; Mat. 28,1-20. Er. Iht. 203-210.	
10. Pühap.	23	Kristuse ülestõusmise ehk paasa p. Lit.: Ap. t. 1,1-8; Joan. 1,1-17. Er. Iht. 211-226.	
11. Esmap.	24	Ap. t. 1,13-17; 21-26; Joan. 1,18-28.	
12. Teisip.	25	Ap. t. 2,14-21; Luuf. 24,12-35.	
13. Keisn.	26	Ap. t. 2,22-36; Joan. 1,35-51.	
14. Neljap.	27	Ap. t. 2,38-43; Joan. 3,1-15.	
15. Neede	28	Ap. t. 3,1-8; Wil. 2,5-11; Joan. 2, 12-22; Luuf. 10,38-42, 11,27-28.	
16. Laup.	29	Ap. t. 3,11-16; Joan. 3,22-23.	

Julian. kal.	n. l.	Pühha-kirja lugem. ja mälest. päewad.	Täht- päewad.
17. Pühap.	30	Apost. Tooma p. p. Sw. 1. SE. 1. Stt.: Ap. t. 5,12-20; Joan. 20,19-31. Pr. Iht 227-230.	
18. Esmap.	1	Ap. teg. 3,19-26; Joan. 2,1-11.	
19. Teisip.	2	Ap. t. 4,1-10; Joan. 3,16-21.	
20. Keisn.	3	SE. Luuf. 12,2-12; Stt.: Ap. t. 12,1-11; Joan. 15,17-27, 16,1-2.	
21. Neljap.	4	Ap. t. 4,23-31; Joan. 5,24-30.	
22. Reede	5	SE. Luuf. 10,1-15. Stt.: I Peet. 5,6-14, Ap. t. 5,1-11; Mark. 6,7-13; Joan. 5, 30-47, 6,1-2.	☉ f. 3, 15 m. 6.
23. Laup.	6	Keisri Prona nime-päew. SE. Luuf. 1, 2-12. Stt.: Ap. t. 12,1-11 Joan. 15, 17-16,2.	Jüri- päew.
24. Pühap.	7	Salwitooja naeste p. p. Sw. 2. SE. 3. Stt.: Ap. teg. 6,1-7; Mrk. 15,43-16,8. Sr. Iht. 231-233.	
25. Esmap.	8	Ap. teg. 6,8-15, 3,1-5, 47-60.; Joan. 4,46-54.	
26. Teisip.	9	Ap. t. 8,5-17; Joan. 6,27-33.	
27. Keisn.	10	SE. Joan. 21,15-25; Stt.: Ap. t. 12,1-11; 8,12-25; Luuf. 5,1-11; Joan. 6,35-39.	
28. Neljap.	11	Ap. t. 8,26-39; Joan. 6,40-44.	
29. Reede	12	Ap. teg. 8,40-9,19; Joan. 6,48-54.	
30. Laup.	13	Ap. t. 9,19-31; Joan. 15,17-27, 16,1-2.	☉ f. 8, 11 m. 6.

Päite tõuseb :

Läheb looja :

1-jel kell 5, 10 m.

kell 7, 24 m.

11-mal " 4, 41 "

" 7, 52, "

21-jel " 4, 15 "

" 7, 16, "

Julian. kal.	L.	Büha-kirja lugem. ja mälest. päewad.	Täht- päewad.
1. Pühap.	14	Alwatud inimese p. p. Ev. 3. Hē. 4. Lit.: Ap. t. 9,32-42; Joan. 5, 1-15; Er. lhf. 233-236.	
2. Esmap.	15	Ap. t. 10,1-16; Joan. 6,56-69.	
3. Teisp.	16	Ap. 10,21-33; Joan. 7,1-13.	
4. Kolm.	17	Ap. t. 14,6-18; Joan. 7,14-30.	
5. Neljap.	18	Ap. t. 10,34-43; Joan. 8,12-20.	
6. Reede	19	Keisri herra süüd. p. Hē. Mat. 11, 27-30; Lit.: Kal. 5,22-6,2; Mat. 11,27-30.	
7. Laup.	20	Hē. Joan. 21,15-25; Lit.: I Kor. 4, 9-16; Ap. t. 12,1-11; Mat. 13, 54-58; Joan. 13,31-42.	
8. Pühap.	21	Samaria naese pp. Ev. 4. Hē. 7- Lit.: Ap. t. 11,19-26,29-30. Joan. 4,5-42. Er. lhf. 238-240.	E f. 11, 24 m. h.
9. Esmap.	22	Ap. t. 12,12-17; Joan. 8,42-51.	
10. Teisp.	23	Ap. t. 12,25-13,12; Joan. 8,51-59.	
11. Kolm.	24	Ap. t. 13,13-24; Joan. 6,5-14.	
12. Neljap.	25	Ap. t. 14,20-27; Joan. 9,39-41, 10,1-9.	
13. Reede	26	Ap. t. 15,5-34; Joan. 10,17-28.	
14. Laup.	27	Keisri herra kroon. p. Hē. Mat. 11,27-30; Lit.: Kal. 5,22-6,2; Mat. 4,25-5,15.	
15. Pühap.	28	Pimeda inimese pp. Ev. 5. Hē. 8. Lit.: Ap. t. 16,16-34; Joan. 9,1-38. Er. lhf. 240-242.	● i. 8, 26 m. h.
16. Esmap.	29	Ap. t. 17,1-15; Joan. 11,47-57.	
17. Teisp.	30	Ap. t. 17,19-28; Joan. 12,19-36.	
18. Kolm.	31	Ap. t. 18,22-28; Joan. 12,36-47.	
19. Neljap.	1	Issanda taewamin. pp. Hē. Mark. 16,9-20, Lit. Ap. t. 1,1-12; Luuk. 24,36-53. Er. lhf. 242-249.	

Julian. kal.	I.	Püha-kirja lugem. ja mälest. päevad.	Täht-päevad.
--------------	----	--------------------------------------	--------------

20. Reede	2	Ap. 19,1-8; Joau. 14,1-11.	
21. Laup.	3	Ap. t. 20,7-12; Joau. 14,10-21.	
22. Pühapä.	4	Püha Isade pp. Ev. 6. HC. 10. Pit: Ap. t. 20,16-18, 28-36; Joau. 17,1-13. Er. lht. 249.	D f. 0, 6 m. h.
23. Esmap.	5	Ap. t. 21,8-14; Joau. 14,27-31; 15, 1-7.	
24. Teisip.	6	Ap. t. 21,26-32; Joau. 16,2-13.	
25. Kolm.	7	Heisri Proua süüd. p. HC. Luul. 7,17-30 Pit.: II Kor. 4,6-15; Mat. 11,2	
26. Neljap.	8	Ap. t. 15,1-10; Joau. 16,23-33.	
27. Reede	9	Ap. t. 17,1-10; Joau. 17,18-26.	
28. Laup.	10	Ap. t. 18,1-11 I Tess. 4,13-17; Joau. 21,15-15; 5,24-30.	
29. Pühapä.	11	Püha Makari määtsut. ehk Teisip. HC. 9. Pit.: Ap. t. 2,1-11; Joau. 7,37-52, 8,12. Er. lht. 252.	⊕ f. 11, 52 m. d.
30. Esmap.	12	Ev. 5,9-19; Mat. 18,10-20. Er. lht. 262.	
31. Teisip.	13	Room: 1,1-7, 13-17; Mat. 4,25-5,13.	

Päike tõuseb:

Läheb looja:

1-jel kell 3, 51 m.
11-jal " 3, 30 "
21-jel " 3, 15 "

kell 8, 39 min.
" 9 0 "
" 9 18 "

Julian. kal.	n.	Püha-kirja lugem. ja mälest. päewad.	Täht- päewad.
1. Kesk.	14	Room. 1,18-27; Mat. 5,20-26.	
2. Neljap.	15	Room. 1,28-32; 2,1-9. Mat. 5,27-32.	
3. Reede	16	Room. 2,14-29; Mat. 5, 33-41.	
4. Laup.	17	Room. 1,7-12; Mat. 5,42-48.	
5. Pühap.	18	1 pp. Kolm. Jum. p. Kõige Pü- hade pp. Lw. 8. HC. 1. Vit.: Ebr. 11,33-12,2; Mat. 10,32-33, 37-38, 19,24-30. Er. lbf. 263.	
6. Esmap.	19	Room. 2,28-29, 3,1-18; Mat. 6,30-34, 7,9-11.	☾ l.10, 52 m. õ.
7. Teisip.	20	Room. 4,4-12; Mat. 7,15-21.	
8. Kesk.	21	Room. 4,13-25; Mat. 7,21-23.	
9. Neljap.	22	Room. 5,10-16; Mat. 8,23-27.	
10. Reede	23	Room. 5,17-21; Mat. 9,14-27.	
11. Laup.	24	Room. 3,19-26; Mat. 7,1-8.	
12. Pühap.	25	2 p.p. Kolm. Jum. p. Lw. 1. HC. 2. Vit: 2,10-16; Mat. 4,18-23. Er. lbf. 3. 18. 30. 34-36. 44-45. 57. 64.	
13. Esmap.	26	Room. 7,1-13; Mat. 9,36-38. 10,1-8.	☉ l. 3,
14. Teisip.	27	Room. 7,14-25, 8,1-2; Mat. 10,9-15.	21 m. õ.
15. Kesk.	28	Room. 8,2-13; Mat. 10,16-32.	
16. Neljap.	29	Room. 8,22-27; Mat. 10,23-31.	
17. Reede	30	Room. 9,6-19; Mat. 10,32-56, 9,1.	
18. Laup.	1	Room. 3,28-31; 4,1-3; Mat. 7, 24-29, 8,1-4.	
19. Pühap.	2	3. p.p. Kolm. Jum. p. Lw. 2. HC. 3.	

Julian. kal.	n. r.	Pühajkirja lugem. ja mälest. päewad.	Tähtpäewad.
		Lit.: Room 5,1-10; Mat 6,22-33. Er. lüh. 5. 19. 31. 34-35. 36. 44 45. 47. 58. 64-65.	
20. Esmap.	3	Room. 9,18-33; Mat. 11,2-15.	D f. 11,
21. Teistp.	4	Room. 10,11-21, 11,1-2; Mat. 11, 16-20.	22 m. h.
22. Kolmn.	5	Room. 11,2-12; Mat. 11,20-26.	
23. Neljap.	6	Room. 11,13-24; Mat. 11,27-30.	
24. Reede	7	Wistija Juhannese s. p. hC. Luuf. 1,24-25. 57-68. 76-80. Lit.: Room. 13,11-14,4. Luuf. 1,5-25. 57-68. 76. 80. Er. lüh. 331.	Jaani p.
25. Laup.	8	Room. 6,11-17. Mat. 8,14-23.	
26. Pühap.	9	4. p. p. Kolm. Sum. p. Ev. 3. hC 4. Lit.: Room. 6,18-23; Mat. 8, 5-13. Er. lüh. 6. 21. 31. 34-35. 37. 44-45. 49. 59. 64-65.	
27. Esmap.	10	Room. 12,4-5, 15-21; Mat. 12,9-13.	
28. Teistp.	11	Room. 14,9-18; Mat. 12,38-45.	☉ f. 2,
29. Kolmn.	12	Alamad ap. Peetrus ja Paulus. hC. Joan. 21,15-25; Lit.: II Kor. 11,21-12,9; Mat. 16,13-19. Er. lüh. 346-353.	55 m. h.
30. Neljap.	13	Room. 15,17-29; Mat. 12,46-50, 13,1-3.	

Päike tõuseb:

Läheb looja:

1-sel kell 3, 5 m.

kell 9, 33 m.

11-mal „ 3, 5 m.

„ 9, 36 „

21 „ „ 3, 12 „

„ 9, 32 „

Julian. kal.	n. l.	Pühajärja lugem. ja mälest. päevad.	Täht- päevad.
--------------	-------	-------------------------------------	------------------

1. Neede	14	Room. 16,1-16; Mat. 13,4-9.	
2. Laup.	15	Room. 8,14-21; Mat. 9,9-13.	

3. Pühap.	16	5. p. p. Kolm. Jum. p. Lw. 4. 5C.
5. Vit. Room. 10,1-10; Mat. 8,
28-9,1; Er. lhf. 8. 22. 31. 34-35.
38. 44-45. 50. 60. 64-65.	
4. Esmap.	17	Room. 16,17-24; 13,10-23.	
5. Teisip.	18	I Kor. 1,1-9; Mat. 10,37-42; 11,1.	
6. Kesk.	19	I Kor. 2,9-16; 3,1-8; Mat. 13,31-36.	
7. Neljap.	20	I Kor. 3,18-23; Mat. 13,36-43.	
8. Neede	21	I Kor. 4,5-8; Mat. 13,44-54.	
9. Laup.	22	Room. 9,1-5; Mat. 9,18-26.	

☾ f. 7,
32 m. h.

10. Pühap.	23	6 p. p. Kolm. Jum. p. Lw. 5. 5C.
6. Vit.: Room. 12,6-14; Mat. 9,
1-8. Er. lhf. 10. 23. 32. 34-35.
39. 44-45. 51. 60. 64-65.	
11. Esmap.	24	I Kor. 5,9-13; 6,1-11; Mat. 13,54-58.	
12. Teisip.	25	I Kor. 6,20, 7,1-12; Mat. 14,1-13.	
13. Kesk.	26	I Kor. 7,12-24; Mat. 14,35-30; 15,
1-11.	
14. Neljap.	27	I Kor. 7, 24-35; Mat. 15,12-21.	
15. Neede	28	I Kor. 7,35-40; 8,1-7; Mat. 15,
29-31.	
16. Laup.	29	Room. 12,1-3; Mat. 10,37-42; 11,1.	

☉ f. 10,
13 m. 5.

17. Pühap.	30	7 p. p. Kolm. Jum. p. Lw. 6. 5C.
7. Vit.; Room. 15,1-7. Mat. 9,
27-35. Er. lhf. 12. 24. 82. 34-45.
40. 44-45. 52. 61. 64-65. | |
|------------|----|---|--|

Sulian. kal.	U. L.	Püha-kirja lugem. ja mälest. päewad.	Täht-päewad.
18. Esmasp.	31	I Kor. 9,13-18 ; Mat. 16,1-6.	
19. Teisip.	1	I Kor. 10,5-12 ; Mat. 16,6-12.	
20. Keisn.	2	I Kor. 10,12-22 ; Mat. 16,20-24.	D t. 1,
21. Neljap.	3	I Kor. 10,28-33 ; 11,1-7 ; Mat. 16, 24-28.	31 m. h.
22. Reede	4	Lehe Keisri Prona nim. p. HC. Mat. 24,1-15. Lit. : I Kor. 9,2-12 ; Joan. 20,11-18.	
23. Laup.	5	Room. 13,1-10 ; Mat. 12,30-37.	
24. Pühap.	6	8 p. p. Kolm. Jann. p. Ew. 7. HC. 8. Lit. : Room. 15,1-7 ; Mat. 9, 27-35. Gr. Iht. 13. 26. 33. 34-35. 41. 44-46. 54. 62. 64-65.	
25. Esmasp.	7	I Kor. 11,31-34 ; 12,1-6 ; Mat. 18, 1-11.	
26. Teisip.	8	I Kor. 12,12-26 ; Mat. 18,18-22 ; 19,1-2,13-15.	
27. Keisn.	9	I Kor. 13,4-13 ; 14,1-5 ; Mat. 20, 1-16.	
28. Neljap.	10	I Kor. 14,6-19 ; Mat. 20,17-28.	⊗ t. 4,
29. Reede	11	I Kor. 14,26-40 ; Mat. 21,12-14, 17-20.	56 m. h.
30. Laup.	12	Aunjärje Pärja sünd. p. HC. Luuf. 10,16-21. Lit. : I Kor. 4,9-16 ; Luuf. 10,1-21.	
31. Pühap.	13	9 p. p. Kolm. Jann. p. Ew. 8. HC. 9. Lit. : I Kor. 1,10-18 ; Mat. 14, 14-22. Gr. Iht. 15. 27. 33. 34-35. 42. 44-45. 55. 62. 64-65.	

Päike tõuseb :

1-ajel kell 3, 27 m.
11-mal " 3, 45 "
21-ajel " 4, 7 "

Pähe looja :

kell 9, 21 m.
" 9, 04, "
" 8, 42, "

Sulian. kal.	U. f.	Pühajä kirja lugem. ja mälest. päew.	Täht- päewad.
1. Esmasp.	14	I Kor. 15,12-19; Mat. 21,18-22.	
2. Teisip.	15	I Kor. 15,29-38; Mat. 21,23-27.	
3. Keisn.	16	I Kor. 15,39-42; Mat. 21,28-42.	
4. Neljap.	17	II Kor. 1,1-7; Mat. 43-46.	E f. 2,
5. Reede	18	II Kor. 1,12-20; Mat. 22,23-33.	12 m. õ.
6. Laup.	19	Isanda muut. p. H. E. Luuk. 9, 28-36. Lit.: II Peet. 1,10-19. Mat. 17,1-9. Er. Iht. 267-278.	
7. Pühap.	20	10 p. p. Kolm. Jum. p. Ev. 1. H. E. 10. Lit.: I Kor 4,9-16; Mat. 17, 14-23. Er. Iht. 3. 18. 30. 34-36. 44-45. 57. 64-65.	
8. Esmasp.	21	II Kor. 2,4-15; Mat. 23,13-22.	
9. Teisip.	22	II Kor. 2,14-17; 3,1-3; Mat. 23, 23-28.	
10. Keisn.	23	II Kor. 3,4-11; Mat. 23,29-39.	
11. Neljap.	24	II Kor. 4,1-6; Mat. 24,13-28.	E f. 6,
12. Reede	25	II Kor. 4,13-18; Mat. 24,27-33; 42-51.	16 m. õ.
13. Laup.	26	I Kor. 1,3-9; Mat. 13,3-12.	
14. Pühap.	27	11 p. p. Kolm. Jum. p. Ev. 2. H. E. 11. Lit.: I Kor. 9,2-12. Mat. 18, 23-35. Er. Iht. 5. 19. 31. 34-35. 36. 44-45. 47. 58. 64-65.	
15. Esmasp.	28	Jumalafün. jurma p. H. E. Luuk. 1, 39-49. 56; Lit.: Wil. II,5-11; Luuk. 10,38-42; 11,27-28. Er. Iht. 278-288.	
16. Teisip.	29	II Kor. 5,15-21; Mar. 1,16-22.	
17. Keisn.	30	II Kor. 6,11-16; Mar. 1,23-28.	
18. Neljap.	31	II Kor. 7,1-10; Mar. 1,29-35.	
19. Reede	1	II Kor. 7,10-16; Mar. 2,18-22.	D f. 6,
20. Laup.	2	I Kor. 1,26-29; Mat. 20,29-34.	22 m. õ.

Julian. kal.	u. r.	Pühaj-kirja lugem. ja mälest. päewad.	Täht- päewad.
21. Pühap.	3	12 p. p. Kolm. Jum. p. Lw. 3. Hē. 1. Lit.: I Kor. 15,1-11. Mat. 19, 15-26. Er. lhf. 6. 21. 31. 34-35. 37. 44-45. 49. 59. 64-65.	
22. Esmap.	4	II Kor. 8,7-15; Mar. 3,6-12.	
23. Teisip.	5	II Kor. 8,16-24; 9,1-5; Mar. 3, 13-19.	
24. Keftn.	6	II Kor. 9,12-12; 10,1-7; Mar. 3, 20-27.	
25. Neljap.	7	II Kor. 10,7-18; Mar. 3,28-35.	
26. Reede	8	II Kor. 10,18-25; Mar. 3,36-42.	☉ f. 5,
27. Laup.	9	I Kor. 2,6-9; Mat. 22,15-22.	58 m. d.
28. Pühap.	10	13 p. p. Kolm. Jum. p. Lw. 4. Hē. 2. Lit.: I Kor. 26,13-24; Mat. 21, 33-52. Er. lhf. 8. 22. 31. 34-35. 38. 44-45. 50. 60.	
29. Esmap.	11	Kristija Joan. surma p. Hē. Mat. 14,1-13; Lit.: Ap. t. 13,25-32; Mar. 6,14-30.	
30. Teisip.	12	II Kor. 12,20-21; 13,1-2; Mar. 4, 24-34.	
31. Keftn.	13	II Kor. 13,1-13; Mar. 4,35-41.	

Päike tõuseb:

1-sel kell 4, 32 m.
11-mal " 4, 55 "
21 " " 5, 12 "

Läheb looja:

kell 8, 14 m.
" 7, 46 "
" 7, 18 "

Sultian. kal.	n. l.	Püha-tirja lugem. ja mälest. päem.	Täht- päewad.
1. Neljap.	14	Ral. 1,1-10; 20-24; 2,1-5; Mar. 5, 1-20.	
2. Reede	15	Ral. 2,6-10; Mar. 5,22-24, 35-43; 6-1.	☾ f. 7, 25 m. õ.
3. Laup.	16	I Kor. 4,1-5; Mat. 23, 1-12.	
4. Pühap.	17	14 p. p. Kolm. Jum. p. Lw. 5. HC. 3. Lit.: II Kor. 1,21-2,4; Mat. 22,1-14. Er. lsf. 10. 23. 32. 34-35. 29. 44-45. 51. 60.	
5. Esmap.	18	Ral. 2,11-16; Mar. 5,24-34.	
6. Teisip.	19	Ral. 2,21-3,1-7; Mar. 6,1-7.	
7. Keisn.	20	Ral. 3,15-22; Mar. 6,7-13.	
8. Neljap.	21	Jumalafü. sünd. p. HC. Luuk. 1, 39-49. 56. Lit.: Mat. 2,5-11. Luuk. 10,38-42; 11,27-28. Er. lsf. 289-298.	
9. Reede	22	Ral. 4,8-21; Mar. 6,45-53.	☉ f. 4,
10. Laup.	23	I Kor. 2,6-9; 4,17-21, 5,1-5; Mat. 10,37-42; 11, 24,1-13.	39 m. õ.
11. Pühap.	24	15 p. p. Kolm. Jum. p. Lw. 6. HC. 4. Lit.: II Kor. 4,6-15; Ral. 6, 11-13; Mot. 22,35-46; Joa. 3, 3-17.	
12. Esmap.	25	Ral. 4,28-31. 5,1-10; Mar. 6,54-56. 7,1-8.	
13. Teisip.	26	Ral. 5,11-21; Mar. 7,5-16.	
14. Keisn.	27	Issanda eluan. Kristi ül p. HC. Joa. 12,28-36; Lit.: I Kor. 1, 18-24; Joa. 19,6-11. 13-20. 25-28. 30-35.	
15. Neljap.	28	Evaf. 1,1-9; Mar. 7,24-30.	
16. Reede	29	Evaf. 1,7-17; Mar. 8,1-10.	

Julian. kal.	n. r.	Pühaj- kirja lugem. ja mälest. päewad.	Täht- päewad.
17. Laup.	30	I Kor. 1,26-29; 10,23-28; Joan. 8, 21-30; Mat. 24,34-44.	D f. 1, 9 m. 5.
18. Pühap.	1	16 p. p. Kolm. Jum. p. Ev. 7. MC. 5. Vit.: II Kor. 6,1-01. Kal. 2, 16-20. Mat. 25,14-30; Mar. 8, 34-9,1.	
19. Esmap.	2	Evaj. 1,22-23; 2,1-3; Mar. 10, 46-52.	
20. Teisip.	3	Evaj. 2,19-22, 3,1-7; Mar. 11,11-23.	
21. Keisjn.	4	Evaj. 3,8-21; Mar. 11,23-26.	
22. Neljap.	5	Evaj. 4,14-19; Mar. 11,27-33.	
23. Reede	6	Evaj. 4,19-25; Mar. 11,33.	
24. Laup.	7	I Kor. 14,20-25; Mat. 25,1-13.	
25. Pühap.	8	17 p. p. Kolm. Jum. p. Ev. 8. MC. 6. Vit.: II Kor. 4,16-7,1. Mat. 15' 21-28. Gr. lht. 15. 27. 33. 34-35' 42. 44-45. 55. 62.	☉ f. 6, 12 m. h.
26. Esmap.	9	Ev. Joau. surma p. Vit.: I Joau. 4,12-19; Joau. 19,25-27; 21,24-25.	
27. Teisip.	10	Ev. 5,20-26; Luuk. 3,23-38, 4,1.	
28. Keisjn.	11	Gb. 9,1-7.	
29. Neljap.	12	Ev. 5,25-33; Luuk. 4,1-15.	
30. Reede	13	Ev. 6,18-24; Luuk. 4,22-30.	

Päite tõujsed :

Läheb looja :

1-ksel kell 5, 43 m.
11-mal " 6, 6 "
21 " " 6, 29 "

kell 6, 49 m.
" 6, 17 "
" 5, 47 "

Julian. kal.	n. r.	Pühapäevade lugem. ja mälest. päevad.	Lähtepäevad.
1. Laup.	14	Jumalafünnit. kaits. p. H. C. Luuk. 1,39-49. 56. Vit.: Ebr. 9,1-7; Luuk. 10,38-42; 11,27-28. Er. Iht. 319-325.	
2. Pühapäev.	15	18 p. p. Kolm. Jum. p. Ev. 1. H. C. 7. Vit.: II Kor. 9,6-11; Luuk. 5,1-11.	☾ t. 1, 47 m. h.
3. Esmap.	16	Wilip. 1,1-7; Luuk. 4,38-44.	
4. Teisip.	17	Wilip. 1,8-14; Luuk. 5,12-16.	
5. Kesk.	18	Arujärje pär. nime p. H. C. Joan. 10,9-16. Vit.: Ebr. 13,17-25; Mat. 5,14-19.	
6. Neljap.	19	Wilip. 1,20-27; Luuk. 6,12-19.	
7. Reede	20	Wilip. 1,27-30, 2,1-4; Luuk. 6,17-23.	
8. Laup.	21	I Kor. 15,58; 16,1-3; Luuk. 5,17-26.	
9. Pühapäev.	22	19 p. p. Kolm. Jum. p. Ev. 2. H. C. 8. Vit.: II Kor. 11,31-12, 9; Luuk. 6,31-36.	☉ t. 6, 11 m. h.
10. Esmap.	23	Wilip. 2,12-16; Luuk. 6,24-30.	
11. Teisip.	24	Wilip. 2,16-23; Luuk. 6,37-45.	
12. Kesk.	25	Wilip. 2,24-30; Luuk. 6,46-49; 7,1.	
13. Neljap.	26	Wilip. 3,1-8; Luuk. 7,17-30.	
14. Reede	27	Wilip. 3,8-19; Luuk. 7,31-35.	
15. Laup.	28	II Kor. 1,8-11; Luuk. 5,27-32.	
16. Pühapäev.	29	20 p. p. Kolm. Jum. p. Ev. 3. H. C. 9. Vit.: Kal. 1,11-19; Luuk. 7,11-16.	[43m. h.
17. Esmap.	30	Wilip. 4,10-23; Luuk. 7,36-50.	☾ t. 8,

Julian. kal.	n. l.	Püha-kirja lugem. ja mälest. päevad.	Täht- päevad.
18. Teisip.	31	Kolosj. 1,1-2,7-11; Luuf. 8,1-3.	
19. Kestn.	1	Kolosj. 1,18-23; Luuf. 8,22-25.	
20. Neljap.	2	Kolosj. 1,24-29; Luuf. 9,7-11.	
21. Reede.	3	Keisri Serr trooni p. ast. p. HC. Mat. 11,27; 30. Vit.: II Kor. 9,6-11; Luuf. 6,17-23.	
22. Laup.	4	Püha kaasani lin. ism. Sumalas. kuju annks. HC. Luuf. 1,39-49. 56; Vit: Wil. 2,5-11; Luuf. 10, 38-42, 11,27-28.	
23. Pühap.	5	21 p. p. Kolm. Jum. p. Lw. 4. HC. 10. Vit.: Kal. 2,16-20; Luuf. 8,5-15.	
24. Esmap.	6	Kolosj. 2,13-20; Luuf. 9,18-22.	☉ f. 5,
25. Teisip.	7	Kolosj. 2,20-23; 3,1-3; 9,23-27.	49, m. d.
26. Kestn.	8	Kolosj. 3,17-25; 4,1; Luuf. 9,43-50.	
27. Neljap.	9	Kolosj. 4,2-9; Luuf. 9,49-56.	
28. Reede	10	Kolosj. 4,10-18; Luuf. 10,1-15.	
29. Laup.	11	II Kor, 5,1-10; Luuf. 7,1-10.	
30. Pühap.	12	22 p p. Kolm. Jum. p. Lw. 5. HC. 11. Vit.: Kal. 6,11-18; Luuf. 19,19-31.	[21 m. h.
31. Esmap.	13	I Tess. 1,1-5; Luuf. 10,22-24.	☉ f. 9,

Päike tõuseb:

Läheb looja:

1=tel kell 6, 51 m.
11=mal " 7, 15 "
21=mal " 7, 39 "

kell 5, 19 m.
" 4, 51 "
" 4, 25 "

Julian. kal.	n. i.	Püha-kirja lugem. ja mälest. päewad.	Läht-päewad.
--------------	-------	--------------------------------------	--------------

1. Teisip.	14	I Tess. 1,6-10; Luuk. 11,1-10.
2. Keisn.	15	I Tess. 2,1-8; Luuk. 11,9-13.
3. Neljap.	16	I Tess. 2,9-14; Luuk. 11,14-23.
4. Reede	17	I Tess. 2,14-19; Luuk. 11,23-26.
5. Laup.	18	II Kor. 8,1-5; Luuk. 8,16-21.

6. Pühap.	19	23 p. p. Kolm. Jum. p. Ev. 6. 5C. 1. Lit.: Ev. 2,4-10; Luuk. 8, 26-39.
-----------	----	--

7. Esmap.	20	I Tess. 2,20-3,1-8; Luuk. 11,29-33.
8. Teisip.	21	I Tess. 3,9-13; Luuk. 11,34-41.
9. Keisn.	22	I Tess. 4,1-12; Luuk. 11,42-46.
10. Neljap.	23	I Tess. 5,1-9; Luuk. 11,47-12,2.
11. Reede	24	I Tess. 5,9-13; Luuk. 12,2-12.
12. Laup.	25	II Kor. 11,1-6; Luuk. 9,1-6.

● f. 10,
51 m. 5.

13. Pühap.	26	24 p. p. Kolm. Jum. p. Ev. 7. 5C. 2. Lit.: Ev. 2,14-22; Luuk. 8,41-56.
------------	----	--

14. Esmap.	27	Reisri Ema sünd. p. I Kor. 4,9-16; Joan. 1,43-51.
------------	----	---

15. Teisip.	28	II Tess. 1,10-12; 2,1-2; Luuk. 12, 42-48.
-------------	----	---

16. Keisn.	29	II Tess. 2,1-12; Luuk. 12,48-59.
------------	----	----------------------------------

17. Neljap.	30	II Tess. 2,13-17; 3,1-5; Luuk. 13,1-9.
-------------	----	--

18. Reede	1	II Tess. 3,5-12; Luuk. 13,9-18.
-----------	---	---------------------------------

19. Laup.	2	Kal. 1,3-10; Luuk. 9,37-43.
-----------	---	-----------------------------

Paast
algab.
D f. 3,
43 m. 5.

20. Pühap.	3	25 p. p. Kolm. Jum. p. Ev. 8. 5C. 3. Lit.: Ev. 4,1-6; Luuk. 10,25-37.
------------	---	---

Julian. kal.	N.	Püha-kirja lugem. ja mäest. päewad.	Täht-päewad.
--------------	----	-------------------------------------	--------------

21. Esmap.	4	Reitsi Maria templiwiim. p. Luuf. 1,39-49; Lit: Ebr. 9,1-7; Luuf. 10,38-42, 11,27-28 Er. Iht. 303-319.	
22. Teisip.	5	I Tim. 1,8-14; Luuf. 14, 25-35.	
23. Keskü.	6	I Tim. 1,18-20, 2,8-15; Luuf. 15, 1-10.	☉ f. 4, 53 m. h.
24. Neljap.	7	I Tim. 3,1-13; Luuf. 16,1-9.	
25. Reede	8	I Tim. 4,4-8,16; Luuf. 16,15-18; 17,1-4.	
26. Laup.	9	Kal. 3,8-12; Luuf. 9,57-62.	

27. Pühap.	10	26 p. p. Hofm. Jann. p. Lw. 1. 56. 4. Lit.: Ew. 5,9-19, Luuf. 12,16-21.	
28. Esmap.	11	I Tim. 5,1-10; Luuf. 17,20-25.	
29. Teisip.	12	I Tim. 5,11-21; Luuf. 17,26-37.	☉ f. 7,
30. Keskü.	13	P. Apostli Andrease p. 56. Mat. 4,18-24. Lit.: I Kor 4,9-16; Joan. 1,35-51.	47 m. d.

Päite tõuseb :

Läheb looja:

1-jel kell 8, 6 m.

kell 4, 0 m.

11-mal " 8, 29 "

" 3, 41 "

Julian. kal.	U. L.	Püha-kirja lugem. ja mälest. päevad.	Täht- päevad.
--------------	-------	--------------------------------------	------------------

1. Neljap.	14	I Tim. 6,17,21; Luuk. 18,31-34	
2. Reede	15	II Tim. 1,18.	
3. Laup.	16	Kal. 5,22-6,2.	

4. Pühap.	17	27 p. p. Kolm. Jum. v. Lw. 2. HE.
5. Lit. Ev. 6,10-17; Luuk. 13,
10-17.	
5. Esmap.	18	II Tim. 2,20-26; Luuk. 19,37-44.	
6. Teisip.	19	Reisri Herra nime p. HE. Joan.
10,9-19. Lit.: Ebr. 13,17-25; Luuk.
6,17-23.	
7. Kesk.	20	II Tim. 4,9-22; Luuk. 20,1-8.	
8. Neljap.	21	Tiit. 1,5-16, 2,1; Luuk. 20,9-19.	● f. 5,
9. Reede	22	Tiit.: 1,15-16, 2,1-10; Luuk. 20,
19-26.	41 m. 5.
10. Laup.	23	Eweš. 1,16-23.	

11. Pühap.	24	28 p. p. Kolm. Jum. p. P. Estwan.
p Lw. 3. HE. 6. Lit.: Kol. 3,4-11;
Luuk. 14,16-24.	
12. Esmap.	25	Ebr. 3,5-11; 17-19; Luuk. 20,27-44.	
13. Teisip.	26	Ebr. 4,1-13; Luuk. 21,12-19.	
14. Kesk.	27	Ebr. 5,11-14; 6,1-8; Luuk. 21,5-7.
10-11, 20-24.	
15. Neljap.	28	Ebr. 7,1-6; Luuk. 21,28-33.	● f. 8,
16. Reede	29	Ebr. 7,18-25; Luuk. 21,37-38, 22,
1-8.	49 m. 5.
17. Laup.	30	Kal. 3,3-12, 4,11-13; Luuk. 13,
18-29.	

18. Pühap.	31	29 p. p. Kolm. Jum. p. Püha
Isade pp. Lw. 4. HE. 7. Lit.: Ebr. | |
|------------|----|---|--|

Julian. kal.	il. f.	Püha-kirja lugem. ja mälest. päewad.	Läht-päewad.
--------------	--------	--------------------------------------	--------------

		11,9-10, 17-40; Mat. 1,1-25.	
19. Esmap.	1	Ebr. 8,7-13; Mar. 8,11-21.	
20. Teisp.	2	Ebr. 9,8-10; 15-23; Mar. 8,22-26.	
21. Keisn.	3	Ebr. 10,1-18.	
22. Neljap.	4	Ebr. 10,35-12,7.	☾ f. 3,
23. Reede	5	Ebr. 11,8-16.	31 m. õ.
24. Laup.	6	Ewef. 5,1-8.	

25. Pühap.	7	Jeesuse Kristuse sündimine. SC. Mat.: 1,18-25; Lit.: Kal. 4,4-7. Mat.: 2,1-12. Er. lhf. 82-96.	
26. Esmap.	8	Lit.: Ebr. 11,8,11-16; Mar. 9,33-41.	
27. Teisp.	9	Ebr. 12,25-26; 13,22-25; Mar. 10, 2-12.	
28. Keisn.	10	Jaf. 1,1-18; Mar. 10,11-16.	
29. Neljap.	11	Jaf. 1,19-27;	☾ f. 9,
30. Reede	12	Jaf. 2,1-13;	44 m. h.
31. Laup.	13	Kal. 1,1-6.	

Päite tõuseb:

Läheb looja:

1-jel kell 9, 5 m.	kell 3, 21 m.
11-mal " 9, 13 m.	" 3, 23 "
21-jel " 9, 13 "	" 3, 32 "

Paschalia.

Paschalia's nimetatakse nende päewade wäljarehkendamise wiisi, mille peale Paaja-püha ja temast ärarippunud pühad langewad, mida sellepärast ka liikuwateks pühadeks kutjutatakse. Esimesel aastasadadel ei suutnud ristiinimesed karta ühisele otjusele jõuda, mistal just Kristuse Ülestõusmise püha pidi pühitsema. See asi sundiski Byzantzi Keiseri Konstantini seda küsimust Nikaia üleilmlikele siinodile lõpulist otsustamiseks ettepanema. Siinod määras siis Paaja-püha pühitsemise päewaks esimese pühapäewa pärast märtsi täiskuud, olguqi ka, et täiskuu pühapäewa peale langeks, täiskuude kõige laugemaks piiriks aga seati kewadine pööripäew. 325 aastal (mistal siinod oli tohtutututud) langes pööripäew 21 märtsi-kuu päewa peale, ja sellepärast saidwad Paaja-püha täiskuudeks ainult need arwatud, mis pärast 21 märtsist, ehk ka seltsamal päewal, ehk jälle aprilli kuus juhuksid olema. Nõnda siis arwatakse Paaja-püha pühitsemise päewaks pühapäew pärast täiskuud, 22 märtsi- ja 25 aprilli kuu päewa wahel. Paaja täiskuude määramiseks seadis siinod 19 aasta pikuse ajaringi, mida *k u u r i n g i k s* nimetatakse, mille juures kuu aastas 354 päewa loetakse (11 päewa vähem, kui päikese aastas) ja ühes sellega töötab ka täiskuude wäljarehkendamise wiisi *e p a k t i d e* abil wälja.

Kädali päewade määramiseks, mis kuupäewadega kokku käiwad ja samuti ka pühapäewade määramiseks tarwitatakse, nõnda nimetatud, *p ü h a p ä e w a t ä h t e s i*. Pühapäewa tähed tõduwad 28 aasta pärast. Seda 28 aastalist ajajärku nimetatakse päikese ringiks. Peale päikese ja kuu ringide, pühapäewa tähtede, epaktide, ja aluse tarwitatakse weel, nõnda nimetatud, igawestes kalendrites, *i n d i k t i* ja *w ö t m e t ä h t e s i*. Indikti põhjeneb wana Rooma seaduse peal. Roomlased pidiwad iga 5 aasta järele Marssi platstile ülestirjutamisele ilmuma. See 5 aastane ajajärk

sai Iepitamise ohwrite nime järele, mille toomisega üleskirjutus lõpes, I u s t r u m nimetatud. Julius Caesar seadis kolm 5 aastalist ajajärku sisse, millest igaüks teatava maksu korjamiseks oli määratud, ja see 15 aasta pikkune ajajärk sai indiktiks (sõnast — indico — määratud). Nikaia siinod võttis indiktide arvamise ainult Konstantini Suure mälestuseks tarvitusele, kes ristiusule vabaduse oli annud. Indiktide alguseks sai 312 aasta p. Kr. s. määratud. Nikaia siinodi otsuse järele peab Uue-seaduse Paasa-püha alati pärast juutide paasa-püha olema ja Digeusu koguduses sünnibki see nõnda, sest et siin Julianuse ajaarvamisest kinni peetakse, mida ka Nikaia siinod tarvitas. Ohtu Euroopas juhtub aga Paasa-püha kord warem, kord hiljem, kui meie oma, vahel aga temaga ühel ajal.

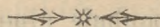
Tähtsamad sündmused Wana- ja Uue-seaduse Koguduse ajaloost.

- 5503. Maailma loomine Aleksandria aja-arwu järele.
- 4578. Adama surm.
- 3253. Beeputus.
- 2100. Babeloni asutus.
- 2001. Abraami kustumine.
- 1651. Moosese sündimine.
- 1571. Ebrea-rahwa Egiptusest väljaminek.
- 1055. Daweti walituse algus.
- 1016. Salomoni walituse algus.
- 1004. Salomoni templi pühitsemine.
- 586. Jerusalema ärarikumine Nebutadnetsari läbi.
- 533. Juuda rahwas tulewad wangist tagasi.
- 523. Püha kirja raamatud saawa Greeka keelde ümberpandud.
- 453. Jerusalema ülesehitamine.

64. Suudamaa langeb Rooma walitsuse alla.
 Kristuse sündimine.

33. Kristuse ristilöömine.
60. Markuse ewangelium.
64. Esimene kristlaste tagakiusamine.
66. „Apostlite teod.“
67. Peetruse ja Pauluse surm.
70. Jerusalema ärahäwitamine.
95. Teine kristlaste tagakiusamine.
97. Joannese ewangelium.
107. Kolmas kristlaste tagakiusamine Trajanuse ajal.
118. Neljas kristlaste tagakiusamine Trajanuse ajal.
135. Juutide mäss ja nende laiale pillamine.
139. Esimine kristlaste kaitsekiri, mis p. Justinus teiskri Antoninusele ette pani.
163. p. Justinuse teine kaitse-kiri.
202. Viies kristlaste tagakiusamine.
250. Seitsmes kristlaste tagakiusamine.
257. Kaheksas kristlaste tagakiusamine Valeriuse ajal.
274. Üheksas tagakiusamine Aurelianuse ajal.
303. Kümnes tagakiusamine Diokletianuse ajal.
305. Konstantini Suure walitsuse algus
312. Indiktide armamise algus.
313. Milani edikt ja ristiusu wõit.
311. Pühapäewa pühitsemise käsk.
325. Esimine üleilmline siinod Nikaia linnas Ariuse wastu.
330. Konstantinopoli linna asutamine.
331. Pagana templite ärahäwitamise käsk.
343. P. Nitolause surm.
347. P. Johannese Kuldsuu sündimine.
381. Teine üleilmline siinod Konstantinopolis Makedoniuse wastu.
400. Kellad wõetakse kirukutes tarwitusele.
431. Kolmas üleilmline siinod Ewessuses Nestoriuse wastu.

451. Neljas üleilmline sinod Chalkedonis Eutichiuse vastu.
 553. Viies üleilmline sinod Konstantinopolis monofisitide ja origenistide vastu.
 680. Kuues üleilmline sinod Konstantinopolis.
 787. Seitsemes üleilmline sinod Nikaas.
 885. Slaavi tähestiku ülesleidmine.
 870. Lõhe Hommiku- ja Dhtumaa koguduste vahel.
 988. Wenerahwa ristimine.
 1054. Dhtumaa koguduse lõpulik lahkumine. Hommiku-
 maa kogudusest.
 1453. Konstantinopoli langemine ja Greeka riigi lõpp.

Nõnda nimele panemisest lastele.

Wäga sagedasti tuleb meie õigeusu perekondades seda ette, et wanemad lapsi ristimise juures mitmesugusi, nende arvates, wist wäga ilusaid ja peenemaitselisi „Saksa“ nimesi ristitawatele soowivad anda. Weelgi rohkem, mõnede arvamise järele ei saa weel ühest küll, waid katsumakse kaks, kolm ja rohkemgi — üks keerulisem, kui teine, — kofku kraapida. Nõnda pakutakse siis igasugusi Alberti, Adolphi, Ottosi, Heinrichu, Triandaid, Efride, Mattil-
 desi, j. n. e. Miks tehakse aga nii? Noh, eks „Saksa“ nimi ikka peenem ja ilusam ole. Mõned jälle, kellele, nende oma arvates, ristimise juures wäga lihtne nimi, näitujeks, — Maria, — on antud, katsumad seda i-si ja e-si sündsate ja sündimata kohtadesse toppides, sakjalaadiliseks ja ilusamaks moonutada. Misjuguine tühi ja inetu halpimine! Kõige jelle juures unustatakse aga ära, et Buteri koguduses, kus kõik nii kõikum ja wankum on, ja igamehel oma tahtmise järele, isegi usu lindlate aluste ja põhjusemõtete juures, täieline wabadus nõnda ehk teisiti

toimetada on ja sellepärast ka nime de audmise juures mingit kindlat määra ei ole, asi täiesti teisiti on, kui Õigeusu Koguduses, kus kindel discipliin valitseb ja kõik asi tõikumata määruste ja seaduste peal põhjeneb. Õigeusu Koguduse seadus aga nõuab, et õigeuslastele lastele ainult niisugused nimed antaks, mida need inimesed kandsid, kes oma kindla usu läbi, mis isegi surma ei kartnud, ehk oma püha ja waga elu poolest üleüldiselt koguduse auustamist ära teeninud ja pühade hulka arvatud on. Iga teise nime andmine on keelatud. Selle läbi püütakse maapealse koguduse ühendust laewasega selgemini meeletule-
tada ja seda püha inimest, kelle nime meie kanname, waga elu eeskujuna meie waimu filma ette seada. Nõnda siis räägib iga Õigeusu Koguduse nimi tema kandjale taewasest isamaast, Jumala meelepäralisest ja wagaft elust, hinge puhtusest ja waimu kindlusest, usust, lootusest ja armastusest. Mis teelt aga kõnelewad Luteri koguduse „Saksa“ nimed — Albertid ja Adolfsid, Reichardid ja Heinrichud, — iseäranis weel meie Eesti rahwale? Mitte midagi, olgu siis, et ehk mõne ajaloo tundja waimu filma ees ühe ehk teise nime juures mõne Saksa rööwrüütlit werine kuu üles kerkib, kelle rüüvestatud mõõta ja piitsa meie esiwanemad ka küllalt on maitsta saanud, ja kelle järeltulijad ja nimekaimud praegugi weel „endiste heade“ aegade järele kurdawad ja ome wõimu aluseid mitte just pehme käega ei silita. Naljalt leidub küll ajalooliste Mattilbede, Elfriedede, Rolandade hulgas palju, keda meie naesterahwad omale eeskujuks wõiks wõtta. Olgu weel nimetatud, et Luteri koguduse „Saksa“ nimed, mis ka mõne õigeuslastele näitse meeldiwad, tema omad ei olegi. On ta ju needki, nagu kõik muu, — sest midagi oma tal ei olegi, — wõersilt pidanud laenama ja, nimelt, lataligi kiriku käest, kus aga nime de panemise juures Õigeusu Koguduse sarnant waade valitseb. Nõnda siis näitawad kõlawate „Saksa“ nime de soomijad õigeuslastes, et nendel oma koguduse seadustest ja asjast õige arusaamine puudub.

Weelgi rohkem, selle juures awalda eestlane laudset põlg-
rust oma rahwuse wastu ja näib ennast sakslasest mada-
lamaks arwawat, kellele ta ometi nimegi poolest ühe pulga
mõrra läheneda soowib. Tühi töö ja waew! Niisuguste
isikutega sünnib jeda jama, mis waresegagi, kes ennast
küll paabulinnu sulgedega oli wälja ehitanud, kuid ikkagi
ainult warese wiisi kraatsuda mõis. Peab weel juure li-
sama, et nimes, mida Digeusu Roguduses antakse, kõitides
digeusulistes maades ühelwiisil tarwitakse ja nad siis ka
mitte rahwuslisteks muutunud ei ole, waid, nõnda ütelda,
üleilmlisteks on saanud, nagu ka kõik need pühad inime-
sed, kes neid kord on kannud, nagu kõrgemate ja suure-
mate waimuannetega ehitud olemused, mitte mõne teatawa
rahwuse, waid terve ilma päralt on..

Nõnda siis, digeusulised, teadke, et oma enese Rogu-
duse kombetelt ja nimedest kinnipidamine just teie auu ja
wäärtust ülendab, sest selle läbi näitate teie, et oma mõis-
tate kalliks pidada. Walige oma lapsele täieline Digeusu
nimi, mida te „kalendrisi“, Pauluraamatust ehk „Opetus
Digesi-usust“ mõite leida ja ärge soowitage ristimise juures
ühte ehk teist meile mõerast „Saksa“ nime. Sellega jää-
wad nii mitmedki tühised jägelmised ja nurin ristimist
toimetawa preestriga kõrwale, mis sakramendi pühadusega
kõtku ei käi, jeda ainult tatiatab ja mõlemile tusta wal-
mistab. Preester ei wõi ju kudagi teisiti teha, kui jeda
seadus nõuab. Tänamu saab „kalendrisi“, tähestiku korras,
wõimalikult täieline Digeusu Roguduses tarwitatawate ni-
mede kogu toodud, ja nõnda siis ka võimalus antud iga-
ühale soowitawat nime wälja otsida. Kuid niipalju olgu
tähendatud, et just ilusate ja kõlawamate nimede otsimine
sakramendi pühadust alandab ja usulist tunnet haawab.
Soowitaw oleks, et lapsele just see nimi antaks, mis tema
sündimise, ristimise, ehk mõne lähema päewa peale langeb.
Nimepäewa peetakse sellel päewal, millal selle püha ini-
mese mälestust pühitseatakse, selle nime teegi kannab.
Sarnasel korral, kui üks nimi mitu korda aastas kordub,

peetasse nimepäewa harilikult jessel päewal, mis lapse
sündimisele kõige lähedamal on.

Gelseiswas nimele kogus on meesterahwa nimes
suuremalt jaolt Ladina-keelse lõpuga „us“ ülesmäärgitud.
Et aga nimesid kergem oleks wälja rääkida ja ka hari-
lises kõnes tarwitada, siis mõib seda lihtsalt wälja jätta.

Nimed, mis Sigeusu koguduses lastele antakse.

1. Meesterahwa nimes.

A.

Aaron, 20 juul.,
Abagor, 5 okt.,
Abader, 25 sept.,
Abaides, 31 okt.,
Abanowius, 17 juun., 18
juul.,
Abelufius, 15 jan.,
Abilius, 22 webr.,
Abfargion, 19 juul.,
Abklusius, 15 jan.,
Abnodius, 27 märst.,
Abrofius, 9 detf.,
Absadius, 19 jan., 23 detf.,
Adam, 14 jan., 1 apr., ja
Esiwanem püh.
Adwentus, 15 webr.,
Adwotus, 14 webr.,
Adganius, 29 detf.,
Adelfius, 23 webr., 21
mail, 28 sept.,
Ader, 9 juul.,

Adolius, piimasööm. lõpu
laupäew.
Adrama, 23 juun.,
Adranifus, 3 jan.,
Adrian, 3 webr., 5 apr.,
5, 17 mail; 15, 26
aug., 13 okt.; 1, 7, 13
now.
Adrion, 17 mail,
Aetius, 6, 9 märst.,
Asadan, 10 apr.,
Asadis, 3 now.,
Ajaria, 4 webr., 17 detf.
Asaius, 14, 17 apr.,
Asellus, 10 juul.,
Asesjus, 21 okt.,
Asirianus, 31 okt.,
Aithalas, 11 detf.,
Aidesius (Edisius) 2 apr.
Aio, Piimasööm. lõpu laup.,
Atafius, 4 märst.,
Atespinus, 29 jan., 3 now.
Atespius, 11 detf.

Afila, 4 jan., 14 juul., 1
 aug.,
 Afilinus, 27 mail,
 Akindinus, 18 apr.,
 Afoluthus, 14 mail, 6 sept.,
 Afratus, 10 aug.,
 Afronius, 29 mail,
 Afrofias, 29 juun.,
 Afution, 2 jan.,
 Afutus, 2, 6 jan.,
 Albinus, 23 aug.,
 Alwianus, (Olwianus) 4
 mail,
 Aleksandrinus, 25 märtsj.,
 Aleksander, 4, 25, 30 jan.,
 9, 23, 27, 28 webr.,
 6, 9, 10, 12, 13, 14,
 15, 16 märtsil., 1, 10,
 20, 22 apr., 13, 14,
 20, 26, 29 mail. 2,
 6, 9, 10 juun., 3, 7,
 9, 10, 25, 28 juul.,
 1, 11, 12, 21, 27, 30
 aug., 4, 10, 22, 28
 sept., 1, 17, 22, 30
 okt., 6, 9, 14, 23, 24
 novem., 12 detš.
 Aleksius, 12 webr., 17 märts.,
 20 mail, 10 juul., 9
 aug., 5 okt.,
 Aletius, 8 juul.,
 Alewus, 6 märts.,
 Alipius, 27 mail, 17 aug.,
 Alfiwiades, 16 aug.,
 Alonius, 4 juun., 8 juul.,
 Alopon, 10 sept.,

Alternus, 31 okt.,
 Alfeus, 26 mail,
 Alfius, 10 mail,
 Amandinus, 30 jan.,
 Amandus, 6 juun.,
 Amantius, 14 webr.,
 Amaton, 21 märtsj.,
 Abenius, 28 juun.,
 Ambrosius, 17 märtsj.,
 Amedinus, 3 juunil,
 Amigrandinus, 2 juul.,
 Amidas, 2 juul.,
 Amifus, 22 webr.,
 Amius, 9 aug.,
 Ammianus, 23 jaan.,
 Ammonius, 10 jan.,
 Ammon, 26 märts., 6 apr.,
 Amonitus, 7 nov.,
 Amos, 15 juunil,
 Ampelius, 23 apr.,
 Ampod, 14 okt.,
 Ampsilus, 20 webr.,
 Amfianus, 12 juun.,
 Anakletes, 7 juun.,
 Ananius, 1 detš.,
 Anastasius, 6 jan., 1 webr.,
 2 apr., 4 juun.,
 Anatolius, 6 jan., 3 webr.,
 23 apr., 3 juul.,
 Anatulinus, 20 aug.,
 Angelis, 1 sept.,
 Angelarus, 27 juul.,
 Angelus, 5 detš.,
 Antilancus, 31 okt.,
 Angius, 9 märtsj.,
 Andreas, 6 jan., 10 webr.,

15 apr., 18 mail, 4
juun., 9 juul., 4 aug.,
6 sept., 30 nov.

Andromahus, 12 okt.,
„ ndronifus, 4 jan.,
„ nempodist, 2 nov.,
„ nititas, 10 juul., 12 aug.,
„ nimus, 18 märt.,
„ nifius, 30 detš.,
„ nianus., 25 apr.,
„ nobius, 7 juul.,
„ noreus, 15 sept.,
„ nter, 3 jan.,
„ ntes, 8 mail.,
„ ntigonas, 23 webr.,
„ ntilagus, 1 sept., 3 nov.,
„ ntimeus, 31 aug.,
„ ntipas, 4 jan.,
„ ntipatr, 29 apr., 13 juun.,
„ ntius, 13 webr.,
„ ntoninus, 23 webr., 19
apr., 7 juun., 4 aug.,
2, 4, 23 sept., 22 okt.,
„ ntonius, 3, 17, 19, jan.,
5, 10, 12, 14, 20, 25
webr., 1 märt., 7, 14,
17, 8 apr., 4, 7 mail.,
21, 23, 24 juun., 6,
10, 12, 13, 19 juul.,
1, 3 aug., 21, 24 sept.,
4, 10, 14 okt., 1, 17,
30 detš.,
„ nubius, 5, 13 juun.,
„ nurius, 21 apr., 20 aug.,
„ nfasius, 13 juun.,
„ ntheon, 14 juun.,

Antheon, 14 juun.
„ nthimius, 31 detš.
„ nthirus, 5 august.
„ nthion 26 juun.
„ pamon 29 mail
„ pelliuss. 4 jan.
„ pion, 4, 31 jan.
„ pollinariuss, 8 jan. 23 juul
„ polloniuss, 9, 15 webr. 31-
märts.
„ polloniuss, 10 webr. 5 jun,
25 juul. 22 okt. 9 det.
„ posloz, 10 juun.
„ ppion, 26 juun.
„ priant, 8 juul.,
„ prifian,
„ prion, 7 webr.,
„ pronianuss, 7 juun.,
„ rapion, 8 sept.,
„ rapolliniuss, 5 sept.,
„ rator, 21 apr.,
„ ratus, 21 jan.,
„ rbasus, 14 webr.,
„ rgeus, 3 jan.,
„ rgeniduss, 13 juun.,
„ rdalion, 14 apr.,
„ restinus, 8 mail,
„ rifs, 2 juul.,
„ ristarchus, 4 jan., 15 apr.
„ ristides, 31 aug.,
„ ristion, 4 jan., 18 sept.,
„ ristobulus, 16 märtš.,
„ ristoffiuss, 20 juun.,
„ ristoniuss, 19 apr.,
„ riston, 8 mail,
„ ris, 19 detš.,

Artabius, 26 jan., 10 webr. 6,

7, 10 märtsf.,

Armadius, 11 mail,

Arnobius, 13 juun.,

Arostan, 30 sept.,

Arsalides, 4 jan.,

Arsenius, 19 jan.,

Artemidor, 29 juul., 8 sept.,

Arhelaus 30 jan., 26 detf.,

Artemius, 24 märtsf., 12 apr.,

23 juun.,

Arheon, 15 sept.,

Arhilus, 6 apr.,

Arhimedes, 9 jan.,

Arhipus, 22 nov.,

Arhins, 15 sept.,

Arhion, 15 sept.,

Askaran, 16 mail,

Astlipius, 23 jan.,

Astlipiodor, 16 märtsf.,

Asterius, 17 märtsf.,

Astion, 17 juulil.,

Ashirion, 13 juunil.,

Ateneus, 31 märtsf.,

Attran, 3 juulil.,

Attalus, 4 juun.,

Atikus, 8 jan.,

Attonus, 10 juul.,

Atulinus, 24 webr.,

Afrathus, 29 jan.,

Afrikanus, 13 märtsf.,

Ahaifus, 24 detf.,

Ahilla, 4 jan.,

Athanasius, 7 jan.,

Athenogenus, 16 juul.,

Athenodor, 2 märtsf.,

Augurius, 2 aug.,

Augustinus, 7 mail, 15 juun.,

Augustus, 7 mail,

Audifins, 10 apr.,

Audius, 5 sept.,

Avenir, 19 nov.,

Aventinus, 12 jan.,

Awerfius, 28 webr.,

Awiron, 14 jan.,

Aufsenti, 25 jan.,

Abraaminus, 4 jan., 27 okt.,

Abraam, 28 jan.,

Aurelius, 24 webr., 18 märtsf.,

Aurelianus, 10 juul.,

Agapitus, 18 webr.,

Agapius, 11 jan., 15 märtsf.,

Agathangelus, 23 jan., 19 apr.,

29 okt.,

Agathodor, 2 webr.,

Agathonifus, 22 aug.,

Agathon, 8 jan., 2 juun.,

Agnatus, 16 aug.,

Agrestius, 17 okt.,

Agrikola, 3 detf.,

Agrippinus, 1 jan., 9 nov.,

B.

Babnadius, 20 apr.,

Babtifius, 8 mail,

Baianus, 1 juunil.,

Balatianus, 5 webr.,

Bardomianus, 25 sept.,

Belatianus, 5 webr.,

Benignus, 3 apr.,

Bigatus, 25 juun.,

Bogdan, 18 nov.,

Bonifatius, 10 webr.,

Boris, 2 okt.,

Britannius, 25 jan.,

D.

Dabninus, 1 webr.,

Dawet (Tawet) 14 jan.,

Dagarus 30 apr.,

Dagionus, 14 juul.,

Dada, 28 apr.,

Dalmatius, 19 webr.,

Damasfinus, 16 jan.,

Damianus, 23 webr.,
 Daniel, 11 jan.,
 Dapamonus, 4 juun.,
 Darius, 19 detf.,
 Darudius, 21 detf.,
 Datianus, 27 webr.,
 Dedotus, 28 jan.,
 Defisius, 18 detf.,
 Dekronus, 22 märts.,
 Dibimus, 18 jan.,
 Dimas, 28 aug.,
 Dimadius, 5 sept.,
 Dimitrianus, 20 juun.,
 Dimitrius, 4, 18 jan., 3, 11
 webr., 19 märts.,
 Disiderius, 21 apr.,
 Disilus, 20 aug.,
 Ditsianus, 24 webr.,
 Dierantus, 18 mail,
 Dius, 3 apr.,
 Diogenius, 3 jan.,
 Diodorus, 31 now.,
 Diodotus, 7 now.,
 Dioskletianus, 9 okt.,
 Diomides, 9 juun.,
 Dionisius, 4 jan.,
 Dionius, 13 märts.,
 Diontir, 3 detf.,
 Dioskorides, 11 mail,
 Dioskor, 18 jan.,
 Dodo, 23 mail,
 Doklitius, 4 juun.,
 Dometianus, 10 jan.,
 Dometius, 25 juun.,
 Domitfianus, 12 märts.,
 Domnimus, 21, 30 märts.,
 Donasius, 15 märts.,
 Donatianus, 1 juun.,
 Donatus, 23 jan., 1 märts.,
 Dorimedont, 19 sept.,
 Dorostolus, 8 juun.,
 Dorotheus, 16 webr.,
 Dositheus, 19 webr.,

Dotsent, 19 now.,
 Dragutinus, 30 okt.,
 Droditsius, 10 juul.,
 Drusus, 14, 24 detf.,
 Duonius, 13 märts.,

Efores, 20 okt.,
 Efremus, 18 jan.,
 Efrosius, 30 aug.
 Egton, 12 märts.,
 Egidius, 1 sept.,
 Egesippus, 7 apr.,
 Eglon, 16 aug.,
 Egrilius, 3 now.,
 Eirwinus, 7 märts.,
 Ereditus, 9 märts. 13 now.,
 Esiuperius, 20 märts.,
 Gladius, 10 juul.,
 Glesar, 9 sept.,
 Gleudius, 8 juul.,
 Gleutherius, 20 webr.,
 Glius, 24 detf.,
 Gladius, 8 jan.,
 Glanifus, 23 detf.,
 Gipus, 14 juul.,
 Gpidiforus, 3 aprillil,
 Gpidius, 2 sept.,
 Glurion, 15 mail.,
 Emeritius, 23 juun. 11 detf.,
 Emerianus, 3 juul.,
 Emelianus, 28 jan.,
 Emisius, 20 juul.,
 Eminus, 8 juul.,
 Emmanuel, 18 märts.,
 Epifantus, 12 mail.,
 Epollunius, 4 sept.,
 Eradius, 3 juul.,
 Erasmus, 24 webr.,
 Erastus, 10 now.,
 Erma, 30 jan.,
 Ermilius, 18 detsembrit.

Erminiheld, 1 now.,
 Ermius, 4 jan.,
 Ermogenus, 24 jan.,
 Ermalaus, 26 juul.,
 Ermon, 18 mail,
 Gros, 23 webr.,
 Erulus, 10 mail,
 Esfi, 3 webr.,
 Esperus, 2 mail,
 Estimafius, 28 aug.,
 Ewagrius, 5 webr.,
 Ewangelius, 27 mail,
 Ewangel, 7 juulil,
 Ewander, 1 juul.,
 Ewarestus, 15 märts.
 Ewgenius, 21 jan., 12, 19 webr.
 7, 10 märts.
 Ewgrafus, 10 detf.,
 Ewdeminus, 8 juul.,
 Ewdofimus, 31 juul.,
 Ewdofius, 6 sept.,
 Ewdominus, 7 juul.,
 Ewelpistus, 27 now.,
 Ewenifus, 22 apr.,
 Ewentius, 31 detf.,
 Ewilafius, 6 webr.,
 Ewfarpius, 18 märts.,
 Ewkleus, 1 aug.,
 Ewrates, 21 okt.,
 Ewlalius, 30 aug.,
 Ewlampius, 5 märts.,
 Ewlogius, 30 jan.,
 Ewminius, 9 webr.,
 Ewnikianus, 23 detf.,
 Ewnoifus, 9 märts.,
 Ewnous, 20 okt.,
 Ewob, 22 detf.,
 Eworus, 20 okt.,
 Ewilus, 30 mail,
 Ewpolitus, 2 mail,
 Ewprafius, 11 webr.,
 Ewprepius, 20 sept.,
 Ewreus, 16 jan.,

Ewsewius, 14, 20 jan.,
 Ewseon, 1 aug.,
 Ewsignius, 5 aug.,
 Ewstahius, 12 okt.,
 Ewstafius, 4 jan., 21 webr.,
 Ewstorius, 11 jan.,
 Ewstratus, 9 jan.,
 Ewtidius, 8 mail,
 Ewtihianus, 8, 17, 19 aug.,
 Ewtihius, 20 jan.,
 Ewtitsianns, 9 aug.,
 Ewtropius, 11, 19 webr.,
 Ewfrasius, 14 märts.,
 Ewfrossius, 2, 6, 20 märts.
 Ewtherus, 22 webruar.
 Ewthimius, 11, 22 märts.
 Ewthimianus, 23 nowemil.

F.

Fabwius, 2 august.
 Fanabiku, 6 sept.
 Fantinus, 24 juul.
 Fanurius, 27 august.
 Fanus 20 webr.
 Farius, 19 märts.,
 Farnuthrius, 11 april.
 Faustus, 4 webruar
 Februs, 16 webr.
 Fedimus,
 Felurus, 29 märts.
 Felicissimus, 10 aug.
 Feliks, 8 jan.
 Felikstatus, 24 webr.
 Felitsion, 12 märts.
 Felion, 10 mail.
 Fengon, 23 januar.
 Feniks, 19 okt.
 Fespesius, 31 detf.
 Festus, 21 april
 Fidelis, 10 mail.
 Fiduntianus, 14 mail.
 Filetrius, 9 mail.

Diladelfus, 8 webr.,
 Dilaret, 1 detf.
 Dileter, 20 mail., 30 detf.
 Dilimon, 14, 19 webr.
 Dilippus, 9, 25 jan.,
 Dilion, 19 aug.
 Dillus, 26 märts.
 Dilogonius, 20 detf.
 Dilokarpus, 21 märts.
 Dilokastus, 29 apr.
 Dilologus, 8 now.
 Dilomenus, 4 now.
 Dilonides, 17 juun.
 Dilon, 24 jan.
 Dilosofus, 31 mail.
 Dilostorius, 5 apr.
 Dilothheus, 11 jan.
 Dirianus, 24 apr.
 Dirnilianus, 28 ott.
 Dirminius, 9 jan.
 Dirnianus, 10 märts.
 Dlawinus, 25 mail.
 Dlawianus, 16 webr., 20 juul.,
 27 sept.,
 Dlawius, 7 mail, 24 ott.,
 Dlegontus, 8 apr.,
 Dlorentinus, 13 ott.,
 Dlorianus, 24 apr.,
 Dlorus, 18 aug.,
 Dofa, 15 apr.,
 Dortinianus, 30 aug.,
 Dortunatus, 15 juul.,
 Dortunianus, 30 apr.,
 Dortirius, 5 jan.,
 Dotinus, 22 webr.,
 Dotius, 27 mail, 28 ott.,
 Draton, 8 juul.,
 Drontasius, 4 juun.,
 Druementius, 30 now.,
 Fulwianus, 16 now.,
 Fulgentius, 1 jan.,

Gaudentsius, 9 ott.,
 Gawinius, 11 aug.,
 Gabriel, 15 jan.,
 Gadar, köige Böh. n.
 Gaianus, 10 apr.,
 Gaius, 9, 12 märts.,
 Galaktion, 32 juul.
 Galatianus, 16 jan.,
 Galatinus, 22 webr.,
 Gallifanus, 25 juun.,
 Gallianus, 14 juun.,
 Gallus, 22 webr.,
 Gantiolus, 19 sept.,
 Gamaliel, 2 aug.,
 Ganulius, 28 webr.,
 Geron, 19 mail,
 Gelasius, 14 jan.,
 Gemelian, 15 webr.,
 Gemelus, 10 detf.,
 Geminianus, 6 apr.,
 Geminus, 17 sept.,
 Generius, 8 mail,
 Generosus, 15 webr.,
 Genadius, 23 jan.,
 Georgius, 23 apr.,
 Geran, 24 juun.,
 Gerasim, 20 ott.,
 Gervasius, 14 ott., 12 detf.,
 Gerelius, 1 jan.,
 Germanifus, 19 jan.,
 Gerontius, 23 webr.,
 Gigantius, 7 now.,
 Gilanus, 10 juul.,
 Simnar, 26 apr.,
 Giatfintus, 24 detf.,
 Gliferius, 3 sept., 28 detf.,
 Gliterius, 8 juul.,
 Gleb, 20 juul.,
 Gorgianus, 22 webr.,
 Gorgius, 5 juun.,
 Gorgenius, 9 märtsil,

Gordianus, 12 märts.,
 Grigentinus, 19 detf.,
 Gratus, 5 detf.,
 Grigorius, 1, 5, 8, 10, 15, 30
 jan., 10, 27 webr., 4, 12,
 26 märts., 2, 6, 20 apr.
 15 juun., 19 juul., 8, 9
 aug., 21, 30 sept., 1, 4,
 5 okt., 5, 7, 14 nov., 7, 11 detf.
 Gundinus, 8 mail,
 Gurius, 1 aug., 4 okt., 15 nov.
 4 detf.,

S.

Haralampus, 10 webr., 31 mail,
 Harisimus, 22 aug.,
 Harisius, 1 märts., 16 apr.,
 Hariton, 15 jan.,
 Heraclides, 28 juun.,
 Herman, 9 webr.,
 Hermes, 20 aug.,
 Herminius, 12 webr.,
 Hermogenus, 17 apr.,
 Helidonius, 18 detsem.,
 Herimonus, 1 juun.,
 Hiron, 27 aug.,
 Hionius, 5 märts.,
 Horinus, 15 apr.,
 Honoratus, 24 webr.,
 Honorius, 10 mail,
 Hortasius, 18 mail,
 Hortius, 21 märts.,
 Hrisantus, 20 aug.,
 Hrisius, 30 märts.,
 Hrisogonus, 22 detf.,
 Hristianus, 24 mail.,
 Hristodulos, 26 webr.,
 Hristoforus, 23 jan.,

T.

Tagnatus, 29 jan.,
 Tamaragd, 24 juul.,
 Tkonius, 20 märts.,
 Tlarius, 14 jan.,
 Tlariion, 18 jan.,
 Tlianus, 9 märts.,
 Tlius, 9 märts.,
 Tliodor, 3 juun.,
 Tliotratus, 7 mail,
 Tlion, 3 juul.,
 Tlias, 8 jan.,
 Tlinitus, 3 apr.,
 Tmeretius, 18 det.,
 Tngeniz, 1 juun.,
 Tndiz, 3 sept.,
 Tnnotentius, 19 märts.,
 Tpatius, 18 juun.,
 Tppolitus, 30 jan., 13 aug.,
 Traftemon, 2 detf.,
 Traftides, 28 juun.,
 Traftinus, 9 märts., 5 mail, 8
 juun., 7 juul., 11 okt.,
 Trenion, 16 detf.,
 Trimarus, 17 juul.,
 Trimeus, 23 märts.,
 Trimius, 5 juun.,
 Trodion, 8 apr.,
 Tron, 14 detf.,
 Tsaaktus, 14 webr.,
 Tsidor, 2 jan.,
 Tsihius, 19 webr.,
 Tismael, 17 juun.,
 Tsolius, 23 webr.,
 Tstialis, 25 mail.,
 Tshirion, 1 juun.,
 Tstolifus, 7 märts.,

T (Tot)

Tador, 4 webr.,

Sathinhus, 3 juul.,
 Jakob, 13, 28 jan.,
 Samuëlihus, 4 aug.
 Saminus, 5 detf.,
 Januarius, 6 jan.,
 Jared, 6 mail,
 Jason, 12 okt.,
 Jehudiel, 8 nov.,
 Jesekiel, 21 juul.,
 Jesemat, 25 okt.,
 Jemfollus, 18 märts.,
 Jerafs, 8 mail,
 Jeremias, 14 jan.,
 Jerunimur, 15 juun.,
 Jeron, 7 nov.,
 Jerothens, 28 aug.,
 Joakim, 10 webr.,
 Joannitus, 26 apr.,
 Joannes, 4, 6, 7, 12, 15, 22,
 24, 26, 27, 30, 31 jan.,
 4, 6, 8, 10 webr., 5, 6,
 15 märts., 6, 8, 11 apr.,
 3, 6, 7, 8 mail, 1, 2, 3,
 24 juun., 1, 3, 5 juul.,
 2, 3, 4 aug., 7, 14, 15
 sept., 7, 9, 12 okt., 1, 4,
 9 nov., 1, 2, 3 detf.,

Joasaf, 4 märts.
 Jowenianus, 13 märts.
 Jowinus, 16 mail.
 Job, 6 märts
 Joel, 19 okt.
 Jolius, 19 juul.
 Jotundus, 6 jan.
 Jonez, 29 jan.
 Josep, 2, 17 juun.
 Juvenatius, 2 juul.
 Juwentinus, 5 sept.
 Juwinus, 14 juul.
 Juvianus, 24 aug.
 Judas, 19 juul.
 Jutundus, 8 jan.
 Julianus, 6, 12 webr.

Julius, 18 jan.
 Junins, 19 sept.
 Justinianus, 13 webr.
 Justinus, 1 juun.
 Justus, 4 webr.

Kages, 24 webr.,
 Kagianus, 10 juul.,
 Kasdous, 29 sept.,
 Kaju, 24 webr.,
 Kalanus, 27 webr.,
 Kalor, 20 juun.,
 Kalendion, 30 okt.,
 Kallides, 13 märts.,
 Kollimachus, 6 mail,
 Kallinitus, 4 apr.,
 Kallistratus, 27 sept.,
 Kallistus, 6 märts.,
 Kalliopiuz, 7 apr.,
 Kandibius, 5 aug.,
 Kandibus, 21 jan.,
 Kantidianus, 5 aug.,
 Kapitulinus, 8 märts.,
 Karellus, 29 mail,
 Karinus, 4 juun.,
 Karifius, 6 märts.,
 Karion, 1 webr.,
 Karponius, 14 okt.,
 Korposorus, 12 webr.,
 Karpus, 12 märts.,
 Karteresius, 8 nov.,
 Kartorius, 19 nov.,
 Karus, 8 juun.,
 Kassianus, 29 webr.,
 Kassius, 7 mail,
 Kassion, 16 märts.,
 Kasterius, 16 märts.,
 Kaster, 28 märts.,
 Kastritius, 10 juul.,
 Kastulus, 12 jan.,
 Kastulinus, 1 juul.,

Ratulus, 1 aug.,
 Rwadratus, 4 märts.,
 Rwartinus, 18 märts.,
 Rwartus, 13 märts.,
 Rwetonus, 5 märts.,
 Rwintillus, 1 mail,
 Rwintilianus, 28 apr.,
 Rwintus, 5 apr.,
 Relestinus (Eselestinus), 8 apr.,
 Relfius (Gelfius), 8 jan.,
 R (G) enforinus. 30 jan.,
 Rerdon, 15 juun.,
 Refarius (Gesarus), 9 märts.,
 Riklus, 10 mail,
 Rindeus, 20 jan.,
 Rinudius, 3 apr.,
 Riprianus, 10 märts.,
 Ririfus, 27 märts.,
 Ririllinus, 2 okt.,
 Ririllus, 18 jan.,
 Ririnus, 30 jan.,
 Ririatus, 12 jan.,
 Ririanus, 3 juul.,
 Ririon, 14 webr.,
 Rlawdinus, 3 detf.,
 Rlawdianus, 3 webr.,
 Rlandius, 31 jan.,
 Rleomenas, 23 detf.,
 Rlimentinus, 14 now.,
 Rlimontus, 22 jan.,
 Rlismenus, 13 juul.,
 Rodomanus, 29 apr.,
 Rodratus, 4 märts.,
 Romasius, 28 aug.,
 Romatus, 15 apr.,
 Rominus, 27 okt.,
 Romwotus, 18 märts.,
 Ronfordius, 4 juun.,
 Ronon, 5, 6 märts.,
 Konstantinus, 14 webr., 5, 6,
 26 märts., 11, 21, 29
 mail, 2, 5, 22 juun., 3,
 4, 29 juul., 4 aug., 3, 19

sept., 2, 22 okt., 10, 14,
 now., 26 detf.,
 Konstantinus, 26 detf.,
 Koprius, 4 webr.,
 Kornilius, 15 jan.,
 Kornutus, 13 sept.,
 Koronatus, 27 mail,
 Kosma, 2 jan.,
 Kottides, 6 sept.,
 Krispinus, 20 juun.,
 Krisianus, 1 now.,
 Kronion, 27 webr.,
 Ksanthius, 9 märts.,
 Ksenofont, 26 jan.

S.

Saudamus, 9 aug.,
 Laurentius, 20 jan.,
 Saurus, 18 aug.,
 Satsarus, 4 jan., 8 märts.,
 Samnides, 8 juun.,
 Saodisius, 13 mail,
 Sargius, 7 juun.,
 Sastaris, köige Püh. n.
 Seander, 27 webr.,
 Sewius, Püha Sf. n.
 Sewsius, 11 jan.,
 Seo, 20 jan.,
 Seonides, 9 webr., 10 märts.,
 Seoninus, 5 webr.,
 Seontius, 13 jan.,
 Seonus, 18 webr.,
 Sibanus, 29 detf.,
 Siberais, 24 apr.,
 Siberatus, 20 detf.,
 Siwanius, 29 detf.,
 Siberius, 27 aug.,
 Simius, 23 webr.,
 Sigorius, 13 sept.,
 Sifanus, 24 now.,
 Sitarion, 6 webr.,
 Sinus, 11 märts.,

Bisimatrüs, 9 märts.,
 Bollius, 23 juun.,
 Bollion, 27 apr.,
 Longinus, 27 jan.,
 Bott, 9 okt.,
 Bulaß, 29 jan.,
 Bussilianus, 3 juun.,
 Bultianus, 22 webr.,
 Bultius, 8 jan.,
 Bupus, 2 mail,
 Bupitanus, 25 juun.,
 Bultsimus, 30 apr.,
 Bultsius, 6 juun.,
 Bultsiosus, 18 mail.

M.

Mawilinus, 19 apr.,
 Mawentus, 24 apr.,
 Mawrius, 22 webr.,
 Mawius, 30 jan.,
 Magder, 28 aug.,
 Magistrannus, 31 detf.,
 Magnus, 29 apr.,
 Magrinus, 5 juul.,
 Masarius, 2 jan.,
 Matebonius, 24 jan.,
 Matrinius, 5 juul.,
 Mntrowius, 27 webr.,
 Massentius, 24 webr.,
 Massimilianus, 4 aug.,
 Massiminus, 24 mail,
 Massimianus, 21 apr.,
 Massimus, 9 jan.,
 Massianus, 3 juun.,
 Malafia, 3 jan.,
 Malewsippus, 16 jan.,
 Maltus, 26 märts.,
 Mamantus, 29 juul.,
 Manas, 29 juul.,
 Mamianos, 15 apr.,
 Mammitus, 28 apr.,
 Mamorius, 9 aug.,

Manasius, köige Böh. n.
 Manuel, 22 jan.,
 Maranus, 16 webr.,
 Mardarius, 28 aug.,
 Mardontus, 24 jan.,
 Marinus, 19 webr.,
 Marius, 12 märts.,
 Martessinus, 3 jan.,
 Martellus, 15 nov.,
 Martianus, 10 jan.,
 Marus, 4 juul.,
 Maron, 20 märts.,
 Marialius, 28 apr.,
 Martinianus, 12 jan.,
 Martinus, 5 märts.,
 Martirius, 17 jan.,
 Martialus, 25 jan.,
 Martianus, 16 mail,
 Marturinus, 8 detf.,
 Martessinus, 3 jan.,
 Martessius, 28 juun.,
 Martzialus, 13 märts.,
 Martsius, 5 märts.,
 Marternus, 1 sept.,
 Matur, 25 juul.,
 Mattens, 12 apr.,
 Mahador, 19 juul.,
 Medininus, 5 sept.,
 Medon, 10 mail,
 Melagius, 8 märts.,
 Melabinus, 21 sept.,
 Melanippus, 23 webr.,
 Meletius, 19 jan.,
 Melissenus, 6 märts.,
 Meliton, 9 märts.,
 Melhisedek, 22 mail,
 Melhion, 28 okt.,
 Melhior, 25 detf.,
 Memertinus, 18 aug.,
 Memnon, 27 aug.,
 Memoratus, 5 sept.,
 Menander, 31 märts.,
 Menelaus, 15 jan.,

Mercurius, 25 weebr.
 Metellus, 24 jan.
 Metrowius, 27 okt.
 Metur, 24 apr.
 Methodius, 6 apr.
 Miletius, 27 aug.
 Milius, 10 nov.
 Minas, 5 jan.
 Minginus, 15 juun.
 Miraks, 11 detf.
 Miron 20 märt.
 Mitrobor, 19 jan.
 Mitrofanus, 4 juun.
 Mihael, 11 jan., 14 weebr., 5,
 10 märt., 16 apr., 7, 21
 mail, 8 nov.
 Modestinus, 13 märt.
 Modestus, 12 jan.
 Mooses, 1, 14 jan.
 Mokius, 29 jan.
 Montanus, 26 märt.
 Musonius, 24 jan.
 Mufianus, 9 jun.
 Mutianus, 19 nov.

N.

Naukratius, 8 juun.
 Nasarius, 4 juun.
 Namor, 14 juul.
 Nartsisius, 31 okt.
 Natalius, 30 mail.
 Natir, 18 jan.
 Naum, 27 juul.
 Nathanael, 22 apr.
 Nearhus, 15 nov.
 Neemia, p. Esiv. p.
 Nekion, 10 juul.
 Nektarius, 3 apr.
 Nemesinus, 10 sept.
 Nemesius, 19 detf.
 Nemelius, 15 mär.
 Neon, 29 okt.

Nestorius, 8 sept.
 Neosfer, 10 nov.
 Neosites, 21 jan.
 Nervus, 10 sept.
 Nestorius, 12 märt.
 Nestor, weebruar.
 Nikasius, 9 juun.
 Nikander, 18 weh.
 Nikanor, 5 apr.
 Nikitas, 8, 10 sept.
 Nitifor, 13, 28 nov.
 Nitius, 25 apr.
 Nikodemus, 15 apr.
 Nikolaus, 9 mail, 6 detf.
 Nikominius, 27 okt.
 Nikon, 16 webr.
 Nikostratus, 18 detf.
 Nilus, 14 jan.
 Nimfanus, 28 weh.
 Ninus, 22 nov.
 Nisirus, 21 juul.
 Nisius, 27 steb.
 Nisont, 8 apr.
 Nowatius, 8 juul.
 Romitius, 28 okt.
 Numerius, 27 nov.

O.

Obolius, 23 sept.
 Oktavius, 1 juun.
 Olwianus, 4 mail.
 Olimpanus, 10 nov.
 Olimpiades, 15 apr.
 Olimpius, 30 jan.
 Ollius, 27 aug.
 Omwrius, 30 detf.
 Onisius, 5 mär.
 Onihimus, 15 weh.
 Onisifor, 7 sept.
 Onion, 9 aug.
 Onufrius, 17 apr.
 Orentius, 4 juun.

Orestus, 3 juul.
 Orion, 18 jan.
 Orosius, 14, mail,
 Orontus, 3 sept.
 Ostratus, 8 juul

Pavel, 10 jan., 2, 10, 14 webr.,
 4, 5, 7 märts., 3, 6, 11
 apr., 15, 18 mail, 1, 2,
 3, 29, 30 juun., 3, 16
 juul., 17, 28 aug., 10, 21
 sept., 3, 4 okt. 6, 28
 nov., 4, 7, 8 deff.

Pawlinus, 23 jan.
 Pawlius, 2 juul.
 Paisius, 29 webr.
 Palamon, 11 juun.
 Palatinus, 22 weebr.
 Palladius, 8 jan.
 Palmatus, 20 aug.
 Pamwa, 16 jan
 Pamwon, 5 juun.
 Pamfalonus, 17 mail.
 Pamphilus, 12 webr.
 Panagiot, 24 juun.
 Pankratius, 9 webr.
 Pankratus, 5 apr.
 Panlofius, 18 jan.
 Panteleimon, 27 juul.
 Pantens, 7 juul.
 Panuber, 28 juun.
 Papila, 13, okt.
 Papiron, 13 jan.
 Papianus, 25 aug.
 Papius, 23, 31 jan., 3, 9 webr.,
 14 sept.
 Parentius, 8 juul.
 Paramon, 13 aug., 29 nov.
 Parigorius, 28 jan.
 Parmenius, 7, 30 juul.
 Parmenus, 28 juul, 4 jan.

Parienus, 3 juul.
 Pasifratius, 21, 24 apr.
 Pastor, 29 märts.
 Patapius, 8 deff.
 Paternuthius, 9 juul.
 Paternus, 2 sept.
 Patritius, 12 märts.
 Patroklus, 17 aug.
 Pasutius, 19 jan.
 Pahomius, 13 jan.
 Pahom, 14 jan.
 Pelagianus, 27 sept.
 Pelagius, 25 märts.
 Pelarianus, 22 nov.
 Pelianus, 31 jan.
 Pelusianus, 17 jan.
 Pelusius, 7 apr.
 Penial, 29 märts.

Peregrinus, 24 webr.
 Petronius, 12 märts.
 Petrus, 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9,
 11, 12, 13, 14, 16, 20,
 22, 26, 29, 30 jan., 1,
 7, 9, 14, webr., 5, 24,
 26 märts., 17 apr., 3, 10,
 15, 16, 18, 27, mail, 5,
 5, 12, 13, 19, 25, 29,
 30 juun., 1, 4, 14, 19
 juul., 1, 9, 24, 27, 28,
 aug., 3, 3, 5, 8, 10, 13,
 21, 23 sept. 2, 3, 4, 5,
 9, 18, 21, okt., 1, 25, 27,
 28 nov. 11, 19, 21, 28,
 deff.

Pimenus, 7, 27, aug.
 Piniatus, 31, deff.
 Pitrim, 29 jan.
 Pierius, 27 juun.
 Plawtus, 5 apr.
 Platon, 18 nov.
 Polikarpus, 8, 23 webr.
 Polihronius, 30 juul.
 Poliewst, 8 jan.

Polienus, 26 mär.
 Poliodor, 3 sept.
 Pompianus, 22 juun.
 Pomponius, 18 mär.
 Porfirius, 10 web.
 Potamion, 18 mail.
 Potianus, 1 juun.
 Primofus, 30 apr.
 Priskus, 9 mär.
 Brianus, 1 jan.
 Proklus, 14, jan.
 Protapius, 27 web.
 Protasius, 14 oft.
 Protirion, 9 web.
 Protogenus, 25, aug.
 Prohor, 10 weeb, 15 jan.
 Prudentius, 20 juul.
 Ptolomeus, 1 juun.
 Pnblus, 25 jan.

R.

Rawula, 19 web.
 Rafael, 8, now.
 Reas, 26 mär.
 Rewofatus, 1 webr.
 Reginus, 25 wegr.
 Rehader, 1 detj
 Rogatianus, 23 aug.
 Rogatus, 18 mär.
 Roditsianus, 30 apr.
 Rodion, 10 now.
 Romanus, 5, 18 jan., 3, 15
 webr., 16 mär. 6 apr.
 Romelius, 15 mär.
 Romilus, 6 sept.
 Romulus, 17 now.
 Rubentius, 17 jan.
 Ruben, püh. Eſiw. n.
 Ruginus, 12 mär.
 Rustifus, 10 mail.
 Rutilus, 23 webr.
 Rufirianus, 8 ſpt.

Rufinus, 15 webr.
 Rufus, 3 apr.

S.

Sabinus, 23 apr.
 Sawwa, 2 mär.
 Sawwatus, 29 apr.
 Sawerius, 20 now.
 Sawinus, 7 detf.
 Sagaris, 6 oft.
 Sateus.
 Saterdon, 9 mär.
 Satarias.
 Salaminus, 31 detf.
 Salastiel, 8 now.
 Salwianus, 13 mär.
 Salwius, 21 apr.
 Salutor, 10 mail.
 Salustius, 27 sept.
 Sameus, 9 jan.
 Saminus, mail.
 Simſon, 26 mär.
 Samuel, 16 web.
 Sanodius, 28 now.
 Sanuſſius, 1 juul.
 Sarwilius, 15 oft.
 Sarmatus, 30 aug.
 Saron, 20 now.
 Satorinus, 10 mär.
 Satornilus, 12 webr.
 Saturninus, 18 jon.
 Saturnius, 1 now.
 Satur, 6 apr.
 Sebastianus, 8 web.
 Sewerinus, 4 juun.
 Sewerianus, 1 juul.
 Sedulius, 13 juun.
 Sekundarius, 2 oft.
 Sekundinus, 14 now.
 Sekundus, 24 mail.
 Sekuris, 24 web.
 Selimanus, 2 oft.

Sellaris, 24 web.
 Septiminius, 16 apr.
 Septimus, 18 apr.
 Serarion,
 Serafin, 4 detf.
 Seruilianus, 27 webr.
 Sergius, 2, 14 jan., 7, 24 web.
 7, 20 märt., 12, apr., 13,
 19 mail, 4, 28 juun. 5,
 juul., 4, 12 aug., 11 sep.
 20 okt. 11 now.

Serenus, 28 juun.
 Siddinius, 8 mail.
 Sifstus, 15 weeb.
 Silas, 30 juun.
 Silanus, 4 juun.
 Silwanus, detf.
 Silvester, 21 sep.
 Silvius, 19 aug.
 Siluanus, 20 aug.
 Simeon, 3 web.
 Simmahus, 9 mail.
 Simplitius, 14 okt.
 Simpronius, 7 aug.
 Simforianus, 18 detf.
 Simfronius, 2 aug.
 Sinerius, 23 web.
 Sinesius, 5 jan.
 Sifintus, 9 märt.
 Siftratus, 8 juul.
 Smaragd, 7 juun.
 Sodal, 27 apr.
 Sokrates, 18 mär.
 Salomon, 17 juun.
 Solutor, 6 apr.
 Sofander, 18 mail.
 Sostir, 9 aug.
 Sosratus, 8 juun.
 Sosipater, 4 jan., 28 apr. 10
 now.
 Sosthenus, 10 sept., 8 detf.
 Sofronius, 1 märt., 28 mail,
 18 aug.

Speratus, 17 juul., 23 aug.
 Spiridon, 21 sept.
 Stammatus, 15, 16 aug.
 Stahius, 20 apr.
 Statfianus, 24 juul.
 Stephanus, 2, 11 jan., 7 sept.,
 6 okt.
 Stilikon, 26 okt.
 Stilianus, 26 now.
 Stirakius, 3 now.
 Strategus, 3 juul.
 Stratigius, 19 aug.
 Stratonikus, 13 jan.
 Straton, 5 juul., 17 aug.
 Strator, 9 sept.
 Studius, 20 juun.
 Suer, 5 juul.
 Sundofagus, 21 aug.
 Sustratus, 3 juul.
 Suchius, 15 apr.
 Sffenudius, 13 mail.

T.

Tabintus, 10 mail.
 Taurion, 7 now.
 Talna, 15 mail.
 Tanufius, 1 now.
 Tarasius, 25 webr
 Tarachus, 12 okt.
 Tarseus, 27 okt.
 Tarsitius, 31 ajan.
 Tation, 24 aug.
 Tatulus, 30 sept.
 Taurinus, 5 sept.
 Tebellus, 22 juul.
 Telalas, 15 apr.
 Telamachus, 18 vug.
 Telerianus, 18 jan.
 Teliforus, 22 web.
 Teolus, 10 juul.
 Terapion, 16 juul.
 Terentius, 11 jan.

Th.

Tertullinus, 2 aug.
 Tertulus, 8 mail.
 Liberius, 9 aug.
 Tiburtinus, 9 aug.
 Tiberianus, 9 aug.
 Tiburtius, 22 nov.
 Tigrinus, 20 märt.
 Tigris, 16 juun.
 Tilmus, 28 juun.
 Timeus, 25 mail.
 Timolaus, 15 märt.
 Timonius, 10 juul.
 Timon, 24 mail.
 Timoteus, 24 jan.
 Tinnintus, 19 juul.
 Tirannion, 20 web.
 Tirannus, 6 märt.
 Tiridatus, 29 nov.
 Tirion, 30 nov.
 Titirus, 28 juun.
 Titus, 27 jan.
 Tihifus, 8 detf.
 Tihon, 11 opr.
 Tokis, 19 nov.
 Tobias, 2 jan.
 Tomunus, 25 mail.
 Tonitus, 24 apr.
 Tonius, 18 jan.
 Tortwatus, 19 juul.
 Trantwillinus, 18 detf.
 Trategus, 3 juul.
 Trivintus, 1 märt.
 Trifilius, 13 juun.
 Trifon, 1 web.
 Troadius, 2 märt.
 Trofinus, 16 märt.
 Trofonius, 14 nov.
 Tuarinus, 5 sept.
 Tullianus, 13 web.
 Tunianus, 8 mail.
 Turbanus, 28 juun.

Thawmasius, 29 apr.
 Thaddeus, 7 mail.
 Thalaleus, 20 mail.
 Thalassius, 22 web.
 Thelastus, 20 mail.
 Thamatus, 2 juul.
 Theion, 1 web.
 Themelinus, 7 nov.
 Theogariz, 30 oft.
 Theogenus, 3 oft.
 Theognides, 29 apr.
 Theognius, 21 apr.
 Theognatus, 14 märt.
 Theodorisfus, 24 mail.
 Theodorit, 8 märt.
 Theodor, 7, 8 jan., 8, 9 web.
 5, 6 märt., 10, 15 apr.,
 15, 16 mail, 5, 8 juun.,
 Thedofius, 7, 11 jan., 7, 8
 aug.
 Theodotion, 24 jan.
 Theodotus, 25 jan.
 Theodulus, 14 jan.
 Theofannus, 24 juul.
 Theoides, 5 jan.
 Theoflit, 26 webr.
 Theofrit, 13 märt.
 Theoftristus, 29 web.
 Theoftrist, 3, 6 sept.
 Theologus, 8 juul.
 Theonius, 18 juun.
 Theompemptus, 7 web., 11
 juun.
 Thropistus, 20 sept.
 Theopompus, 11 juun.
 Theoprepinus, 23 märt.
 Theofebius, 20 aug.
 Theotekmus, 25 jan.
 Theotimus, 4 sept.
 Theofannus, 12 märt.
 Theofilaktus, 8 märt.

Theofilus, 8 jan.
 Therapontus, 9 webr.
 Therinus, 23 mpr.
 Thermus, 26 märt.
 Thespeius, 1 juun.,
 Thirsus, 16 jan.
 Thomas, 27 jan.
 Tharseus, 5 okt.

U.

Ualus, 9 märt.
 Uarus, 19 okt.
 Ugapalus, 20 now.
 Ulfianus, 28 juun.
 Ulpianus, 3 apr.
 Urbanus, 12 weh.
 Urwilus, 7 aug.
 Urisius, 9 juul.
 Uriel, 8 now.
 Ursus, 20 jan.

V.

Vawila, 24 jan.
 Vawinus, 14 juun.,
 Vadin, 9 apr.
 Vafasius, 5 okt.
 Valentinus, 14 weh.
 Valention, 21 apr.
 Valentin, 16 weh.
 Valerinus, 25 okt.
 Valerianus, 21 jan.
 Valerius, 22 weh.
 Valonius, 18 mail.
 Varadatus, 22 weh.
 Varahisius, 28 märt.
 Varwarns, 6 mail.
 Varisius, 3 deß.
 Varlaam, 19 juun.
 Varnawa (Parnabas) 11 juun.
 Varjawiņs, 30 okt.
 Varsimas, 24 jan.

Varfimeus, 29 jan.
 Varsis, 25 ang.
 Varsanofius, 16 jan.
 Bartanes, 1 deß.
 Varulus, 18 now.
 Wasfilides, 20 jan.
 Wasfilisfus, 3 märt.
 Wasfilius, 1, 30 jan.
 Wasfianus, 14 weh.
 Wasius, 20 jan.
 Vastijus, 18 mail.
 Venontius, 30 mail.
 Wendemianus, 1 weh.
 V (B) enedittus, 14 märt.
 Venerius, 30 jan.
 V (B) enignus, 16 jan.
 V (B) enjamin, 14 jan.
 Venustus, 29 mail.
 Verotfianus, 23 now.
 Vivinus, 14 juun.
 Vivianus, 9 märt.
 Videntius, 3 mail.
 Vittorinus, 24 weh.
 Viftor, 31 jan., 7 weh. 6 märt.
 1 apr.

Vifturius, 27 mail.
 Willibald, 7 juul.
 Virilades, 10 mail.
 Virius, 29 juul.
 Vir, 31 deß.
 Visjarion, 20 märt.
 Vitalisus, 4 sept.
 Vitalianus, 3 febt.
 Vitalius, 19 now.
 Vitalus, 4 juul.
 Vitimius, 24 eßf.
 Vianor, 10 juul.
 Viator, 20 apr.
 Vladimir, 4 weh.
 Vlasius, 3 weh.
 V (B) onifatius, 19 deß.
 Vsevolod, 4 webr.
 Vufolus, 6 webr.

Naesterahwa nimes.

A.

Abiafa, 20 now.,
 Abia, 25 jan.,
 Augusta, 24 now.,
 Augustina, 8 mail,
 Audakta, 28 märts.,
 Aurea (Christia), 30 jan.,
 Auriga, 2 jan.,
 Aurika, 16 now.,
 Agapa, 10 märts.,
 Agapia, 2, 3 apr.,
 Agafia, 4, 5 webr.,
 Agathofilia, 17 sept.,
 Agathonika, 13 okt.,
 Aglaiida, 19 detf.,
 Agnesja, 9 juul., 17 okt.,
 Agnita, 9 juul.,
 Agnia, 14, 21 jan.,
 Agripina, 23 juun.,
 Aida, 2 juun.,
 Adolia, piima sööm., 1. lp.,
 Aijella, piima s. 1. lp.,
 Aikilima, 7 apr., 9 mail,
 Aiksuja, 19 sept.,
 Aikuta, 15 apr.,
 Albina, 31 detf.,
 Alewiina, 16 juul.,
 Alessandra², 3 märts., 23 apr.,
 Alessandria, 6 juun.,
 Alla, 26 märts.,
 Alma, 9 juun.,
 Aneta-Anna, 23 märts.,
 Anata-Baged, 23 märts.,
 Anata-Christoja, 23 märts.,
 Amatrona, 15 detf.,
 Amatha (Talita), 5 jan.,
 Amenowia, 31 märts.,
 Ammo, 4 aug.,
 Annia, 20 webr., 31 aug.,

Ammonaria, 12 detf.,
 Amoga, 31 jan.,
 Anastasia, 4 jan., 10 märts.,
 Anatolia, 20 märts.,
 Angelina, 30 juul., 10 detf.,
 Androna, 3 now.,
 Anisia, 30 detf.,
 Anna, 3, 10 webr., 26, 31
 märts., 13 juun., 5, 23,
 25 juul., 28 aug.,
 Antiga, 21 webr.,
 Antiwara, 31 aug.,
 Antonina, 9, 17 jan., 1 märts.,
 10 juun.,
 Antoniana, 22 webr.,
 Antonia, 4 mail, 30 sept.,
 Anthea, 12 okt., 15 detf.,
 Anthusa, 22 webr.,
 Aperfia, 25 juul.,
 Apollinaria, 5 jan., 20 juul.,
 Apollonia, 14 now.,
 Appia, 20 juul.,
 Apfia, 19 webr.,
 Arabia, 13 märts.,
 Argentea, 21 aug.,
 Arigira, 30 apr.,
 Ariadna, 22 aug., 18 sept.,
 Ariaba, 13 märts.,
 Arma, 5 märts.,
 Arminia, 19 apr.,
 Artemia, 7 juun.,
 Arhelaja, 6 juun.,
 Askitreja, 13, 17 apr.,
 Asklipida, 4 juul.,
 Asklipiodota, 19 webr.,
 Asliada, 15 sept.,
 Asneta, 26 mail,
 Asta, 20 now.,
 Astuta, 28 webr.,
 Athatia, 29 märts.,

Athanasia, 31 märts.,

B.

Baganuja, (Bogetia), 15 jan.,

Baguta, 20 nov.,

Basjela, 13 juun.,

Balasota, 6 juun.,

Barika, 1 juun.,

Bebunda, 9 webr.,

Belasia, 5 okt.,

Bessia, 28 juul.,

Bistamona, 4 juun.,

Blandina, 25 juul.,

Bonosa, 10 mail,

Bublasja, 2 juun.,

D.

Damara, 4 okt.,

Danaha, (Danahisa) 20 nov.,

Danda, 7 märts.,

Daria, 19 märts.,

Dasja, 3 sept.,

Dativa, 22 webr.,

Datika, 8 mail,

Dafrosa, 4 jan.,

Debbora, p. Es. pp.

Demonasia, 26 mail,

Denegagia, 1 okt.,

Dimona, 4 juun.,

Digna, 1 okt.,

Dida, 17 nov.,

Dikita, 15 sept.,

Diktorina, 3 nov.,

Dista, 28 juun.,

Diodora, 23 juun.,

Dioklija, 7 apr.,

Dionina, 15 apr.,

Dionissia, 8 apr.,

Dola, 29 märts.,

Domitilla, 7 mail,

Domitfia, 28 detf.,

Domina, 5 jan.,

Domnika, 8 jan.,

Domnina, 1, 20 märts.,

Donata, 1 juun., 18 juul.,

Donatilla, 24 webr., 15 apr.,

Donatula, 22 webr.,

Dorothea, 6 webr.,

Dona, 21 webr.,

Drosida, 28 juul.,

Duskida, 6 märts.,

Dula, 25 märts.

E.

Ewivula, 30 märts.,

Ewgenia, 2 jan.,

Ewa, 1 apr., p. Es. pp.,

Ewanthia, 27 apr.,

Ewgenia, 25 nov., 20 detf.,

Ewdokia, 1 märts., 4 aug.

Ewdokfia, 31 jan.,

Ewkarpia, 13 apr.,

Ewlatia, 22 ang.,

Ewlampia, 10 okt.,

Ewminia, 27 okt.,

Ewnatha, 6 juun.,

Ewnika, 7 märts., 28 okt.,

Ewnikia, föige Püh. pp.,

Ewnomia, p. sääm. l. lp.,

Ewodia, 22 juul.,

Ewpraksia, 12 jan.,

Ewsewia, 24 jan.,

Ewstolia, 9 nov.,

Ewstohia, 28 sept.,

Ewstratia, 14 apr.,

Ewtetfia, 28 webr.,

Ewtihia, 3 apr.,

Ewtropia, 15 juun.,

Ewsimia, 80 märts.,

Ewfrasja, 19 jan.,

Ewfrata, 25 märts.,

Ewfrosinia, 23 jan., 15 webr.,

23 märts., 7 juul., 25 f.,

6 nov.,

Eufalia, 2 märts.,

Eufasia, 12 jan.,

Euterina. 24 nov.,

Eufueria, 2 aug.,

Elena, 20 jan., 21 mail,

Elifonida, 28 mail,

Elisabet, 24 apr., 24 juun.,

Embroida, 9 jan.,

Emelina, 31 aug.,

Emerita, 22 webr.,

Emertiana, 21 jan.,

Emiliana, 24 detf.,

Emilia, 8, 30 mail,

Eumada, 2 juun.,

Eumeda, 2 juun.,

Eumatha, 10 webr.,

Epistinia, 5 nov.,

Episana, 10 detf.,

Epharia, 27 sept.,

Ermonia, 4 sept.,

Erotiida, 6 okt.,

Esfia, 7 juun.,

Ezther, 20 detf.,

F.

Fausta, 6 webr., 15 märts.

Faustina, 23 nov.,

Faina, 18 mail

Famosa, 7, 8 mail,

Fevrontia, 25 juun.,

Fedosa, 1 juun.,

Felipata, 25 jan.,

Felitsiana, 20 juun.,

Felitsia, 27 apr., 1 juun.,

Fiwa, 3 sept.,

Fila, 8 juun.,

Fileja, 17 nov.,

Filikitata, 1 webr.,

Filippa, 3 apr.,

Filippia, 21 apr.,

Filitsata, 25 jan.,

Filia, 8 juun.,

Filonilla, 10 okt.,

Filothea, 10 webr., 7 detf.,

Fista, 16 nov.,

Flawia, 22 webr.,

Flena, 18 mail,

Floriba, 8 mail,

Fortunata, 14 okt.,

Gotida, 20 märts.,

Gotina, 20 märts.,

Gotinia, 13 webr.,

Frontina, 14 märts.,

Frutiuosa, 13 nov.,

Frustina, 1 juun.,

Furnata, 22 webr.

G.

Gaatha, 26 märts.,

Gaudioja, 8 mail,

Gademunda, 11 nov.,

Gaiania, 27 30 sept.,

Galata, 19 apr.,

Gala, 16 apr.,

Galina, 10 webr.,

Galla, 8 mail,

Gatesja, 20 nov.,

Gelasia, 29 aug.,

Geliana, 18 aug.,

Gemella, 15 webr.,

Gemellina, 1 juun.,

Gemina, 1 juun.,

Gennosa, 27 apr.,

Genowesa, 3 jan.,

Germana, 27 apr.,

Geraisa, 28 juun.,

Germelina, 27 apr.,

Germeliana, 24 webr.,

Getulla, 1 juun.,

Gibda, 19 detf.,

Glasira, 26 apr.,

Glikeria, 13 mail,

Gloriosa, 26 juul,

G (H) onešta, 8 mail,
Gorgonia, 22 webr.,
Gotia, 1 okt.,
Gudelia, 29 sept.,

G.

Garišša, 28 jan.,
Garita, 1 juun.,
Garitina, 4 sept., 5 okt.,
Garišša, 16 apr.,
Gelidonia, 20 jan.,
Hiira, 26 sept.,
Hionia, 3, 16 apr., 16 juul.,
Hoosia, 12 detš.,
Hriišia, 30 jan., 13 okt.,
Hristina, 4, 6 webr.,
Hristiana, 16 apr.,
Hristodula, 4 sept., 4 detš.,

I.

Iaria, 19 märts.,
Ingeniana, 1 apr.,
Iuna, 20 jan., 20 juun.,
Ipomona, 5 apr.,
Iraida, 5 märts., 28 juun., 23
sept.,

Iraia, 30 okt.,
Irafla, 14 detš.,
Irafleja, 29 sept.,
Iraflia, 12 sept.,
Irina, 25 jan., 9 aug.,
Iruria, 1 juun.,
Išidora, 16 mail,
Iššhia, 30 mail,
Italifa, 24 aug.,
Ifigenia, 21 sept.,
Išidamia, 30 now.,

J.

Jia, 11 sept.,
Januaria, 10 mail,
Jarasia, 13 now.,
Jaroja, 4 juul.,
Jasana, 5 sept.,
Jauna, 13 now.,
Jerafla, 13 sept.,
Jeria, 3 juun.,
Jertia, 2 jan.,
Joanna, 27 juun.,
Joata, 22 mail,
Jowilla, 16 jaan.,
Jokunda, 10 mail,
Jokundianilla, 2 juul.,
Jubitana, 24 webr.,
Julitta, 14 juun.,
Judith, 7 sept.,
Juliania, 8 jan., 4 märts.,
Julia, 24 webr.,
Junia, 17 mail,
Justa, 16 now.,
Justina, 2 okt., 30 now.,
Jusšilla, 28 aug.,

K.

Kasdoja, 29 sept.,
Kaleria, 7 juun.,
Kalida, 16 apr.,
Kalliniša, 22 märts.,
Kallizša, 6 webr.,
Kallisthenia, 4 okt.,
Kullioptia, 8 juun.,
Kallia, 2 webr.,
Kalodota, 2 sept.,
Kandedia, 10 mail,
Kandida, 29 aug.,
Kandita, 1 detš.,
Kantianilla, 17 okt.,
Kapitolina, 27 okt.,

Karra, 1 juun.,
 Kasfinia, 7 now.,
 Kasfia, 3 märtsf.,
 Kasta, 22 webr.,
 Kastulla, 15 webr.,
 Kwartilla, 6 apr.,
 Kwinta, 14 now.,
 Kwiltia, 1 juun.,
 Kerkira, 28 apr.,
 Ketewan, 13 sept.,
 Kiprilla, 4 juul.,
 Kiprina, 22 now.,
 Kiira, 28 webr.,
 Kiriaka, 6 apr.,
 Kiriania, 7 juul.,
 Kiriana, 13 now.,
 Kirianna, 1 now.,
 Kikria, 5 apr.,
 Klaudia, 20 märtsf., 18 mail,
 27 okt.,
 Kllopatra, 19 okt.,
 Komita, 22 webr.,
 Konfordia, 29 juun.,
 Konstantfia, 10 mail,
 Kotitsia, 30 apr.,
 Kribula, 13 mail,
 Kriikonina, 24 webr.,
 Ksanthippa, 23 sept.,
 Kjenia, 18 jan.,

L.

Lantfia, 18 aug.,
 Larissa, 26 märtsf.,
 Lanta, 1 juun.,
 Leonida, 15 juun.,
 Leonilla, 16 jan.,
 Leonia, 15 juun.,
 Litissima, 21 apr.,
 Lintina, 26 okt.,
 Libosa, 22 webr.,
 Libdia, 15 juun.,
 Lüdia, 23 märtsf.,

Litusa, 10 mail.
 Lea, p. Esiv. pp.,
 Loida, käige Püh. pp.,
 Lolia, 23 juun.,
 Lota, 16 apr.,
 Lufina, 7 juun.,
 Lufiana, 18 mail,
 Lütia, 4, 6 juun., 17 sept., 13
 deff.

Ljubow, 17 sept.,
 Ludmilla, 16 sept.,
 Lufosa, 5 märtsf.,
 Lutsėja, 26 juun.,
 Lutsella, 2 aug.,
 Lutsina, 10 mail,

M.

Mawra, 3 mail,
 Magita, 8 sept.
 Madilama, 17 sept.
 Madiaria, 7 apr.,
 Mahasta, 20 now.,
 Maiofa, 1 juun.,
 Makaria, 6 apr.,
 Makra, 5 jan.,
 Makrina, 30 mail,
 Maksima, 22 webr.,
 Maksimilla, 30 n.,
 Malina, 28 apr.,
 Malfetha, 12 okt.,
 Mama, 20 now.,
 Mamita, 26 märtsf.,
 Mamma, 9 märtsf.,
 Mammea, 27 aug.,
 Mammita, 17 aug.,
 Manetha, 13 now.,
 Maniisa, 13 now.,
 Mania, 30 sept.,
 Marana, 28 webr.,
 Margaritā, 17 juul.,
 Marafona, 13 now.,
 Mardaria, 7 apr.,

Marina, 22 webr.,
 Mariamna, 9 juun.,
 Mariam, 9 juun.,
 Mariana, 10 märts.,
 Marionila, 8 jan.,
 Maria, 19, 26, 26 jan., 4, 6,
 12, 24 mebr., 5, 13, 17,
 18, 20, 2ä apr., 1, 4,
 26 mail, 4, 10, 23 juun.,
 12, 22 juul., 9, 11 aug.,
 13, 23 sept., 22, 29 okt.,
 1, 8, now.,
 Markella, 22 juul.,
 Markellina, 7 juul.,
 Markiana, 5 apr.,
 Markiana, 21 jan.,
 Markia, 6 juun.,
 Marota, 28 märts.,
 Marutha, 4 detf.,
 Martjella, 10 mail,
 Martjellina, 24 webr.,
 Martjiina, juun.,
 Martjia, 6 apr.,
 Martha, 25 jan., 1 sept., 8 n.,
 Majiridia, 24 now.,
 Matra, 3 aug.,
 Matrona, 20 okt.,
 Megetia, 15 juun.,
 Megrela, 9 jan.,
 Melania, 3 detf.,
 Melissa, 16 märts.,
 Melitina, 16 sept.,
 Meloja, 1 juun.,
 Mergela, 8 jan.,
 Merkuria, 12 detf.,
 Merola, 30 now.,
 Merona, 5 juul.,
 Metra, 3 aug.,
 Meurissa, 19 detf.,
 Migdonia, 6 okt.,
 Mifa, 16 apr.,
 Meliitsa, 19 juul.,
 Minea, 27 aug.,

Minodora, 10 sept.,
 Meropia, 2 detf.,
 Mitina, 19 apr.,
 Mitrodora, 8 aug., 10 sept.,
 Moderata, 6 apr.,
 Modesta, 13 märts.,
 Moino, 26 märts.,
 Monata, 30 märts.,
 Monatho, 13 now.,
 Muusa, 16 mail,
 Mufiana, 8 juun.,
 Muliera, 19 now.,
 Murina, 27 mail,
 Mustila, 28 webr.,

N.

Nada, 5 märts.,
 Nadejchda, 17 sept.,
 Nana, 14 jan.,
 Narsa, 9 detf.,
 Natalia, 26 aug.,
 Nemi, 31 detf.,
 Neonilla, 28 okt.,
 Neera, 14 jan.,
 Neratia, 20 juul.,
 Nestita, 20 juul.,
 Niida, 24 webr.,
 Niisa, 16 apr.,
 Nifeja, 29 aug.,
 Nifosa, 22 webr.,
 Nimfa, 10 now.,
 Nimfodora, 10 sept.,
 Nina, 1 juun.,
 Ninita, 4 juun.,
 Nilpa, 20 now.,
 Nitsera, 27 detf.,
 Nowella, 1 juun.,
 Nonniitsia, 28 juun.,
 Nonna, 5 aug.,
 Nunehia, 16 apr.

O.

Ottawia, 15 apr.,
 Odo, 10 apr.,
 Olimpiada, 25 juul.,
 Olimpiodora, 31 detf.,
 Olga, 11 juul.,
 Optata, 1 juun.,
 Orosilla, 26 juul.

P.

Paula, 26 jan.,
 Paulina, 10 mail,
 Pagata, 29 apr.,
 Pallada, 7 jan.,
 Palladia, 24 mail,
 Panefissa, 8 sept.,
 Panjemia, 10 juun.,
 Paraskewa, 20 märtsf.,
 Parta, 13 märtsf.,
 Barthagapa, 2 sept.,
 Patritia, 25 aug.,
 Pelagia, 3 aug.,
 Peregrina, 10 mail,
 Peregrina, 6 juun.,
 Perpetua, 3 now.,
 Persiida, 4 jan.,
 Persissa, 23 sept.,
 Petronilla, 31 mail,
 Petronia, 29 sept.,
 Pimenia, 13 mail,
 Pinna, 20 juun.,
 Piana, 3 märtsf.,
 Plafilla, 14 sept.,
 Platonida, 6 apr.,
 Polikseenia, 23 sept.,
 Polletia, 9 detf.,
 Pontia, 16 now.,
 Potamiena, 28 juun.,
 Potamia, 7 aug.,
 Potemania, 7 juun.,
 Pretsedigna, aug. 11,

Prima, 10 mail,
 Priskilla, 19 mail,
 Prokla, 27 okt.,
 Protula, 1 juun.,
 Prosüria, 12 okt.,
 Prudentia, 15 apr.,
 Publia, 9 okt.,
 Pulheria, 10 sept.

R.

Raisa, 28 juun., 5 sept.,
 Rebekka, 4 sept.,
 Rael, 4 sept.,
 Regina, 22 webr.,
 Reparata, 8 okt.,
 Rimma, 20 juun.,
 Ripsinita, 30 sept.,
 Rogata, 1, 2 juun.,
 Rogatilla, 24 webr.,
 Rogatina, 10 mail,
 Rogatiana, 22 webr.,
 Rodesia, 5 juul.,
 Romana, 6 apr.,
 Rutila, 2 jan.,
 Rutilia, 1 juun.,
 Rufina, 2 sept.,
 Rufiniana, 24 web.,
 Ruth, p. Esim. pp.

S.

Sabela, 28 detf.,
 Sabina, 11 märtsf.,
 Salama, 20 sept.,
 Salvia, 26 juun.,
 Salomia, 3 aug.,
 Salonita, 25 juun.,
 Sandula, 23 detf.,
 Santina, 2 mail,
 Samula, 24 web.,
 Sarmata, 18 jan.,
 Sarra, 20 apr.

Satira, 10 mail.
 Saturnilla, 9 web.
 Saturnina, 26 juul.
 Sewastiana, 16 sept.
 Sewastia, 4 juul.
 Sedeefa, 15 mail.
 Sekunsa, 10 mail.
 Sekunda, 18 juul.
 Sekundella, 28 web.
 Sekundula, 22 web.
 Septimina, 10 mail.
 Serafina, 29 juul.
 Sermata, 9 web.
 Setula, 10 mail.
 Silwana, 6 detf.
 Silwia, 12, 13 märst.
 Sillewia, 1 juun.
 Sillika, 1 juun.
 Simferusa. 7 detf.,
 Simforosa, 18 juul.
 Sinaida, 11 okt.
 Sinowia, 30 okt.
 Sinklitika, 5 jan.
 Sintihia, 27 juul.
 Siira, 1 aug.
 Skalleria, 13 märst.
 Skandulia, 13 now.
 Sooda, 20 aug.
 Soja, 13 web., 22 mail.
 Sofra, 6 juul.
 Solomonida, 16 detf.
 Solomonina, 1 aug.
 Sosanna, 19 sept.
 Sosipatra, 9 now.
 Soteria, 17 okt.
 Sofia, 25, jan.
 Stefana, 25 sept.
 Stefanida, 11 now.
 Stratia, 7 detf.
 Stratonika, 31 okt.
 Suusia, 5 okt.
 Summista, 6 apr.
 Surbida, 1 juun.

Surfita, 6 detf.
 Susanna, 6 juun.
 Scholastika, 14 märst.

Tabitha, 21 now.
 Taissia, 10 mail.
 Talida, 5 jan.
 Tamar, Salw. n. pp.
 Tamara, 24 mail.
 Taora, 5 jan.
 Tarasia (Teresia) 23 jan.
 Tatiana, 5 jan.
 Tatia, 11 now.
 Tatona, 20 now.
 Tatta, 25 sept.
 Tesmeda, 2 juun.
 Tekala, 14 juul.
 Teklaria, 10 mail.
 Tekusa, 18 mail.
 Tekla, 6 now.
 Tertiana, 6 okt.
 Tertula, 1 juun.,
 Tertia, 16 apr.,
 Timia, 27 aug.,
 Trabia, 13 märst.,
 Trakia, 29 sept.,
 Triseema, 10 now.,
 Trisoosa, 10 now.,
 Tsetfilla, 8 juul.,
 Tflonia, 3 juul.,
 Trosima, 13 juul.,
 Tuia, 10 mail,

Uhabra, 4 apr.,
 Uharfilla, 24 detf.,
 Uheffa, 20 jan.,
 Uheognošta, 15 sept.,
 Uheodora, 14 now.,
 Uheodosia, 19 jan.,

Theodota, 18 mail,
 Theodotia, 21 jan.,
 Theodula, 26 webr.,
 Theodulia, 18 detš.,
 Theofleta, 21 aug.,
 Theoflia, 6 mail,
 Theoflistia, 31 jan.,
 Theona, 18 jan.,
 Theonilla, 9 okt.,
 Theonita, 9 webr.,
 Theopista, 17 sept.,
 Theotima, 19 mail,
 Theofania, 16 detš.,
 Theofila, 28 detš.,
 Thetinia, 4 now.,
 Thea, 10 webr.,
 Theja, 23 webr.,
 Thiweja, 5 sept.,
 Thomaïda, 13 apr.,

U.

Urbana, 1 juun.,
 Urwana, 22 webr.,
 Urfa, 26 okt.,
 Ufia, p. sööm. I. Ip.

W.

Wasianilla, p. sööm. I. laup.
 Valentina, 16 juul.,
 Valeria, 14 okt.,
 Warwara, 4 detš.,
 Wasfilisja, 8 jan.,
 Wasfilia, 22 apr.,
 Waspilla, 13 märts.,
 Waspora, 13 now.,
 Wasja, 20 jan.,
 Weweja, 15 okt.,
 Weena, 15 webr.,
 W (B) enedikta, 4 jan.,
 Weneria, 6 now.,
 Wenušta, 10 mail,
 Werenita, 4 okt.,
 Weronika, 15 apr.,
 Weronia, 10 juul.,
 Westita, 23 aug.,
 Wiweja 5 sept.,
 Widana, 2 aug.,
 Wiktorina, 22 aug.,
 Vittoria, 1 juun.,
 Wikturina, 10 mail.,
 Wikturia, 13 märts.,
 Wirineja, 4 okt.,
 Witatifa, 31 aug.,
 Brienna, 30 aug.

Posti ja telegraafi asjandus.

Posti teel saadetavad kirjad langewad 5 liifi: postkaartid (открытое письмо), lihtkirjad, finnitud kirjad ning raha-ja hinnalised kirjad. Neude kirjade saatmise eest wõetakse järgmist maksu: Maks postkaardi eest omale maale 3 kop.

- " wastusega postkaardi eest omale maale 6 kop.
- " postkaardi eest wõerale maale 4 kop.
- " wastusega postkaardi eest wõerale maale 8 kop.
- " lihtkirja eest omale maale iga loe pealt 7 kop.
- " lihtkirja eest wõerale maale iga 1¹/₆ loe pealt 10 kop.
- " finnitatud kirja eest omale maale 7 kop. iga loe pealt ja peale selle weel 7 kop. finnitamise raha.
- " finnitatud kirja eest wõerale maale 10 kop. iga 1¹/₆ loe pealt ja finnituse raha 10 kop.

Finnitatud kirjale kirjutatagu kirja ülemise ääre peale sõna "казное" (finnitatud). Kui finnitatud kiri peats kaduma minema, siis wõib kirjasaatja postiwaliatsusest 10 rbl. kahjutasu nõuda. Liht-ega finnitatud kirjades ei tohi raha saata: raha wõetakse lihtsalt ära. Liht- ja finnitatud kirjade rasfus ei tohi üle 5 naela olla.

Maks raha ja hinnaliste kirjade eest.

- 1) harilik maks rasfuse järele omale maale iga loe pealt 7 kop.
- 2) " " " " wõerale maale iga 1¹/₆ loe. p. 10k.
- 3) peale selle finnitamise raha kuni 10 rbl. 10 kop.

" " " " " " 100 " 25 "

Sga uue 100 rubla pealt. wõetakse finnitamise raha 15 kop. Rahakirjades wõib saata raha, riigipaberid, aktsiad, obligatsioonid, puhasi tempel- ja wõksel paberid. Hinnalistes kirjades wõib saata raha 101 rublani, hinnalisi paberid, asju ja paberid, mismedel hinnaline wäärtus. Raha kirjal seisfu sõna "денежное" hinnalisel "ценный пакет" peale.

Raha wõib ka kaardiga (перевод денег) igasfe kodu- ja Wenemaa kohta, kus postkontorid olemas on, saata. Sarnasel teel rahasaatmine on kerge ja lihtne, nimelt: õstetakse post kontori kaart, mis 1¹/₂ kop. maksab, kirjutakse selle peale Wenemaal raha summa, raha saaja ja raha saatja nimi ja adres: kaardi teise poole ääre peale tähendakse tarwilikud määrused ja kaart ühes saadetawa rahaga antakse posti ametniku kätte, kes kwiitungi tunnistuseks wastu annab, et raha on wastuwõetud. Kaardiga rahasaatmise eest wõetakse:

15 kop. maksu, kui rahasumma kuni 25 rbl. suur on,

25 " " " " 22—100 " " "

40 kop. maksu, kui rahasumma 100—125 rubl. suur on
 50 " " " " 125—200 " " "

Maks õiendatse martides ära; margid pandatse kaardi peale, kaardiga võib ka telegrahi teel raha saata, kuid selle juures, peale eelnimetatud maksu, võetakse veel 1, 15 kop., kui saadetaw rahasumma kuni 500 rubla suur on ja 1, 40 kop. kui saadetaw raha üle 500 rubla on. Telegrammi saatmise eest. Maks telegrammi eest tuleb puhtas rahas maksta.

Nus määrus rahasaatmise asjus.

Neil, kes raha posti ja telegrahi kaudu saadawad, on õigus enne, kui raha saaja kätte on läinud, jeda telegrahi teel tagasi nõuda mistartwis teatus ühes kviitungiga postivalitsusele tuleb anda ja ühes telegrami eest harilikult tarifi järele tuleb maksta ning peale selle veel 20 sõnalise telegrammi eest võetakse maks kui saadetud summa kuni 500 rubl. on, ja 25-sõnalise telegrammi maks kui summa üle 500 rubla on. See telegrammi maks lisatakse martides teatelehe juurde, milles raha tagasi palutakse. Sisemiste asjade ministri korralduse järele võetakse 1 juunist 1908 a. hakates väljamõtma postisaadetuste pealt isäralist maksu järgmise wiisil:

1. Maksu võetakse kõikide erakirjade pealt, olgu nad kodu- ehk väljamaalt tulnud.

2. Punkt 1. tähendatud maks on iga postisaadetuse eest 5 kop. päewa pealt, väljaandmise päew hulka arwatud.

3. Maksu postisaadetuste hoidmise eest hakatakse 7 päewa pärast peale teise teatesedeli ärasaatmist saaja kätte arvama, kus juures sedeli kättesaamise päew selle seitsmepäewalise tähtaja esimeseks päevaks loetakse.

4. Väljamaalt tulnud postisaadetuste eest, mis tolliametist kätte antakse, nimetatud maksu ei nõuta.

5. Maksu maksab vastuvõtja postisaadetuse järele minnes martides ära, mis koostirja tagumise külje peale kleebitakse ja ära stembeldatakse.

6. Kui postisaadevus sinna kohta, kus ta posti peale pandud tagasi saadetakse, kaob arvatud hoiumaks ära.

7. Kui ega tagasisaadevus postisaadevus seal kust ta post peale pandud oli, seisma jääb, võetakse tema saaja käest jälleg uueal tähendatud maksu. See määrus ei maksa mitte nende saadetuste kohta, mis väljamaalt tagasi on tulnud.

Pakkide (POSYLKI) saatmiseft.

Pakkide saatmise eest tuleb maksta kuni pakk saadetakse:

	Europa Wenemaale	Shtu=	Ida
Pakki raskus:	Kaukasia:	Siberimaale:	Siberimaale:
1—2 naela	25 kop.	45 kop.	65 kop.
2—7 "	45 "	85 "	125 "
7—12 "	65 "	125 "	185 "
üle 12 naela " iga naela pealt	5	15	20

Peale selle kui pakk hinnaline on, võetakse kinnitamise " raha kuni 10 rbl., väärtuseni 10 kop., 10—100 rbl., 25 kop., peale 100 rbl. iga 100 pealt 15 kop. Pakkidele tuleb kaasadress juurde lisada. Kaasadress kirjutatakse kaardi peale, mis $\frac{1}{2}$ kop. maksab. Kaardi peale tuleb saaja ja saatja nimi ja aadress kirjutada; teisele poole võib ka kirjalikku märkusi teha. Saadetam paki raskus ei pea üle 3 puuda olema.

Uus korraldus postisaatmises.

Saksamaale võib ka järelemaksuga pakki saata. Järelemaksu-summa võib kuni 400 rbl. ulatada.

Telegraph.

Telegrammi eest Europa-Wenemaal on maksta: põhjusmaksu 15 kop. ja iga sõna pealt 5 kop. Sõna pikkus on 15 tähte ehk 5 nummert: kui sõna piaks enam kui 15 tähte ehk 5 nummert olema, siis arvatakse sõna kahets sõnaks ehk arvutatakse 2 sõna ehk arvu eest maksu.

Postmarkide müümiseft.

Kiia posti ja telegrafiringlonna ülem on teada annud, et ühelgi erainimesel ilma kohalise postiülemuse lubata ei ole õigus postmark-tisid, postümbritta, banderollisid jne müüa. Kõik ärid ja kaup-lused, kes niisuguseid asju müüa soovivad, peavad omale selle-kohasele lubatähele muretsema, kus juures neil tuleb margimaks lubatähe eest maksta tuleb. Markide kui ka muude postmarkide eest ei ole kellelgi luba rohkem võtta, kui nende hind on. Üle-hinna maksu ei tohi keegi üle $\frac{1}{2}$ kop. iga margi pealt võtta. Need, kellel margimüümiseks luba on ja määruste vastu eksiwad, kaotavad müümise õiguse ja tunnistused. Need isikud, kes

Ilma lubata martisid müüvad, langewad rahukohtuniku karistuse alla nuhtluse seaduse § 26 järele. Nõndasamuti mõeldakse wastu-
sele jellesama paragrahwi järele need isikud, kes wanade eht wale-
martidega kirju edasi saadawad,

Maks kohtu pristawile.

1) Kutskirjade wütmise eht teadaandmise eest:

kuni 2000 r. nõudm. — r. 25 f.

" 5000 " " — " 50 "

peale 5000 r. nõudm. 1 r. — f.

2) Siitawa waranduse üles-
kirjutamise ja hindamise eest,

kuni 25 r. wäärtus. — r. 25 f.

" 50 " " — " 50 "

" 100 " " 1 " — "

" 200 " " 2 " — "

" 300 " " 3 " — "

" 400 " " 4 " — "

" 500 " " 5 " — "

500—5000 r. " 5 " — "

ja siis weel iga 100 r. kohta,

mis üle 5000 " — " 50 f.

Siitawa ja liitumata waran-

duse awaliku müümise eest:

kuni 25 r. wäärt. — r. 25 f.

" 50 " " — " 50 f.

" 100 " " 1 " — "

" 250 " " 2 " — "

" 500 " " 3 " — "

üle 500 " " 4 " — "

ja summaft, mis peale 500 r.
on $\frac{1}{4}\%$.

3) Asjade üleskirjutamise eest
ilma hindamata:

kuni 50 asja eest á 5 kop.

" 100 " " " 4 "

peale 100 " " " 3 "

4) pitsati allapanemise ja pit-
sati walmistamise eest:

kuni 50 asja eest á 3 kop.

" 100 " " " 2 "

peale 100 " " " 1 "

5) Liitumata waranduse üles-
kirjutamise eest.

kuni 500 r. wäärt. 2 r. 50 f.

" 1000 " " 3 " — "

" 2000 " " 6 " — "

" 3000 " " 7 " — "

" 4000 " " 8 " — "

" 5000 " " 9 " — "

ja siis weel iga 1000 r.

kohta, mis üle 5000 r. on 50 "

Kui pristaw asjade dienda-

misets oma elukohtast tange-

male sõidab, siis makstakse

sõiduraha postitatfj järele.

Maks notariusele.

Aktide tegemise eest:

kuni 500 rublani 2 rbl.

500—1000 " 3 "

peale 1000 rubla 4 "

siis weel iga 100 r. kohta 10 f

ilmahinnata aktid 3 rbl.

Wõlakirjade ja wõkslite kinni-
tamise eht nende proteste-
rimise eest:

kuni 500 rublani — r. 50 f.

peale 500 rubla 1 " — "

siis weel iga 100 r. kohta 10 "

Kontrahtide eht lepingute kin-
nitamise eest:

kuni 500 rublani 1 r. — f.

500—1000 " 1 " 50 "

peale 1000 rbl. 2 " — "

siis weel iga 100 r. kohta 10 "

Äratirjade õigekstunnist. eest :
 esimene poogen . 25 kop.
 iga järgnew poogen 10 "
 Ätkirjade õigekstunnist. eest :
 iga allkiri . . . 10 kop.
 Wolitirjade, leppimise- ja pal-
 wefirjade, niisama wah-
 meeSte kohtutirjade kiunita-
 mise ja õigekstunnistamise
 eest :
 esimene poogen . 1 r. — f.
 iga järgnew poogen — " 50 "
 Dokumentide eite näitamise õi-
 gekstunnistam. eest: 26 kop
 Ätkiraamatute kirjutam. eest :
 iga rea pealt . . . 2 kop.
 ÄtigitaSkasfi painutisaajate elus-
 olemise õigekstunnist. eest :
 kui aast. painut kuni 30 r. 3 f.
 " " " 30—300 " 10 "
 " " " üle 300 " 20 "
 Kõigil muul kordabel " 50 "
 Ühe inimese poolt teisele tea-
 andmise õigekstunnistamise
 eest : . . . 50 kop.
 Wastase poolt antud wastuse
 tun. juurdelisamise eest 50 f.
 Dokumentide ja muu paberite
 hoiule wõtmise eest iga kuu
 pealt . . . 25 f.

Ätiseritud paki eht kirja hoiule
 wõtmise eest kuu pealt 50 f.
 Kirja kinnitamise eht õigeks-
 tunnistamise, asja järele
 waatamise ja selle kohta
 kirjaliku tunnistuse andmise
 eest . . . 50 kop.
 Teise ja järgmise kordade
 wäljakirjutuste wäljaandmise
 eest iga rida 1 kop.
 Tegewuste eest, mis notarius
 wäljaspool oma korterit
 peab korda saatma, peale
 eespool tähendadnd maksu,
 weel :
 pealinnades . . . 3 rbl.
 kubermangu linnades 2 "
 maakonna l. ja maal 1 "
 Sinnast wäljasõidu eest wõetakse
 werSta kohta . . 10 f.
 aga raudteega 2-kl. ebasfi-ta
 gafi sõidu hind ja fiis weel
 aja eest, mis sõiduks linnast
 maale ära kulub :
 pealinnadest . . . 5 rbl.
 kubermangu linnadest 3 "
 teistest kohtadest . 2 "
 Sedamaksu arwatakse öö-
 päewa eest.

Maks freposti jaSkonnaS.

Uue freposti jaSkonna (крѣпостной отдѣлъ) awamise eest 5 r. — f.
 Freposti akti wäljaandmise eest . . . 5 " — "
 Saemutunnistuse (кредитн. свидѣтельство) wäljaand. eest 3 " — "
 Freposti akti äratirja wäljaandmise eest . . . 1 " 50 "
 Selle otsuse äratirja wäljaandmise eest, et asi kiunitamise
 raamatuse kirjutatud : uleülbse kõigesuguste tähen-
 duse eest . . . 1 " 50 "
 Sgasugu äratirjade ja teadete eest, poogen . . . — " 40 "

Igaühe kreposti raamatu ehk kreposti asja järelvaatamise eest	— r. 30 ^l .
Betsati panemise eest	— " 25 "

Maks adwokatidele.

Nõudmise asjas kahes kohtus: 500—2000 rubl. 10°/_o

2000—5000 r. esinuse	2000 r. eest	200 r. ülejäänud	f. eest	8 ^o / _o
5000—25000 "	"	5000 "	440 "	" " 4 ^o / _o
25000—50000 "	"	25000 "	1240 "	" " 2 ^o / _o
50000—75000 "	"	50000 "	1740 "	" " 1 ^o / _o
75000 ja enam "	"	75000 "	1990 "	" " 1 ¹ / ₂ ^o / _o

Wene mõedud.

Pikkuse mõedud.

- 1 werst — 500 jülda.
- 1 jülb — 7 jalga.
- 1 jülb — 3 aršinat.
- 1 jalg — 12 tolli.
- 1 toll — 10 kriipsu.
- 1 aršhin — 16 wersjoki.
- 1 aršhin — 28 tolli.
- 1 lüünar — 21 tolli.

Wedeliku mõedud.

- 1 maat (бочка) — 40 pangi.
- 1 pang (ведро) — 10 toopi.
- 1 pang 30 naela wett.

Wilja mõedud.

- 1 tsetwert — 8 tsetweriku.
- 1 tsetwerik — 8 garnitsat.

Rauba kaalud.

- 1 perkowits — 10 puuda.
- 1 puud — 40 naela.
- 1 nael — 32 loodi
- 1 lood — 3 solotniku.
- 1 solotnik — 96 bolli.

Pinna ja wilja mõedud

Liivi ja Gestimaaal.

- Wene desšätin 2400 ruutsf.
- Ökonomia tess. 3200 "
- Gesti tiinumaa 1600 "
- Liivi wakamaa 800 "
- Gesti wakamaa 400 "
- 1 tsetwert — 3 Riia wakka.
- 1 tsetwert — 5 Gesti wakka.
- 1 tsetwert — 180 toopi.
- Gesti tünder — 3 Gesti wakka.

Tsetwertil raslus umbes:

- 1 tsetwert kaeru — 6 puuda.
- 1 " kahetahalisi odre 9 "
- 1 " herneid — 10 "
- 1 tsetwert juwenisu 10 puuda.
- 1 " maaodre 8 "
- 1 " rukid 9 "
- 1 " wittisi 10 "
- 1 " talwe nisu 10 "

Wettri: ehk Wrantsuse mõedud.

- 1 meeter — 10 betsimmeetert (3 jalga $3\frac{3}{8}$ tolli).
- 1 betsimmeeter — 10 sentimeetert ($3\frac{3}{8}$ tolli).

- 1 sentimeeter — 10 millimeetert ($3^{,33}$ kriipsu).
 10 meetert — 1 dekameter (33 jalga).
 10 dekametert — 1 hektomeeter (46 süüda 6¹ jalga).
 10 hektometert — 1 kilomeeter ($46^2,7$ süüda).

Dõned mõedud.

- 1 liiter — $\frac{8}{10}$ toopi — $1\frac{3}{5}$ pudelit.
 1 dekaliiter — 10 liiret — 16 pudelit.
 1 hektoliiter — 100 liiret — 8 pangi.
 1 kiloliiter — 100 liiret — 2 waati.

Maasure mõedud.

- 1 grammi — $0,24$ solotniku.
 10 grammi on 1 dekagrammi — $2,34$ solotniku.
 10 dekagrammi — 1 hektogrammi — $23,4$ solotniku.
 10 hektogrammi — 1 kilogrammi — 2 naela $42,2$ solotniku.

Õnnista, oh Isand sedasinaft uut aastat oma armuga. kui krooniga!

1.

Uueks aastaks.

Jälle aasta mööda läinud,

Teine seisab ukse ees;

Wanas mõndagi me näinud,

Uus — see pimeduse sees

 Astub tummalt, tundmata . . .

 Mis ta toob on teadmata.

 Inimene kuid ei lohtu

Siiski saladuse ees;

Ikka edasi ta astub

Kindel lootus südamas,

 Et ka uuel aastalgi

 Väheeb kõit, kui ennegi.

 Tema teab, et elu Isand

Tema teed saab juhtima,

Kibel kiusatuse päewal

Wõiuksa käega warjama;

 Et ta ikka halastab,

 Armuga kõit õnnistab.

 Astume siis kindlas usus

Uue aasta läwele,

Et me õnnelikult jälle

Jõuame pea teisele, —

 Rõõmsalt, julgelt, terwiſes

 Õnne-rada sammudes.

 Kõlagu siis terwitufeks:

„Head uut aastat Isandas!“

Uuel hüüame nii wastu:

„Tere, tere, tulemas!“

Head uut aastat sulle ka,
 Ugeja siin soovin ma!

Pr. W. Werlof.

Tõsine Kristuse kogudus.

Kogudus on autoriteet, räägib üks tuntud õpetlane omas tähtsamas kirjatöös ja üks tema armustaja kinnitab selle ütelse tõsidust; kuid selle juures ei märka kumbki, palju nendes sõnades walet ja jumalateutust peitub. Waene katoliiklane! Waene protestantlane! Ei: kogudus ei ole autoriteet, nagu ka Jumal ja Kristus autoriteetid ei ole, sest autoriteet tähendab midagi välimist. Ta ei ole mitte autoriteet, — ütlen ma, waid tõde ja ristiniimese elu, tema sisemine elu, sest Jumal, Kristus ja kogudus elawad temas enam täielisemat elu, kui süda, mis tema rinnas tuisub, kui weri, mis tema soonetes woolab. Kuid nad elawad niipalju, kui palju ta ise kõigemaapeelsil armastuse ja ükshuse elu, s. o. Koguduse elu elab.

Jumala Waimu, kes meiega Püha Kirja läbi kõneleb, ja meid kõigemaapealse Koguduse suusõna õpetuse läbi juhatab ja walgustab, on ükfinda mõistuse waral wõimata omandada. Ta on ainult inimese waimu täiussele armu abil kätte saadaw. Kõik katsed, usu piirkonda ja tema saladustesse ainult mõistuse abil tungida, on ristiniimese silmis ainult mitte ükfinda põlastuse wääriline, waid täiesti meeletu uhkus. Ainult see walgu, mis taewaast tuleb ja inimese hingesse tungib, wõib temale teed juhutada. Ainult wägi, mida Jumala Waim kingib, wõib teda sinna kättesaamata kõrgusesse tõsta, kus Jumalus Ennast awaldab. „Ükfinda see wõib prohwetimõista, kes ka ise prohwet on,“ — räägib p. Grigorius

Imeteotegija. Üksinda Jumalus Jse mõib Jumalat ja Tema otsatumat tarkust äramõista. Üksinda see, kes elawat Kristust eneses kannab, mõib Tema auujärjele läheneda, ilma et see auu teda ärahävitaks, mille ees isegi kõige puhtamad waimulikud wäed endid rõõmu wärisemisega alandawad. Üksinda püha ja suremata Rogudusele, Jumala Waimu elawale laetale, mis oma Kristust ja Issandat eneses alal hoiab ja Temaga niisuguse kindla sisetise sidemega ühendatud on, mida inimese mõistus ei suuda ülesarwata ja inimese keel awaldada, üksinda temale on õigus ja wõimus antud taewalise auufõrgusele läheneda ja tema saladustesse tungida. Selle juures räägin ma muidugi kogudusest tema täiuses, sellest kogudusest, mille lahutama oja maapealne kogudus on; sest see, mida meie nähtawaks ja nägemata Roguduseks nimetame, ei ole muud, kui üks ainus kogudus, mis meile ainult kahesuguse nime all tuntud on ja kahel kujul ennaft awalgab. Kogudus omas täiuses ei ole kogudega ka abstraktiline olemus: ta on Jumala Waim, kes iseennast tunneb ja mitte tunda ei wõi. Kogudus niisuguses mõttes, s. o. kõik kogudus ehk Kogudus omas täiuses, ongi Püha Kirja sünnitanud ja elustab teda suusõna õpetuses; teistiti ja selgemalt: kiri ja suusõna õpetus on ühe ja selle sama Waimu awaldused, ehk õigemini awaldus, sest kiri ei ole muud, kui üles märgitud sõna ja suusõna õpetus mitte muud, kui elaw kiri. Niisugune ongi selle aatelse ühuse saladus: ta tekib kõige puhtama pühaduse ja kõige kõrgema mõistuse ühtesulamise teel ja üksinda selle ühinemise läbi saabki mõistus wõimaluse asjade olukorrast seal piirkondas arusaada, kus ta pühadusest lahus, niisama pime oleks, nagu surnud materia.

Kui surma Üramõitja, inimeste Lunastaja oma nähtawal wiisil olemise inimeste juures lõpetas, siis ei jät nud ta neid mitte kurbtuse ja pisarate hoolets, waid parrandas neile trööstimise tõutuse, et ta maailma ja aegade lõpuni nende juures tahab olla. See tõutus on täide

läinud. Nende jüngerite peale kes, ühel meel palwes wiibisid, tuli Jumala Waim maha ja andis neile Issanda juuresolemise tagasi¹ kuid mitte meeletundmise abil arusaadama, waid nägemata, mitte wälimise, waid sisemise juuresolemise. Sellepärast oligi nende rõõm täieline, ilma kõige kiisatuste ja katsumiste peale waatamata, mis neil eel seisid. Ka meiegi oleme sellesama täielise rõõmu osalised, sest meie teame, et Rogudus mitte Kristust taga ei oti nagu protestantlased*) seda teewad, waid on Teda omandanud ja omandab ja wõtab teda alati sisemise armastuse tegemise abil wastu, ilma et tal tarwis oleks enesele wälimist Kristuse warjukuju luua, nagu seda Rooma kirik teeb. Roguduse nägemata Pea ei arwanud tarwilikuks temale Oma kaju jätta, waid elustab teda terwelt Oma armastusega, et temas eneses wankumata tõe walijeks.

Katholiitsiismus,**) ehk selgemine: tunda saadud tõe üleilmus ja protestantiismus ehk tõe tagaotsimine — need on tõepoolest elementid, mis alati Roguduses ühes on olemas. Esimene on Roguduse omandus kõiges tema täiuses, teine aga ainult tema liikmete pärast. Meie nimetame Rogudust kõigemaapealseks, kuid iseennast meie katholiitlasteks***) ei nimeta; selles sõnas peitub näide niisuguse täiuspeale, mida meie ammugi ütsikut ei wõi omandada. Kui Jumala Waim seda lastis siindida, et Suundarahwa apostel (Peetrus) paganate apostoli (Pauuluse) käest teenitud noomituse sai, siis andis Ta meile selle läbi seda kõrget tõe mõista, et isegi kõige selgem mõis-

*) Protestantlaste nimega tähendakse peaaesjaltsil Luteri-usulisi ja Luteri kirikust wäljawõrjunud usu liikisi ja sektisi.

**) Sõna „katholikus“ on Greeka keelest wõetud ja tähendab „kõigemaapealne, üleilmiline,“ sellega siis „katholiitsiismus“ — kõigemaapealne, üleilmiline kogodus, ehk selle koguduse mõiste. Wene usuteaduslikes kirjanduses saab su sõna aga kahel wiisil tarwitatud ja kirjutatud, nimelt: „каѳолическая цѣрковь“ (kus „th“ nagu „o“ (hw) wäljaräägitakse) tähendab „kõigemaapealne (õige) kogodus,“ католическая цѣрковь — Rooma — katoiligi kirik.

***) Ent aga seda sõna, ehk ka sõna õigeusuline ühe teatava isiku kohta tarwitatakse, siis ei ole see muud, kui elliptiline kõne-worm.

tus ja taewa walgusega walgustatud hing, ennast koguduse kõigemaapealsuse ees peab alandama, sest ta on Jumala enese sõna.

Igaüks meie seast otsib alataja seda taga, mis alati Koguduse omaduseks on. Kes teda veel ei tunne, see püüab arusaamisele jõuda; kes patune on, see ihtab tema siemise elu pühadusega ennast lähedamalt ühendada; see, kes alati ja mitte üheski asjas veel täieline ei ole, püüab selle täiussele jõuda, mis ennast igas Koguduse elu ilmutuses avaldab: tema firjades, mis täis pühadust on, tema dogmatikalises suusõna õpetuses, tema sakramentides ja palvetes, tema otustamistes, mida ta igaford siis wälja annab, kui tarwis leidub tema enese kessel tekinud waleõpetust huffamõista, kahtlemisi ärahäwitada, tõde selgemalt kuulutada, et oma laeste nõrkumaid sammusi kindlustada. Igaüks meie seast on maailmast pärit, Kogudus aga taewast. Pealegi ei leia inimene Koguduses midagi, mis temale wõeras oleks. Ta leiab seal iseenese, kuid mitte waimlise ja ühikuse nõrkuses, waid waimlise ja tõsi ühinemise wäes oma wendadega ja oma Unastajaga. Ta leiab seal iseenese oma täiuses eht selgemini: ta leiab seal seda, mis temas eneses täielisemat leidub, nimelt jumaliku waimustuse. See puhastamine sünnib ristiinimeste isekeskse ärawõitmata armastuse wäe läbi Jeesuses Kristus, sest see armastus on Jumala Waim. Kuida moodi aga. — öeldakse meile, võib ristiinimeste ühinemine igatihele seda anda, mida kellegil nende seast eraldi ei ole? Siisw tera ei saa tõesti selle läbi uut elu, et ta juhtumisi mõneste humilussse sattub. Niisugune on inimene protestantiismuses. Telliskivi ei saa selle koha läbi paremaks ega teiseks, mis temale meistri winkel müüri sees on määranud. Niisugune on inimene romanismuses (Rooma-katoliigi usus): kuid iga olluse jaoks. mida elaw keha enesesse on imenud, saab selle organiismuse äralahutamata osaks ja saab ka omalt poolt tema kääst uut elu.

Aristuses antud mõistelise wabaduse ja Dunastaja ja mõistlikude loomade ühinemise salaasi awanes tõlklitl wiisil ainult inimese mõistuse wabadusele ja iseseisuse armastuse ühsusele, mida Jumala Waim suurel Wiiekümne- mal päewal täitis ja lõpetas, kui tulekeeled lootuses ja palwes ühinenud jüngerite peade kohal leegitsema löid. Ja tõesti, usk, mis Jumala salaajad asjad läbi katsub, on teadmine, kuid mitte niisugune, nagu meie teadmine wäliste maailma üle; ta on sisemine tundasaamine, nagu meie ka oma hinge ja waimu elu awaldufi tundma õpime.

Ta on Jumala armu and, ja annab meile sellest tun- nistust, et tõe Waim meie sees aset on. Kuid maise ini- mese ühinemine Dunastajaga ei ole mitte täielik: ta saab täieliseks alles seal piirkondas, kus inimene oma isikliku nõrkuse kõiki ristiinimesi ühendawa iseseisuse armastuse täiussega ühendab. Siin ei toeta inimene ennast oma jõu ehk abi peale; ta ei usalda siin enam isiklikult ise- ennast, waid paneb kõik oma lootuse selle armastusriika sildeme pühaduse peale, mis teda tema wendadega ühen- dab; ja see lootus ei wõi teda petta, sest et see sild Aristus ise on, kes iga ühe isiklikust alandusest kõikide auufõrguse loob. Nõnda sündiski, näituseks, Antiotius, kus isegi esimene Apostlite hulgaft niisuguse eeskuse sisse langes, mis kõige kristliku wabaduse tulewikule hädaoht- likuks näis saawat, ja tõusmine sai talle ainult alandliku hiljuti ristiustku pöörnud Apostli sõna allahetmise läbi võimalikuks. See õpetabli metd nii hästi Apostlite kui Apostlite aegse Roguduse, kui ka iga usija ja kõikide aegade Roguduse wahetorda tundma. Roguduse saladus saab meie ees awalikuks ja meie julgeme teda ilmatart- mata Kristuse ihuks nimetada. Muidugi ei tähenda see mitte seda, nagu julgeksime meie iseendid Jumaluse awal- duseks liha sees arvata. Ja tõesti, Rogudus ei seis- mitte uskjate suuremas ehk wähemas arwus, ehk nende nähtawas kogus, waid neid ühendawas waimulikkus sild- mes.

Niisugune on inimene tõsisel Rogudusel, Kristusel
ihus, selle alus armastus on. See on siis ka selge, et
inimesed teavad kuidagi ei või arusaada, ega temaga
ühendusel olla, kui nad lahtuminekust ei taha taganeda,
sest roomlane räägib niisugusest Roguduse ühsusest, kus
ristiinimese vabadusest märkigi järele ei jäe, protestantlane
aga niisugusest vabadusest finni peab, mis Roguduse ühsuse
täiesti ära hävitab.*) Meie aga tunnistame ühteainust
ja vaba Rogudust. Ta on üks, ehk temal küll tema
üksuse ametlikku esitajat ei ole; ta jääb vabaks, ehk see
vabadus ennast küll tema liikmete eraldamise läbi ei
avalda; see Rogudus, kui luba on Apostli sõnu tarvi-
tada, on kuuistamisest Juuda rahva sarnaste katoliik-
lastele ja jõledusest Greeka-rahva sarnaste protestantlas-
tele, meile on ta aga otsatu Jumaliku tarkuse ja armu-
avalbus maa peal.

Katsume siis waitsele ja selgitatud kõrgusele tõusta,
kust Rogudus tõde tema jumalikkus lohkutõlas silmitseb.
Siin võime meie omad jalad kõikumata talju peale fin-
nitada ja saame pimestamata päikese valgusega valgus-
tatud, sest siin on Jeesus riik.

Jumal, kõigeolevate asjade igavene algus, ilmutas
Ennast mõistlikkudele loomadele kõige esmalt ilmapiirita
vägevuse ja otsatuma tarkuse näol. Tegade lõpul ilmu-
tas Ta Ennast neile aga Inimese Pojas, õiges Jeesuses,
meie Lunastajas, kõige täielisema Olevusena: ja kõik muud
olenused, kes oma hingeliste tundmiste läbi Tema otša-
tumad armastust on tundma õpinud, auustavad Teda ja
temas kõige heldusta Isa igaveste. Kuid see on ainult
ajaluline ilmutus. Vaim kes Jumalast ja Ise Jumal
on, annetab usklikkudele veel täielisema ilmutuse. Ro-
guduse suu läbi nimetas Ta Poega „Talleks, kes iga-
weisest ajast ohwerdatud,“ ja Jumalik jalaasi avaneks oma
mõistmata sügavuses.

*) Üksus selle mõttes, nagu katoliiklased seegi arusaavad, on Rogudus
ilma ristiinimeseta; vabadus aga protestantlaste mõttes ristiihimene ilma Ro-
guduseta.

Rogudus on Püha Waimu ilmutus, mis ristini-
meste isefestise armastusele annetatakse, selle armastusele,
mis neid lihaks saanud Poja, meie Isjanda Jeesuse läbi
Ma juure wiib. Roguduse jumalik eesmärk ei seisja mitte
üksinda selles, et meie hingesi lunastada ja meie isikliku
olemist täiusele juhtida, waid ka weel selles, et warjatud
saladuste tõde puhtuses ja täiuses kõige inimeste põlwe-
de ajal, nagu walgust, mõotu ja lohut alal hoida. Sala-
duslised sised, mis maapealst Rogudust terve inimese-
suoga ühendamad, on meile tundmata ja sellepärast ei ole
meil õigusi ega ka tahtmist arvata, nagu saaks kõik need,
kes nähtawast Rogudusest väljaspool on, raske hukka-
mõistmise osaliseks, seda rohkem weel, et niisugune arma-
mine Jumaliku armastusega kokkukõlas ei seisja.

Dooma lunastawa Kristuse saladus on inimeseliku
lihaks saanud Sõnas olewa üksuse ja wabaduse saladus.
Selle saladuse tundmine sai uskjate üksuse ja wabaduse
hooletaks ustud, sest Kristuse seadus on wabadus. Lu-
nastaja lõpetas küll oma nähtawa olemise jüngerite juures,
kuid Rogudus on siiski rõõmus. Nähtaw Kristus oleks,
nõnda ütelda, peale jurutud tõde, kuna Jumal aga tahab,
et tõde wabal peaks saama omandatud. Nähtaw
Kristus oleks wälimine tõde, kuna aga Jumal seda ta-
hab, et ta Poja armu läbi Waimu mahasaatmises, siise-
miseks saaks. See ongi Wiikünnema päewa tähendus.
Sellest ajast saadik peab tõde meites enestes, meie südame-
tunistuse sügawuses alal olema. Mingisugune wälimine
märk ei wõi meie wabadust kitsendada ja ei wõi meile
mingisugust mõõdupuud meie eneste hukkamõistmiseks
wastu meie tahtmist annetada.

Meie ei oleks wäärt tõde tundma õpida, kui meil
mitte wabadust ei oleks, meie ei wõikski ka temast aru-
saada, kui meie mitte teatawa seaduse läbi üksuses ei saaks
finni hoitud. Mis Jumal heaks on arwanud meile il-
mutada, mis püha Waim on rääkinud, mis Rogudus mi-
newikkus Piibli, siinodide usjaste ja temast seatud kombete

ja pruukide läbi on awaldanud, — see kõik on meie antud.

Ilmutusest arusaamine, alatafane arusaamise awaldamine on meieaegse Koguduse töö, kõik see on meie mõte wabaduse hooletaks ustud, terve Koguduse mõtte aga tekitab isiklikkude Jumala armu läbi walgustatud mõtete ühtesulanemise teel. Kuid ka isiklikud mõtted ei ole mitte lihtne analiseerida eht ratsionaliseerida waimu awaldus: temas ilmub täieliselt kombeline olemus. Ta mõtab õpetuse wastu mitte üksienda sõna läbi, waid terve koguduse elu täiuses. Ta ei ole mitte mõtte: mõlgutuste summa, waid selgitatud püüete ühinemine. Tema awaldamisel ei tarwitata mitte üksienda teatawat mõttekäiku, waid seda kohut täidawad ka waitne uurimine, rõhutud süda, tõsine alandus, palwe nõrkutatud põlwed ja kindel lootus, et Jumal oma Kogudusele, mis Tema Poja werega on lunastatud, tõde ei teela; kõige rohkem on ta aga iseseisne armastus Jeesuse Kristuse, Ainja wäe, tarkuse ja elusõna Andja sees. Kuid küsitakse: kuidas siis wõin ma ennast eestimiste eest hoida? — Palu, et ka mitte kiusatuse sisse ei langeks. Meie teame, et patuta inimest ei ole, ei leidu ka niijugust, kes eestimiste eest kaitstud oleks, seistku ta ka kui kõrgel; kuid kõikide üksmeel on tõde Koguduse süles, Kogudus on aga meie Jeesanda ihu armastuse seaduse põhjal, mis niisama ka Koguduse juhtnõrk on.

Terve Koguduse ajalugu on nagu selle seaduse edendamine. Iga üks laenab oma mõtte waewa teistele: igaüks omandab seda, mis ühise waewaga on kätte saadud. Sellepärast siis ka, kui eksiirwamine ennast tõena püüab esitleda, wõib tema ümberlülitamise ka ühe isiku läbi sündida; kuid lõpulist otsustamine seisab siiski kõikide käes. Ilmub, näituseks, Arius ja püüab oma isiklikku jõledat arwamist Koguduse usuna kuulutada. Kõige walgemalt aga jõitleb teda ühe inimese, pealegi weel niijuguse, kellel koguduses õige wähe tähtsust oli, nimelt liht diakoni hääle: „Kristlased! katsume omad südamed ja südametunnistused

lābi! Mis suguse usu olete teia Apostlite kätt saanud? Misjuguft usku kannate teie iseeneses? Siinod tuleb totku ja annab tunnistuse, Rogudus peab kohut ja arwab siinodi otsust iga uskliku tõsisets mõtte avaldusets, ja terwed aastasajad liitwad Athanasiuse nime, kellele Jumal tõe sõna oli annud, et ta nagu oma wendade häälets sai. Oma wälimise wormi poolest olid arianismusel kõik koguduse turdemärgid ja selle poolest oli tema ja Digeusu wahel raste wahet teha, kuid temal puudus waim, mis aga Roguduse sisemine elu on. Seda laadi avaldamad ka pärastised waleõpetused. Nad on ekslikud omades põhjustes, kuna mitte üksti wormi poolest hukka mõistmist ei leia. Ainult Rooma kogudus on ka selle pitseri-märgi enesele peale wajutanud.

Wälimine üfsus, mis kõik wabaduse ära salgab — niisugune on romaniismus. Wälimine wabadus, mis üfsuse ära häwitab ja selle pärast ka ilma tähtsusetu on — niisugune on protestantismus. Meie aga teame, et Kristuse ühenduse saladus Tema ärawalitsejudega, selle üfsuse saladus, mis Tema inimeseliku wabaduse läbi on täidejaadetud, on Roguduses uskjate tõsisele üfsusele ja tõsisele wabadusele awatud, nende jõudude tundmine, mille läbi meie luuakse töö on toimetatud, on samasuguste jõudude hoolets usaldatud, ja teisiti ei wõi see olla. Üfsuse tunne ei wõinud tüli ja lahkmise kätte usaldatud saada, nagu ka wabaduse tundmine orjuse hoolets; kuid Rogudusele on nihäeti üks, kui ka teine antud, sest tema üfsus ei ole muud, kui isiklikkude wabaduste kokkukõla.

Praeguse aja Roguduse mõte on seesama mõte, mis Kirja on joonistatud ja teda pärast poole tõewääriliseks ja pühaks tunnistanud, seesama, mis weel hiljemal ajal tema mõistet siinodide peal selgitas ja formuleeris ja kombete läbi sümboliseeris. Roguduse mõte olewitus ja tema mõte möödaläinuud aastasadade jooksul on alatajane ilmutamine, on Jumala Waimu juhatus.

Et seda mõtte-käiku enesele selgitada, siis peab es-

malt koguduse, dogma ajalugu tundma õppima. Kõik usu saladused olid Kristuse kogudusele juba tema algusest saadit avaldatud. Kõik sisemine Jumaluse tundmine (niipalju, kui see inimesele võimalik on), oli temale juba algusest saadit antud, ja kõik need saladused ja nende tundmine sai esimeste Kristuse järgijate läbi ilmutatud, kuid seda ainult Kogudusele, kes ka ühinda neid mõib ära mõista. Mis aga Jumal ja Jumalikust iseeneusest on, seda ei mõi inimese teel ülesrääkida, ega tema mõistust ära mõista. Meie teame et isegi inimese mõistuse walituse piirfondas, sagedasti ka need sõnad, mis elawast loodusest ehk ka waimu ilmast mõetuid mõisteid tähendawad, ainult nendele arusaadawad on, kellel nende mõistmises tarwilised organid ehk waimu anded olemas on; sellepärast on pimedale sõnade „walgus ja wärw“ tõsine tähendus kättesaamata; sellepärast inimene, kellel ilutundmus puudub, ei mõista neid sõnu, mis seda kirjeldawad; sellepärast ei kuule ka hing, kes himmade orjaks on saanud ja iseene armastuse mõju alla sattunud, neid armastuse ja auustuse sõnu, mis tema kõrre tungiwad, ja ei saa nende tähenduselt mitte õiget aru. Kas ei pea siis meie weel rohkei armama, ei need sõnad, millega mõisteid Jumalikust maailmast tähendatakse, ainult sellele arusaadawad on, kelle enese elu selle ilmaga kokkukõlas seisab? Kui siis need mõisted inimese mõttele, mis oma isiklise nõrkuse ühtsuses wiibib, arusaamatad on, ja ainult Büha Waimu läbi, kes neid kristliku koguduse ühtsusele avaldab, mõiwad selgitatud saada, siis on ju see täiesti loomulik, et ka need sõnad, mis nende avaldamises tarwitatakse, ainult sellele arusaadawad on, kelle elu Koguduse ihu elawaks omanduseks on.

Sah! Uskliku tõsine wabadus ei tunne, peale enese, mingisugust nälimist autoriteeti; kuid selle wabaduse alus seisab ühesmeeles olemises kogudusega, ja tema piirid määrab usklikute ühine hää.

Jumalitud saladused on meile juba algusest awal-

dud. Mis tähendab siis aga siiski kõik sellele järgneva töö, mida ka meie päivil toimetatakse ja mis ka kõige tulewase aja jooksul saab edasi tuurima, ja mida meie aja ajalooteadlased edendemi seks nimetawad?

Inimese keeles puuduvad sõnad, mille abil Jumalat ja Jumalikka asju nende olemises mõiks kujutada ja kirjeldada. Inimese sõna on teatav, enam ehk vähem kohane märk, mille tähendus niihästi keeltes, keelemurretes ja ajajätkudes, kui ka selle järele, kuidas teadused ja waimu-elu edenevad, alataja muutub. Ja kogudus ei pärandanud õntsakelt Apostlitelt mitte teatawaid sõnu, waid sisemise elu päranduse, niisuguse päranduse, mida wõimata on kirjeldada, mis aga siiski ennaft alataja awaldada püüab. Koguduse sõna muutub aate otsatamatuse tunnistuseks, muidu ei oleks ta muud, kui tühi raja, mis ühe aastasaja käest teise kätte kõlab ja muud, ei tunnistaks, kui ainult seda, et kõik meie mõistuse töö tühine ja nigel on, ehk et teda olemasgi ei ole.

Meie näeme seda juba algusest saadik. Kui saladusline ja tumardamise väärt „Jumala Poja“ nimi ristiusu aadet kõiges tema täiuses. Sellest sisaldas, kes meie lunastamise pärast lihaks sai, mis pärast oli siis tarwis Talle „igawese Sõna“ nime anda? Ehk kui wiimane nimi selle aate awaldamiseks just tarwiline oleks olnud, mispärast ei tarwitatud teda siis Ewangeliumi kuulutuse algusel? Meie aja õpetlased kõnelewad edenemisest. Sakslased tarwitawad selle juures iseäralist terminigi „Õpetus sõnaft“ (Dogmlehre) kuid need on kõik tühjad sõnatõlked. Apostlite kirja lugedes, mis enne Joanese Ewangeliumi kirjutamist on ilmunud, peab mõnikord nagu kahetsust awaldama, et seal sarnast sügawa tähendusega nimetust ei leidu, nagu selle Ewangeliumis esimeses reas hilgab. „Iha kuu“ „Tema auu hülgus“ ja teised sarnased laused sisaldawad eneses, õigust öelda, samasugust kõrged mõted, nagu jelles nimetuses „Sõna“ peitub, kuid seal ei ole see itkagi nii selgelt välja öeldud.

Kas aga tähendab selle sõna tarwitusele wõtmine e d u Roguduse elu täienemises? Ammugi mitte: sest Roguduse mõtte täius tundub ka Apostli Pauluse sõnades; uue nimetuse ilmutuse põhjuseks oli aga see, et Ewangeliumi kuulutamisele uued kuulajad ilmusid. Juudamees, roomanlane ja liht greeklane ei oleks sellest midagi arusaanud, kui p. Paulus „Sõnast“ oleks rääkinud. See lause ei oleks nende mõttefujutuses mingisugust uut aatet äratanud, ta oleks täiesti tühjaks sõna kõlksuks jäänud. Kuid Kristuse Rogudusesse astus uus element, uued ajaluolise elu esitlejad — Greeka mõtteteadusega tutawad isikud. Ütelus, mis esimestega wõrreldes palju selgem oli, mis aga siiski jeniini arusaamataks oleks jäänud, oli nüüd täiesti kohane; Apostel Juhannes wõtabki selle sõna tarwitusele ja rõõmustlew Rogudusfordab teda ühel oma kõige suuremal pühitsemise päewal. Kas tähendab see seda, et Rogudus wiimati sündsa sõna oma mõtte awaldamiseks leidis? Ammugi mitte! kas oleks wõimalik, et lihtsalt sõna, tühi hääle kõla ehk tumm märk, mis paberi peale joonistatud ehk muljutud on, mis ise muutuw on ja millel iseeneisejt mingit elu ei ole, Jumala ja Innastaja olemist täieliselt pidi kujutama ja kirjeldama? Seda ei wõi kuidagi arwata. Rogudus ei rõõmustle mitte sellepärast, nagu oleks tal wiimati forda läinud oma mõtet awaldada, waid sellepärast, et ta oma lastele niisuguse mõtte selgesti kätte on näitnud, mida ükski inimese keel ülesrääkida ei suuda. Kõik meie sõnad ei ole mitte Kristuse walgus, waid ainult tema wari maa peal. Öndjad on need, kellele wõimalus on antud, seda warju Juuda wäljadel silmitsedes, Taabori taewase auu hiilgust ära tunda. Kui Apostel teistsugu kuuljatega kokku oleks puutunud, wõib olla, oleks ta nende hariduse järge tähele pannes, teistsugusi üteldusi tarwitanud. Riimoodi annab meile kõige selgema näituse sellest suurest waimu tööjt, mis Jumala armu läbi ilmasi Roguduses ei kahane, just see, keda kõige õigusega Roguduse sise-

miseks Apostlikis mõib nimetada, nõndasama, nagu katsteisi suurt Kristliku maailma walguštajat, — üks Juudarahwa ja teine pagandte Apostli nime kannawad ja nõndasiiis digusjega wälimisteks Apostliteks saawad arwatud. Püha Joannes oli ka tõepoolest ilmutuse kinnitajaks, sest tema kuisumisel risti pealt, niisama ka nendel sõnadel, mis talle pärast Ülestõusmist said öeldud, oli, nähtawasti, peale otsekohese, weel teine saladusline tähendus.

Issand ütles: „Ma lähen Oma Isa ja teie Isa juure, oma Jumala ja teie Jumala juure.“ P. Toomas, tõe Waimust juhatatud, wastas Temale: „minu Issand ja minu Jumal.“ Terwe lihaks jaamise saladus oli sellest tunnist awalikult saanud, kuid mitmed aastasajad läksid enne mööda, ku Rogudus, Nestorianismuse ja Eutichianiismuse sisteemisi hukkamõistes, oma uskumist kindlas ja lühikeses wormis awaldas.

Ündsad Apostlid õpetasid, et Waim, kes Ise Jumal on, Issast wälja läheb ja Tema saladusi tunneb. Nendes sõnades on täieline tõde olemas; kuid natuke hiljemalt Primeus, armsama apostli jänger, ütles seda tõde weel selgemalt wälja: „Waim kroonib Jumalust, sest Ta annab Isale Isa nime ja Pojale Poja nime.“ Primeuse juu läbi awaldab Rogudus Jumala saladuste tundmise sügawust, mis talle Kristuse läbi on antud.

Samasugune on ka teiste dogmade ajaluline käik. Niisugused ütelsed, nagu „igawesest ajast sündimine, igawesest ajast wäljakäimine, Kolmainus, Paled j. n. e.“ wõetakse järk-järgult tarwitusele kuid see kõik puutub ülesinda terminologiaasse ja ei mõi milgi kombel õpetuse täienemiseks nimetud saada; õpetus ise jääb muutmataks. Üleüldiselt peab ütleva, et uute sõnade ja wormide tarwitusele wõtmine suuremalt jaolt mitmesuguste effimistie ja wale-õpetuste ilmunise tagajärjel sündis, kuid see ei tähenda ammugi seda, et ainult wiimased seaduslike terminologia edenemise põhjuseks olid. Pea-osa selle juures mängis muidugi loomulik püüe, seda üles näidata, et

ristiusu õpetus mitte tühine sõnade kogu ei ole, mis ainult pähe õpitakse ja mälestuse võimu najal alal hoitakse, vaid et ta võimalikult selge Jumaliku tõe avaldus on, mida koguduse lapsed oma sisemise tundmise najal omandavad. Tõde jääb igal ajal muutmataks; ka tema tundmine ei muutu; kuid tema avaldamise viis, mida kunagi täieliseks ei või arvata, peab tingimata asjade olukorra kujunemise ja selle ehk teise ajajärgu waimlise edenemise tagajärgedel täienema ja edenema. Üksikud isikud toovad oma töö-wilja nagu anni, ühise wara-kambriksse, ja kogudus hindab selle väärtust, ning võtab anded vastu, ehk lükkab nad kõrwale, ilma et ta kedagit kui nad ka peaksid eksima, hukka mõistaks, muud kui nende töö peab südametunnistuse järele toimetatud ja nende and alandlikul meelel toodud olema.

Kes peaks kirjeldatud Koguduses tarwitatava terminologia analitikalist edenemist koguduse enese täienemiseks arvama, see langeb selle läbi ratsionalismuse mõrku. Analitikaline töö on tingimata tarwiline, weelgi rohkem ta on otse püha, sest ta tunnistab, et ristiusu mitte tühi wanaaegsete formelite wastukaja ei ole ja et kogudus alataja oma süles sügawa mõtte warandust warjul hoiab. Siis mene mõtleb ja püüab oma mõtet sõnas avaldada; kogudus hindab selle sõna väärtust; ta tunnistab selle heaks, kui temas tõde warjul on ja mõistab hukka, kui ta ekslik on ja usklikkusi wale teele võib wedada, iseäranis weel siis, kui ta uhtuse wili on ja täielise tõena ennas ei esitleb. Niimoodi seisab siis iga inimene koguduse pale ees ja ootab tema otsust, mida ta Püha Waimu armu anni järele teeb. Nõnda siis ei ole isikliku mõistuse wabadus orja ifte alla sunnitud; kuid selle mõistuse töö-wili on siiski koguduse otsustawa järelwaatamise alla antud, tema otsus aga woolab sellest tartuse hallitast, mis Jumalast on alguse saanud ja mida nagu ajalugu tunnistab, rumalatele ja õpetatule ühel määral annetakse.

Terwe koguduse ajalugu ei ole muud, kui armu läbi

walgustatud inimesesoo wabaduse ajalugu, mis Jumalikust tõest tunnistust annab. Koguduses, tema täiuses, ilmub wabaduse täius Kristuses Jeesuses; seal ilmub niisugune wabadus, mis ennaft olewitus ja minewitus effimataks tunnistab, ja iseene ja Jumala armu peale kindel on. Igas üksikus isiklus awaldab ennaft ristiinimese wabaduse alandus, kus ta selles kindel on, et kogudus ei silda ei wõi ja ta oma isikliku armamise wendade armamise alla heidab ja ainult Jumalat palub, et ta teda kõlblikuks arwaks kõikidele usu linnituseks olla. Niisugune on see wabadus, mille peal Jumala õnnistus hingab.

Tõsine sisemine üksus, wabaduse wili ja awaldus, mille aluseks isekeskise armastuse ja palwe seadus on, üksus, mille juures ilma kõige jerarhiliste õiguste mitmekesise peale sakramentide toimetamise juures waatamata, keegi orjaks ei saa tehtud, waid kõik ühel määral ühisest tööst osawõtjateks on kutsutud, ühe sõnaga, üksus Jumala armu, mitte aga inimeste seaduste järele, niisugune on koguduse üksus.

Wabadus ja üksus — need on kaks wägewat jõudu, kelle kätte on ustud inimese wabaduse saladus Kristuses, kes looma, temaga täielise ühinemise teel, lunastab ja õigeks mõistab. Nende jõudude töowili on — u s k. Protestantlase kahklus, mis usku taga otsib ja teda siiski ei leia ja Rooma nõudmine mis inimese uskumiseft nõnda ütelda, wäljas poole seab ei wõi usku alal hoida, mida neil ei ole, ega uskmatusele wastu panna, mis nende peale on tulemas. Ma ütlen weel rohkem, nad mõlemad ei ole muud, kui uskmatuse oma põhjusemõttes ja alg-arenemises.

Õhtumaa on algõpetuse armastuseft, mille peal kõik koguduse elu põhjeneb, kõrwale heitnud. Selle effimise läbi antakse ifegi ristiusu põhjusemõtte kohtu alla, nagu üskford selle põhjusemõtte ülesseadja Jumal-Inimene kohtu alla sai antud. Ja nüüd, nagu siiski, püüab Juuda ülem-preester teda wälimise seaduse alla paenutada; ja nüüdki küsib weel usufaatianud Greekamaa kaskwandik: mis on tõde?

— ilma et ta wastusest suudaks arusaada ; ja wiimati mõlemad, — niihästi ülempreester, kui ka kahitleja, — annawad teda uskmatuje hooletaks, kes talle nuhtlust walmistab ja risti tahub.

Just selle wastu Hommitumaa Rogudus, kes Apostlite õpetusele truuks jäi, kes sisemise osawõtmise teel minewiku ja olewiku ärawalitseluid ühendab, ja oma palwete õnnistust tulewate põlwepeale wälja lautab, — kes omakorda oma eelkäijate eest saawad palwetama, ainult see Rogudus tutsub kõik maailma rahwad oma sülle ja ootab kindla lootuse täiuses oma Dunastaja tulemist. Waikse pilguga silmitseb ta, kuidas üks aastajada teise järel, laene laene järel, ajalooliste sündmuste tormid ja inimeste himude ja mõtete marud selle kalju ümber kohawad ja mäsawad, mille peale tema on kinnitatud ; ta waatleb ja ei karda hirmu, sest ta on julge tema kindluse peale. See kalju on ju Kristus.

M. S. Homjakow'i järele.

Kristlit usu eest hoolitsemine ja usufallimus.

Ma kannan suurt hoolt teie pärast Jumala suure hoolega.)
(II Kor. XI, 2).

Et meie just need p. Ap. Pauluse sõnad oma kõne aluseks võtame, mis hooletandmisest usu ja Roguduse eest räägimad, siis võib küll arvata, et nii mitmedki haridlased selle kohta ütlevad, et sarnased asjad sugugi, — ajakohased ei ole. „Nüüd, — nõnda räägimad paljugi, on ju wabaduste ajärk : nüüd peab ju täieline mõtte, sõna, armamise ja südametunnistuse wabadus walitsema. Kui nüüd hoolitsemisest kõneldakse, kas ei tähenda see mitte kristlaste keskel uuesti wiiskamise ja kannatamatuse waimu elule õhutada, mis nii mituford ja mitmetes riisiusu maades segadusi ja korratusi on sünnitanud? Mi-

nult usufallivus on kohanekõneaine meieaegse ristiusu jutlustaja juus.“

Ma pean juba warmalt tunnistama, et ma omas kõnes just nimetatud ainet peaaegselt selgitada soovin sest et ma teda mitte üksi praegusel ajal, vaid üldse kõige aegade kohta väga tähtsaks arvan. Kuid mispärast puudutame meie siis usu eest hoolitsemist, kui just usufallivusest jutt on? Sellepärast; et ilma kristliku hooleta usufallivust olla ei või; kui meil usu eest hoolitsemise üle selget aimu ei ole, siis ei või meie ka usufallivuse fisu, waimu ja piirifi äramäärata.

Ratsune siis esmalt kindlale otjustele jõuda, mis asi kristlik usu eest hoolitsemine on; siis näeme ka, milles usufallivus seisab, ja misjagune nende iseketine wahetord peab olema.

Ma a kannan suurt hooli teie pärast Jumala suure hooliga, — räägib Apostel Millegi eest hoolitsemine, nagu iga loomu fund, mis inimeste seltskondades walitseb, on armastuse püüde meile kalliste isikute poolhoidmist omandada ja alalhoida ja nende head kääritu kindlustada. See tunne on juba looduse läbi meie hingesse ajetatud, et sel teel meie perekondlise ja seltskondlise ühiselu sidemeid kõwendada ja alalhoida. Tema on alati elaw ja tegew; oma kõrge-
mal edenemise järgul saab ta tuliseks ja tormiliseks. See meie loomulik tunne, oma aatelisemast küljest hinnatud, saab Piiblis selle waimu hoolitsemise ja kannatamiste kujuna tarvitatud, mis armastusest Jumala wastu on täidetud, mis inimeste hingede Jumalale omandamise pärast waewa näeb ja niisugusel korral, kui neid Jumalast ja tema puhtade waimude osajamistest ärataganemise hädasht ähwardab, kurbust ja walu tunneb. Isegi oma loomu poolest muutmata Jumal nimetab Ennast Wanas Seaduses „pühaga“ Jumalaks (2 Moos. XX, 5), et meile oma armastuse wäge ja tegewust äraseletada, mis meid alati oma hoolitsemisega ümbritseb et meie

ustawust Jumala wastu alal hoida. Ühes prohwetlikus ettekuulutus räägitakse meie Lunastajast, kes langenud inimese sugu peab ülestõstma ja Jumala auu inimeste keskel ilmutama järgmisel: „p ü h a w i h a s u k o j a p ä r a s t o n m i n d ä r a j ö ö n u d“ (69 Saul., 10. Riisama selgitavad ka Apostlid oma hooletandmist Roguduse liikmete eest. Näituseks, sõrdeleb Ap. Paulus, ristiniimeste usus wankumist nähes, ennasl isaga, kes oma tütre soowitatud peigmehetele on kihlanud, kellele aga tema truuduse murdmise suurt häbi ähwardab walmistada: „m a k a n n a n s u u r t h o o l t t e i e p ä r a s t J u m a l a s u u r e h o o l e g a ; s e j t m a o l e n t e i d k i h l a n u d ü h e m e h e l e , e t m i n a ü h e p u h t a n e i t s i K r i s t u s e l e w ö i k s i n j a a t a.“ (II Kor. XI, 2).

Kui meie Jumalaga ja Tema püha Roguduse elawate liikmetega tõsisesse ühendusesse astume, kui meie waimuliku elu waewanägemisest meie lunastamise pärast osawõtame ja waimulikust trööstist osajame, siis peab see Jumala suur hool, ehk hoolitsemine Jumala auu pärast igatihele meie jaoks omane olema, ilma selle peale waatamata, misjulgune koht Roguduses meie päralt on. Kui meie Isandast armastame, kas siis ei peaks meie Tema auu eest hoolitsema? Kui meie oma õnne Temaga ühinemises oleme leidnud, kas ei peaks siis meie ka teisa sellesama ühinemisele kutsuma?

Kui aga see Jumala ja Tema Roguduse elawate liikmetega ühinemine. Kristuse tõe tundasaamises ja usu üksuses, ühes Kristuse seaduse täitmises ja Kristuse armu saladustest osasaamises seisab, kas ei peaks meie siis usu puhtuse, Kristuse seaduste puutumatus, sakramentide pühaduse, Roguduse liikmete ja tema asutuste waenlaste kallale tungimiste wastu kaitsemise eest hoolitsema?

Mis on siis aga usufallimus? See ei ole mõni iseseisaw waimu omadus, millel oma kindel eesmärk ja otstarbe oleks. Ta ei ole muud, kui piiripanemine usu eest hoolitsemisele. Ta on üksinda üks osa kristlikust et-

temaatusest, mis isegi kõige paremate püüetele määra ja piiri ette seab, et nad mitte ühekülgseks ei saaks ja teiste waimujõudude tegewuse piirkonda ei tungiks ja nende tööd ei takistaks. Sõna — sõnast tähendab usufallimust teiste ekstsistude fallimist ainsa tõlise usu ehk Rõuguduse kõrwal.

Meie peame eemalt oma enese usku põhjalikult tundma õppima, tema tõsiduse üle kindlad olema, temas edenemist niihästi iseenesele kui ka teistele, nagu kõrge- mat headust soovima, tema laiali laotamise eest kõige ristiuse waimuga kokkufõlas seiswate abinõudega hoolitsema, ja siis juba tasanduse, kannatuse ja armastusega kõikide nende wastu ennast ülespidama, kes meie usku ei unne, teda kalliks ei pea ja wasta ei wõta. See ongi tõrislik usufallimust.

Meie aga näeme, et nii paljudelgi meieaegsetel kristlastel tõsine arusaamine usufallimusest, puudub, teistel aga wäga segane ja tumeõstatud on. Sagedasti peame meie järgmisi ütelsi kuulma: „meie aja tundemärgiks on kõige laialdasem usufallimust. Muutundmus isiku wastu, täieline wabadust nõnda uskuda ja elada, nagu keegi soowib — see on meie aastasaja eesõigus.“ Kas see aga usufallimust on? Mmmugi mitte! Need laused on küll ilusad ja kõlawad, kuid waimu püüded, mida nendega soowitakse warjata, ei ole sugugi kristlikud.

Kes niisugust wabadust teistele nõuab, soowib seda ennemalt muidugi iseenesele. Ja kelle wastu ta ennast kaitseb? Kas ristiuse eest hoolitsejate wastu. kes tema wabadust püüawad kitsendada?

Mitte sugugi, waid just ristiuse ja tema asutuste eest.

Kui niisugune usufallimuse kaitseja ristiuse Jumaliku wäärtust ja tema seaduse ja õpetuse lunastawat wäge äratunneks, siis heidaks ta ennast muidugi tema nõuete alla ja ei harkaks iseenesele ega teistele sarnast wabadust nõu-

tama. Niisugune wabadus oleks ap. Peetruse ütelse järele „kurjuse tateks“ (I Peet. II, 16).

Jätke noorsugu õpetamata, ehitjad ilma juhatuseta, laimajad hoiatamata, seadusest üleasiujad karistamata, usu pühadused kaitseta, kirik hooletusesse, — waat, mida piirita wabadus nõuab. Kui kõik tegemust, mis usu pühadust ja Jumaliku seaduse võimu püüab kaitseda, teise wabaduse kallale tungimiselt armatakse, siis peab mõitluse kurjuse vastu seisma jätma ja uskmatusale ja piirimata iseenele tahtmise täitmisele täielist woli andma.

Peale nende on veel teised, ja kogudusele niisama kahjulikud usufalliwuse kaitsjad, eht nad küll otsesõõe ristiusu vastu waenulikud ei ole. Need on niisugused, kes ükfinda nimepidi Digeusu Koguduse liikmed on. Nad ei tunne põhjalikult oma ega wõerast usku. Nende südamis ei ole elawat usku ega tõsi armastust oma Koguduse vastu ja sellepärast awaldawad nad kõikide usutunnistuste vastu ühesugust ükskõikjust ja külmust, mida nad usufalliwuse kattega püüawad warjata. Nendel ei ole aga mingit õigust seda armastuse wäärilist ristiinimese hinge omadust omandada. Ilma, et nad ühe eht teise usu wahet ja selle tähtsust tunneksid, ei wõi nad ka selle üle aru anda, mida nad just teistes usutunnistustes ja mil põhjusel falliwad, ja kui kaugele selle falliwuse piir peaks ulatama. Nemad ei tunne, mis asi teises usutunnistuses nende uswendadele kartetaw wõib olla, ja ei märka seda kui just need fallitawad wõerausulised üliwõimu oma kätte kisuwad ja nende oma Kogudust lagunemise hädasõht ahwardab. Et nad Koguduse süles waimu elu ei ela, siis ei märka ka nad, et mitmesugused usutunnistused ühes nende asutustega mitte kiwist hoonete sarnaselt wagusi ei seis, ja et usuliste arwamiste mitmekesisus elawates inimestes ilma liikumiset ja mõitluseta jääda ei wõi. Nemad lamewad rahuliselt usufalliwuse woodi peal ja ei märka ega tunne seda mõitlust.

See mõitlus saab ristiusulises jeltskonnas tormilist

Iaineid sünnitama, mille harjal nemad, nagu surnud lehad ujuwad. Need on usufalliwuse kaitstjad, mitte oma sisemise tunde, waid paljalt kuulmise järele ja auuahnuse pärast. Nemad ei taha ajajookst maha jääda ja kardawad kannatamatate nime, millega need isikud neid kohutawad, kes nende laialdasest usufalliwusest omale kasu loodawad saada. Sellest paistabki meie kurb ristiusust ja tema tõsisest waimust arusaamise puudus ja mõttekindluse lõdewus välja. Meie armame, et sel teel endid wihamise ja segaduste ees ristiusulistest seltstondades wõime hoida, mis liialdatud usu eest hoolitsemise tagajärgedena nähtawale tulewad, kuid ei wõta waewaks õigeid waateid tõsi se usufalliwuse peale omandada, mispärast me siis ka teise eeskirja sisse langeme, nimelt Digeusu Koguduse tõsi ste kasude est hoolitsemise hooletusesse jätame. Niisugune peab siis aga tõsi se usu eest hoolitsemise ja usufalliwuse soowitud wahetord olema?

Kriitilistul inimeste lunastuse eest hoolitsemisel ei peaks tõepoolest mingit takistust ega piiri olema. Tema on ju Jumala armastuse kuu, mis kõik oma poole tõmmata ja kõikidele omaga ühenduses õnnistust finkida püüab. Kuid niihästi Jumalat, kui ka Tema teendreid takistab selles tegewuses inimese waimu wabadus. Ja niisama, nagu Jumal Ise seda wabadust kitsendada ei soowi, käsib Ta ka oma tõe kuulutajad teda puutumata jätta. Kui Ihsand oma Apostlid armuõpetust kuulutama saatis, siis ütles Ta neile: „*kui n e m a d t e i d s i i n l i n n a s t a g a k i u s a w a d s i i s p õ g e n e g e t e i s e*“ (Mat. 8, 23). Ta ei käskinud neid ka omale järelkäiate kogumiseks raha tarwitada ei lubanud ka selles otstarbekas sõjariista tarwitusele wõtta. Wägiwald, äraostmine, kavalus, pettus, silmakirja teenistus, amatlemine, — kõik need abinõud on rojased ja Ewangeliumi kuulutajatele keelatud. Meie Ihsand ei tarwita mitte palgalisi ega orjasi, waid wabasi teeniaid. Sellepärast ei ole siis ka auutundmus isiku ja inimese wabaduse wastu mitte meie haritud aastasaja wõit, wait wana

ristiusu algõpetus. Ristiusu kuulutajad ei tee mitte neid oma ettevõtete ega wägiwalla ohwriks, seda nad Kristuse poole soowivad pöördä, waid ohwerdamad iseendid, et aga nendele Jumala riiti omandada. Täis armastust ja waimu andeid sõna wägi, wäsimata töötamina, lannatlik meel, hädade ja wiletsuste nurisemata kandmine ja usk Kristuse armu wägewa jõu siäse,— see on nende sõjariist! Nõnda siis seal, kus inimesed ennast himude hoolets on annud ja ristiusu kõrgete õpetuste wastuwõtmiseks weel walmis ei ole, kus wale-usuõpetus wägew on, kus eksiarmamised, mis aastasadade jooksul tefinud, wäga kindlad on, seal lõpeb siis hool usu pärast ja algab usufalliwus. Kuid mis siis? kas peawad need, kes tõde kõrwale heitwad kuid siiski maenitsust tarwitawad, meie waenlased olema. Ammugi mitte. Nad on ju inimesed ja siis ka meie wendad. Ka nende pärast on üks osa sellest armastusest, mis meil terve inimese juo wastu peab olema. Kuid kas peame meie sarnasel korral, kui meie oma teel tefistust leiame, wagusi jääma ja neid tefistust ärawõitmataks pidama? Milgi kombel! Inimese südames walitseb alati liitumine; seal on ka kõitsugused muudatused wõimalikud, juba homme wõib ta seda tõde omandada, millele ta täna wastu paneb. Sellepärast peab ka hoolas tegew ja wäsimata olema, nagu armastus ise; usufalliwus ei pea aga tudagi laistuse tatteks olema. B. Apostel Paulus annab meile täielise usufalliwise eesküju ja näitab tema tõsist waimu ja tähtsust. Korintuse koguduses tefis niisugune küsimus: kas peawad weel need isikud abielu ühendusesse jääma, kelle seast üks ristiusku on wastu wõtnud, teine aga paganaks jääb? Apostel tegi otsuseks, et sarnasel korral abielu ühendus iltagi maksuaks jääb. Inimeste tefstel ei wõi enam lähedamat seisukorda olla, kui abielu side ja siiski peab see puutumataks jääma, ehk küll paganate ja kristlaste wahel nende usu ja elu poolest suur wähe oli. Selles näemegi meie usufalliwise otstarbet.

„M i s t e a d s i n a , n a e n e , k a s s i n a m e h e w õ i d

õndjaks teha, ehk mis tead sina, mees, kas sina naese wõid õndjaks teha, ehk mitte? (I Kor. VII, 16).

Ka meie ei tea, keda ja millal Issand oma armu läbi lunastusele tahab kutsuda. Sellepärast on see meie kohus, et meie kedagit ei pea halwaks pidama, ega ära tõukama, nagu ka Issand kedagit halwaks ei pea ja ära ei tõuka. Tõsine usufallimus on Jumaliku kannatuse kuu, mis kõikide — eksiinute ja kõwajüdameliste — ümberpöõmist ootab. Kui meie wõeraujulistega rahus elame, ja harilises läbikäimises ja toimetustes nende wastu osawõtlikud ja tähelepanelikud oleme, siis mõtleme meie alati: Kes teab, wõib olla, et meie neid ümberpöõrmisele ja õigele teele juhatame? Ja see wõib muidugi sünnida, kui meie oma enese elu läbi oma usku ei alanda wõeraujulistele seas.

Usufallimus on kristliku tarkuse wili. Kuid tema tarwitusele wõtmine wõib mitmesugustel elujuhtumistel nii mõnegi raskusega kokku puutuda, mille kõrwale toimetamine ainult asjade olukorra selgitamise läbi tõsises kristlikus waimus wõimalik on. Niisugused on küsimused Digeusu ja Kiriku kindlustamise abinõude üle waenlaste kallale tungimise wastu. Kuid ka needki laitse abinõud armatakse nii mitmetgi poolt wõera wabaduse kitsendamiseks, mis usufallimusega kokku ei lepi. Teisiti waatab selle peale aga p. Apostel Paulus. Ta räägib Korintuse Kogudusele: „Ma kardan, et nõnda, kui uss Ewa on ära petnud oma tigateda kawalusega, teie mõtted niisamuti rikutakse ja lahkuwad, ükspidisest meelest, mis Kristuse peale peab waatama“ (II Kor. XI, 3). Ta tunneb, et nii mitmedki kristlased, kes tõe sõna südame lihtsuses wastu on wõtnud, ja oma lunastuse tööd Koguduse seaduste sõnakuulmises toimetawad, wõiwad waleõpetajate kawaluse läbi õigest teelt kõrwale meetud saada, nagu seda uss süüta Ewaga tegi. Ma kardan teie pärast, — niisune on hooluse ja armastuse sõna! Ta wäriseb nende pä-

raht ja otsib abinõusi nende kaitsmiseks. Ta teab, et tema hoolitsemisega Roguduse laste eest waleõpetajate hoolisus wõitlusesse astub ja püüab neid langemise eest hoida: „nemad kannawad suurt hoolt teie pärast, aga mitte õieti, waid nemad tahawad meid ära lükkata, et teie nende pärast peate suurt hoolt kandma.” (Kal. IV, 17). Kuid Roguduse lapsed kandwadki just sellepärast laste nime, et nad neil isad on, ja isad on meile seks antud, et nad neid kaitsma ja hoidma peawad. Siin pole mingi kahtlust, et esimene kaitsje abinõu jutlus, lihtsate kristlaste waimulik walgustamine ja wõitlus wale-õpetustega on. Mis wõib ka selles asjas kristliku waimu wastast olla, kui meie kiskjaid huntisi Kristuse karja juurest eemale püüame peletada? Seda ei arwata ju ammugi auu ja õiguse rikkumiseks, kui wanemad, oma süüta laste eest hoolitsedes, oma enese wõimuga nende elstajaid perekonna hulgast wälja ajawad. Kristlik usufalliwus nõuab Roguduse laste käest, et nad kõikide wastu ennast rahu ja armastuse waimus ülespeak, wagiwaldselt teise piirkonda ei tungiks, kuid ta ei nõua ammugi seda, et meie endid oma waenlaste wastu ei kaitses, kui nad sõjariistuse Roguduse piirkonda tungiwad, tema pühadusi teotawad ja tema omandust püüawad riisuda. Siis juba lõpeb usufalliwus ja peab üksiinda Jumala suure hoolele maad andma, mis nagu tuli oma wastased ära häwitab. Siis saawad Roguduse lapsed Jumala sõjameesteks, ja nende Jumal Ise, rahu Jumal, ilmutab Ennast wägede ja wõitjuse Jumalana.

Ülempiiskopi Ambrosiuse järele.

Südametunnistuse wabadus.

Mispärast peab minu wabaduse peale kohut mõistetama teist südametunnistusest? (I Kor. X, 29).

Üks tähtsamatest küsimustest, mis meie aja nõudmise järele iseäranis põhjalikku selgitamist nõuab, on südametunnistuse wabaduse küsimus.

Meie teame, et selle küsimuse selgitamise katse firiklitust watekohast nii mitmedgi kahtlusi ja kartusi äratas. On ta ju nüüd ristiusu maades poliitikalises küsimuses muutunud, ja sellepärast wõiwad paljud üielba, et meie sinna piirkonda kalbume, mis firiku walitsuse piirist wäljaspool seisab, eht, õigemini, kus meie armamised erapooletuks jääda ei wõi. Kuid kõitide nende kahtlemiste sumbustamisteks peame meie kombelise elu tähtsam tegur on. Nõnda siis, et näha saada misugusel määral, ta poliitikaliste küsimuste osakonda kalbub ja kas meie kombe-elu mõni hädaoht ei ähwarda, kui meie temast dieti aru ei saa ja tema selgitamise juures wale mõõdupuud terwitame, siis peame meie selle küsimuse tema õigele paigale seadma ja selles mõisteteringkondas uurimise alla wõtma, kus ta ütfinda dieti wõib ülesseatud ja otsustatud saada.

Ütleme weel rohkem: see on otse meie küsimus, mis ainult firiku õpetuse piirkonda käib sest õpetuse piirkonda käib, sest et õpetus südametunnistuse wabadusest ainult Sumaliku Ilmutamise läbi maailmale on tuttawaiks saanud. Wanaaegsed paganauzulised mõtetargad ei suutnud, kõige oma püüete peale waatamata, tunagi selle kombe-elu täiusse kõrgusele tõusta, kus inimese südametunnistuse wabadus algab; uuema aja mõteteablased on selle õpetuse aga ainult segamini ajanud, nagu nad mitmegi teise puhta kristliku aatega on teinud, millele nad emad mõtteteadlise iseloomuga targutamised juure on lisanud. Sellepärast wõime meie selge tõe tundmise julgusega kinnitada, et südametunnistuse wabaduse, selle inimeselikult tõsist wabaduse tõige kõrgema awalduse küsimuse otsustamise juures esimene koht Õiguse Koguduse päralt on. Kes aga Õiguse Kogudust ja Tema wainu hästi tunneb, see peab ka ühes meiega tunnistama, et ta tunagi ja teadagi niibästi eetikaliselt kui ka seltskondlike küsimuste käsutamise juures wale seisukohta ei ole asetanud, kui aga meie, tema õpetuse kuulutajad, tema juhatusi tähelepaneme ja tema juhtimise hooletiks ennast anname.

Pea raskusid sünnitab ristiusu õpetuse südametunnistusest läbiviimene praegesel ajal just sellepärast, et paljud kiriku ja riigi võimudele südametunnistuse puutumatusel nimel niisugused nõudmised elu vabaduse üle ettepanewad, mis oma alguse sellest õpetusest võeritti arusaamisest on saanud. Kõik need nõudmised, ilma nende waadete ja järeldamiste mitmekesisuse peale nad endid põhjendawad, ühinewad ühes ainsas nõudmises: igahel on oma südametunnistuse ja sellepärast peab teda ka kõiges tema tegewuses tema enese hooletaks jätama, muibugi kui see tegewus teiste isikliku vabadust ega seltskondlikult korda ei riku." Tõsi küll, et südametunnistus iga inimese püha ja puutumata omandus on; ta on tema ülem juht tema edenemise püüetes õiguse ja tõe teel, ja kui meie inimest tema südametunnistuse vastu tegema sunnime, siis tähendab see temalt sisemist walgust ja jõudu riisuda ja kombeliselte langemisele sundida. Üleüldises mõttes, ehk nagu mõtteteablastes ütlewad, aate-iffelt seisukohalt otsustades, on see küll tõsi. Kuid meie jõuame täiesti teisele otjusele, kui meie inimest tegelise elu katsetes põhjaliku uurimise alla wõtame. Mis mõistlik parem olla, kui inimest wabalt õiget teed mõõda tõetundmisele sammuda lasta, ilma et mingisugune kõrwaline mõju neid finni hoiaks ja nende mitmekesiste waimu jõubude ja annete iseseiswat edenemist talistaks. Tõepoolest aga näeme meie, et suuremat jagu terwet nende eluajal tõe te: peal õpetada ja juhutada tuleb, jesi et nad ise seda teed ei leia ja ka ei näe ega tunne, kui seda neile selgelt kätte näidetakse. Mis oleks ka parem, kui inimestele täielist wõit anda, oma wabadust iseseiswas tegewuses Jumala ja inimeseliku õiguste teaduste järele harida, ja nende juures iga üksiku isikule omaste iseäraliste inimeseliku loomuse omaduste awaldamise üle rõõmu tunda. Tõepoolest aga näeme meie, et need seadused sagedasti täiesti ära unustatakse ja nad nii sügawale porisse tallatatakse, et paljudki finnisiduda ja wangi heita tuleb. Kui siis inimesed just niisugusena endid tõetundmises ja wabas tegewuses õiguse seadust: järele awaldawad, kas wõiwad nad siis omas südametunnistuses, mis inimese sisemist seisukord ja tema waimlise edenemise sihti awaldab ja nõnda ütelda, kõige tema tegewuse järelduseks on, endid teistiti ülesnäidata. Muibugi mitte.

Ratsume seda laiemalt selgitada. Mis on südametunnistus? Teda nimetatakse Jumala seaduseks, mis inimese südamesse on kirjutatud, meie elu sisemiseks tunnistameheks, meie mõtete ja tegude kohtunikuks j. n. e. Kõik need ütelsed kirjeldawad, ehk küll täiesti õieti, siiski üksiinda wõrdlemisi meil südametunnistuse mitmesugust tegewust. Tõepoolest on aga südametunnistus sisemise rahu ja õnne tunne, kui meie seadust täidame ja kurbtuse ja piina

tunne, kui meie temast üleastume. Missugune on aga see seadus? Muidugi feesama, mille järele meie loodud oleme ja elama peame, nimelt Jumala seadus. See elu seadus, mis iga olewuse loomusesse on asetatud awalbab igal pool ühesugust tegewust: tema täitmise puhul tekib igal pool hea kord ja õnnelik elu, tema rikkumise korral aga segadus ja kannatused. See on, nõnda ütelda, terve looduse südametunnistus üheskoos, ja iga looma südametunnistus eraldi. Kuid mitmesuguste loomade juures tuleb siin ka teatav wahje nähtawale: furnud loodus ei wõi selle seaduse tegewust tunda; esajad tunnewad, kuid ei saa sellest aru; inimeene aga tunneb ja saab ka aru. Wõtame, näituseks, mõned selle seaduse rikkumise katked. Puu ei kaswa jõudsalt ja ei omanda omale kohast nägu, waid jääb liburaks ja kuiwab wiimati ära, kui kõik ta toitmise ja ülespidamise tingimised täidetud ei ole, kuid ta ei wõi seda tunda. Looma elu elab, näituseks, lapsepõlwes ehk mõistufeta olekus), kuid ta ei saa oma kannatamiste põhjustest aru ja ei mõista neib tõrwale saata. Inimene aga, kellel kõik tema sifemise waimu elu jõud kaes on, kannatab hinge piina, näituseks, siis, kui ta puhtuse on kaotanud, oma aunust nime määritud, ehk jälle tõe ehk armastuse asjus oma ligemise wastu efsinud ja ühes sellega mõistab ka, mispärast ta kannatab, kuidas ta niisugusesse seisukorda on sattunud ja mis ta enne langemist on läbielanud, — ja jõuab wiimati sel teel otfufele, et ta oma sifemise rahu tagasimuretsfemiseks tingimata jellest loomuwastasest seisukorrast wälja peab pääsema. See on ju selge, et siin juba ainult inimesele omased waimu-jõuud, — mõistlik ifeeneife üle otfustamine ja waba ifeeneife äramääramine, — tegawad on. Sellepärast on ka inimese südametunnistus, mis alati täienewa ifeeneife ja teiste tundmise ja samuti järkjärgult kõrgemale tõusewa waba ifeeneife täiendamise peal põhjeneb, kergelt muutuw; et aga inimesel võimalus on wabalt seadusest üle astuda, mitmesugusi wigasid teha ja efsida, siis mõib ka südametunnistus kergesti kõifuda, pimestatud ja ifepi täiesti ärahäwitatud saada. Kergigi muu ei tunne nii hästi inimese südametunnistuse mitmekesifi haigusi, kui p. Rogubus. Palju rohkem tema juhatuste najal, kui mitmesuguste hingeteadliste uurimiste põhjusel, teame meie, et kare ja oma waimu sifemiste hädade wastu tuim südametunnistus olemas on, mis ka kõige suuremate kuritegude puhul rahulifeks ja mis seda teeb, et inimene, nagu sureja, kes oma teha tõdunemist ei märka, igawefe hukatuse lähedust ei aima, ehk nagu serjus, kes oma wileffa onnikese rifutud õhuga ära on harrjunud, oma kumbelilelt mädanema läinud elu lammastawat ja sumbunud õhku ahnelt alla neelab. Nendele ongi sõnad: „ärka üles,

tes ja magad ja tõuse üles jurnud tegudest" (Ew. V, 14) öeldud. On veel hooletu südametunnistus, kui inimene, ilma et ta oma mõtete tegude järele walwaks, weikeste eltsustega algades, suuri pahategusi tõrda saadab, ja üleannetu kiritegudega segades ja kõiki hoiatusi tähelepanemata jättes päew-päewalt ikka sügavamale langeb ja sellest ei hooli, et ta kurjuse kuristikku on luskumas. Apostli Pauluse üteluse järele on võletatud silmafirjateendrite südametunnistus olemas (I Tim. IV, 2), kui harjunud tombe järele, ehk jälle iseene armastuse, auuahnuse ehk ka lastu lootuse pärast waleõpetused ja seletused inimese mõistuse ilmas tõe asemel astuwad, himude wõibuhõiskamine aga raisku läinud südamets südametunnistuse maenitsemad hääled ära lammatab. On kirjatähe külge kinnitatud südametunnistus, mis ennem kuritegu, kui kirjatähest ja pruufidest kõrwale kaldumist on walmis andeks andma, ilma sellest tähelepanemata, et Apostli üteluse järele „kirjatäht suretab, aga Waim teeb elawaks" (II Kor. III, 6).

On kawal südametunnistus, kui inimene oma pahategusi kõigesuguste ettekänetega püüab wabandada. Kirik õpetab isegi sakramentide toimetajaid paluma, et Issand neid selle eest hoiaks: „puhasta, oh Issand, mu mõistust ja südant kawalast südametunnistusest." On kannatamata südametunnistus, kui inimene oma usku laiali lautades, ehk oma seadusi ja korraldusi teistele kaela toppides, wägiwalda pruugib, mille juures ta nende isikud õigused ja wabaduse tähelepanemata jätab ja äraunustab. Nendest räägib Apostel, et nad „ilma mõistuse ta hooltsad on" (Roam. X, 2).

On orjalis südametunnistus, kui inimene patu-himude ja harjunud pruufide loorma alla wajutatud, sisemiselt kannatab, igawest nuhtlust kardab ja oma raskest seisukorrast wäljapääsmist otsib, kuid ei leia. Nende kohta käib lunastaja sõna: „igauks kes pattu teeb, see on patu sulane" (Joan. VIII, 34). On kartlik südametunnistus, kui inimene, inimeseliku nõrkuse ekhimiste pärast hulkamõistmist kartes, oma rahulise ja selge meeleolu kaotab. Siin jätwad niüid ükfinda haiglase südametunnistuse tähtsamad näited ettetoodud. Tegelises elus aga ühinewad need südametunnistuse wead meie hinges nii iseäralisel wiisil, segawad endid üksteisega, awaldawad endid nii mitmesugusel näol ja jõul, et neid mõimata on täie selgusega kirjeldada. Kuid selleski lühidas märkuses võib igauks, kui ta aga ennast terasemalt tähele paneb, paljugi leida, mis teda õige lähedalt puudutab ja mis tema sisemises haigusel tuleb arwata. Misjugu südametunnistuse wabadust mõine siis meie niijugustele waimliselt rifutud inimestele (ja sarnased oleme meie, suuremal ehk wähemal mõõdul, peaaegu kõik) soowida ja nõuda? Kas luba wabalt kõigest sellest rääkida, mida

nad isegi oma südames hābenewad? Kas seda kōitide ees ilmutada mida nad ise hoolega warjawad? Kas awalikult ja kōitide nāhes seda teha, mis weel, nende südametunnistuse jātiste nõudel, nelja seina warjul ja õõ pimeduse katte all toimetatakse? Eht jälle teiselt poolt, wõimalust anda teiste kahjuks seda teha, mida oma südametunnistuse järele mitmesuguste kõlawate nimebega warjatud silmakirjateendrib, āgedad purustajad, hābemata lihahimude orjad, wargad ja rōõwliid soewiwad? Kas aga ei tähenda see kōige selle piirita kurjuse walu ees, mis inimese südames peitub, ust pārani lahiti teha ja temale wõimalust anda, süüta ja wilumata hingede eeskutseks, wanuwate komistamiseks ja tõe ja headuse põllul töötajate ja waewanāgijate nōrgendamiseks, takistamata wāljatormata? . . . See aga ei ole ammuigi südametunnistuse wabadus, waid inimeste wabastamine südametunnistuse järelewaatamisid ja kohtu alt, teisiti südametunnistuse jalge alla tallamine ja taiteline āra hāwitamine.

Meile wõidakse: „kes siis niisugusest wabadusest rāāgibki? See oleks ju selge rumalus.“ Tõsi küll. Kuid just seefama sifimine wale, mida mitmesuguste kõlawate sõnatega pūūitakse kinni katta, ongi praeguse aja südametunnistuse wabaduse mõistesse mahutatud.

„Subage igāūhele oma enese südametunnistuse järele toimetada, sest et südametunnistus pūūha ja puutumata on.“ Mis see tähendab? Antke seltskonna kombelisi olukorra juhtimine iga inimeseliku südametunnistuse hooleks, kōige pealt muidugi meie, — unte õpetuste kuulutajate-südametunnistuse hooleks. Kuid meil on õigus neile ütelda: nāttke esmalt, misugune teie südametunnistus on, et me teaks, kas teda usaldada wõib. On üleüldine südametunnistus olemas, mille peal terve inimesesuo elu seadused põhjenewad, mis terwete rahwaste kirjades, mālestustes ja seadustes warjul on. Kas seisab aga teie isiklik südametunnistus selle üleüldise südametunnistusega kokkukõlas, ja kas ei leidu temas mõndagi mis sellega wõrreldes rikunud ja moonutatud nāib olewat? On ka isiklik südametunnistus olemas, mis Jumaliku seadust enesele juhtnõõriks wõtab. Kuidas waatab teie südametunnistus nende pūūhade ja muutmata seadumiste peale, mida inimesesuo parem osa ja terve Digeusu Kogubus anustab? Kas ei nāita teie südametunnistus nende wastu teotawad ja waenulikkud oletut üles?

Kuid materialistide ja nende järelekäijate südametunnistust ei wõi ühegi usutunnistuse seaduste järele linnata, sest et nad mingit usku ei tunnista. Nende üle wõib ainult üleüldise ja ajaloolise südametunnistuse najal otustada. Wõtame siis nende tegewusest mõned nāiti sed, mis just selle kohtu alla kāiwad. Kui mees, kes

juba abielus on, süüta tütarlapse eksiteele weab ja, oma naist ja lapsi mahajättes, temaga awalikku ühendusesse astub, — misjuguise südametunnistuse järele ta seda teeb? Kui naine mehele ütleb: ma armastan teist, seepärast lase mind rahus araminna, anna kõit ehk poolsoja lapsi minule, anna mu kaasawara tagasi, ehk määra mulle kindel ülespidamine, — misjuguise südametunnistusest niisugune ettepanek tuleb? Kui siis mees, tema nõudmist täidab, teda teise kätte edasi annab ja pealegi weel talle selle eest nagu tänu-palka makstab, ilma et ta niisugust asja oma laste eest püüaks warjata, — misjuguise südametunnistuse järele ta nõnda toimetab? Mitte oma waba südametunnistuse, waid selle südametunnistuse järele, mis himude teenimises tuimaks on läinud ja kõige häbitundmuse kõlbuslike korra, wanema armastuse ja terve mõistuse noomimiste wastu kurdiks on jäänud; ta ei pane ka seda tähele, et isegi need rahwad, kes waewalt esimesi hariduse sammusi astuwad, selles kindlad on, et tõsine perekondlik õnn ja terve rahwa hea käekäigu alused just ainuabielu peal põhjenuwad. Nad ütlewad: „meie ei kutsenda teiste isiklikku wabadust ja ei sünnita seltskondlisi korratusi. Kuid terve ilm teab seda, et konibelisele wabadusele ahwatlemised ja pahad eesmärgid enam karbetawamad on, kui wälimised sundimised ja ka kutsendused; et perekondlised korratused kõiki seltskondlisi korratusi ja häbasi sünnitawad. Zuba ammu on aeg käes, et kristlikude perekondade kaitseks, sarnaste südametunnistuse wabaduse nime all kiimaluse jutlustajatele, seltskondlike ja kiriklike põlguse ja hukkamõistmise märk peale wajutataks.

Milles aga seisab siis tõsine südametunnistuse wabadus. Mitte wälimistes, seltskondlistes ehk poliitikalistes õigustes ja eesõigustes, waid sisemises waimu wabastamises kõigest nendest taktistest, mis inimese rikutud loomuses leiduwad ja temale wõimalaks teewad seadust täita, tõe ja segamata sisemise rahu tundmises ja õiguses mitte tähe, waid Waimu nõudmistele järele elada.

Meie juba tähendasime, et õpetus südametunnistusest peaaesjalikult kristlik õpetus on; sellepärast peab ka tema selgitamist ainult kristliku tõe ja kirikliste seadumiste piirist otsima. Kirikus on kahesugused seadused olemas: ühed, mis hinge elu juhtiwad ja mille kindlustamine waimu elus ja tegewuses kõige inimeselike püüete ja waewanägemiste eesmärk on, teised, mis jälle komebetele ja pruukidesse puutuwad ja inimesele wõimaluse annawad kõit oma waimu jõudu kofku wõtta, et esimest taita ja niimoodi kaswatuslist osa etendawad. P. Apostel Paulus nimetab Wana-Seaduse kome-käsku, mis Wana-Seaduse Roguduse liikmetele kindlad määrused ihuliku puhtuse, ohwite, pühade pühitsemise ja toidu üle ette kirjutab, juhatajaks Kristuse juure (Kol. III, 24).

Samane tähendus on ka kombe-seadustel Uue-Seaduse Koguduses: nagu Jumalateenistuse ajad, pühad, paaft, määrused patukahetsemise ja kodusel palwe kohta ja muud usulise sisuga harjutused. Nende eesmärk on ristiusulisi, mitmesuguste katsete ja juhtimiste najal, oma mõtete kogumisele, südamel liikumiste ja mõtlemiste äratundmisele, meelekindlusele himudega võitlemises, iseeneäärasjalgamisele armastuse tegudes juhataja ja wiimati, waimu ilma kõrgemate mõjude ja awalbuste ringkonda wita, mille läbi ka meie hinges tung kõrgema ja igawese elu poole üles ärkab. Nendes harjutustes awaldatakse alati selgeid mõisteid heast ja kurjast, inimese kohustest, tema tõsisest täiusest ja nendest abinõudest, mis tema loomuwigastusi aitawad parandada; siin jaawad südametunnistuse loomulikud liikumised selgitatud, parandatud ja kindlustatud, nõnda et Jumalik seadus meie hinge põhjast, nagu tema loodud omandusnähtawale ilmub ja ühes sellega ka väljaspidi, nagu ilmutatud ja kindel seadus, tegewusesse astub, mille ühinemisest siis selge ja täeline Jumaliku tahtmise ja eelmure äratundmine tekib. Kõik see sünnib aga Koguduse kirjaste ja juhtide elawa mõju all, kus inimese südametunnistus sügawa saladuse kattega saab warjatud, kus inimest waimu elu wägitöödele maenitsetakse, mitte aga ei sunnita, kus wälimised, „filmapaistwad harjutused sijemiseks ja nägemata töötamiseks Jumala filma ees muutuwad, kus waimlikelt haiget armastusega arstitakse, mitte aga ei teotata ega alandata. Kuid kõige nende seaduste ja harjutuste sijemine wägi ja hing seisab pühades sakramentides warjul, mille läbi, Krapäästja risti-ohwri wäge mööda ristiinimesele Jumala armu antakse, mis meie rikutut loomust uuendab, meid aitab, puhastab ja pühitseb. „Minult Kristuse weri puhastab meie südametunnistuse surnuisest tegudest.“ (Gw IX. 14), ja wabastab meid kurjast südametunnistusest (X, 22). „Kui nüüd Boeg teid wabaks teeb, — räägib Issand, — siis olete õieti wabad.“ (Joan. VIII, 36).

See on ka selge, et need seadused, mis algajatele raskest näiwad olewat, edasijõondjatele ikka kergemaks lähewad ja, wiimati, täielistele peaaegu tundmataks jaawad, nagu oleks nad nende üle oma kohustawa jõu kaotanud. Kellele see, nagu Apostli Paulusele, ükskõik on, kas ta nalga kannatab ehk oma kõhtu täidab, kas tal kõiki külluses läes on, ehk puudus teda piinab, see ei pane meile nii raskest paastumist tähelegi; kes alati palwetab, seda ei wõista Jumalateenistuse pikkus; kes waimus elab, seda ei suunda mingisugused himu-asjad, nagu maitstawad road, kallid wiinad, pidustamised ja lõbud oma külge tõmmata. „Kellele, — Apostli ütelse järele, — Waimu kasu on armastus, rõõm, rahul, pakkumised, heldus, headus, truudus, tasanudus, ka-

signus, niisuguste wastu ep ole käsik mitte" (Kal. 5, 22, 23). „Digele ep ole käsik seatud, waid üleskohtustele" (I Tim. I, 9). „Kui teid Waimust juhata taks, siis ei ole teie mitte käsik all" (Kal. V, 18). Niisugusesse kõrgusesse on südametunnistuse wabaduse lipp lehwima seatud. Elin räägib inimene: „mulle on kõik lubatud" (I Kor. X, 23); sest ta teab, et ta midagi kahjulikku ega seadusewastast ei tee, ega soowigi teha ta ütleb: „mina arendan kõik Kristuse läbi, kes mind wägewaks teeb" (Wil. IV, 13) sest ta tunneb enesest wõitluses karastatud ja Sumala armu läbi täiendatud waimuliku jõudude küllust. Ta räägib: „mis pärast peab minu wabaduse peale kohtu mõisteta ma teise si südame-tunnistuse si"? (I Kor. X, 29)? — sest ta kannab enesest Sumala Waimu, mis tema südametunnistust walgustab. Misugust wälimist wabaduse märki, misugusi õigusi wõib niisugustele inimestele Koguduse wõim anda? Kogudus ise tunnistab neid oma õpetajateks ja juhatajateks, eestujaks, tähtedeks Koguduse taevas, olgu nad ka misuguses seisuses — piiskopid, alantlitud nungad, orjad ehk kaewanduste töölised. Misugusi südametunnistuse wabaduse õigusi wõib neile riiki juhtiw wõim annetada? Nad ei soowi midagi, sest et neil kõik juba käes on. Nad on rõõmsad, kui Sumala Kogudus tagakiusamistest waba on, ja rahus suuri inimeste lunastuse tööd toimetab, kuid nad on ka walmis kannatlikult neld tagakiusamisi äraantma, mis Jessand nende peale lasseb tulla, ja õpetawad ristiniimesi: „heitke kõige inimeste seadmise alla Jessanda pärast" (I Petr. II, 13). Kuida moodi aga ristiniimesed ennast kõikide ülemuste wastu peawad ülespidama, selleks on järgmine juhatus antud: „ei taha ja ülema kiriku kartata siis tee head" (Room. XIII, 3). Snnelik on niisugune kriitlik riik, kus wabad seaduse täitjad ja tema eest hoolitsejad ilmasi oisa ei lõppe! Nendest tulewad sarnased isamaa teenrid wälja, kes ilma mingi isäralise taju lootuseta, terve oma eluaja tema kasuks waewa näewad; nende hulgas leiduwad auusad kohtunikud ja julged tuninga nõumehed; nendest tefiwad ärawõitmata wägede leegionid.

Waatke ka järele, kuidas sellest seisusest nende ristiniimeste wale mõtteläik selgitatud saab, kes emale südametunnistuse wabadust näitwad, ilma et neil ühtegi aoteist emadust oleks, mis selle wabaduse pea siin on. Pühob Apostlid nägimad juba ette ära, et seda kõrget õpetist lühjaste hakotakse prunkima. Apostel Petrus räägib õnnestele ristiniimestele riigi nõimudest: „Eest nõnda on Sumala tahmine, et teie head tehes mõistmata inimeste rumaluse kinnisulute, kui wabad, ja ei mitte

otsegu oleks teie wabadus kurjuse tatteks, waid kui Jumala sulased" (I Peet., II, 15, 16). Apostel Paulus jälle maenitseb teiselt poolt: „teie olete wabaduseks kutsutud; aga katsume, et teie ei anna wabaduse läbi lihale meelewalda" (Gal. V, 13). Nendes maenitlustes kirjeldatsegi õige täieliselt kahtesugu praeguse aja südametunnistuse nimel wabaduse otisjaid. Ühed nendest nõudwad, et ristiusu maades kõigist riigi asutustest ja seadustest, mis rahwa kombe-elu harimisesse ja alalhoidmisesse puutuwad, kõik need abinõud, mis usulist iseloomu kanbwad, wälja saaks tõugatud ja kõrwale heidetud, nagu usuõpetuse andmine koolides, kristlik abielu ja pühapäewade pühitsemine j. n. — ja seda kõik sellel põhjusel, et igalühel õigus on oma südametunnistuse järele toimetada.

Niisugune nõudmine ei ole muud midagi, kui kurjuse ja kuritahtluse kinnikattmine wabaduse nimega. Kas võib see kuidagi kristliku südametunnistuse wabadust kitsendada, kui noorfugu kristlises waimus üleskaswatatakse ja seda oma usu algõpetustega tutwustatakse, kui perekondlise elu puhtust alalhoidakse ja kirikliste pühade päewade rahu kaitsetakse? Need on ju abinõud, mille najal südametunnistuse wabadusele jõutakse, mitte aga selle wabaduse kitsendus. Kuid siin ei hoolitse wabaduse püüdjad sugugi südametunnistuse ja tema õiguste eest, waid soowiwad üksteisest ilmatahtsata oma waleõpetusi laialt laotada. Kiriklise mõimu käskusi on kerge täitmata jätta, ja kirikule kahju teha on niisama hõlpsus, kuna aga mõttlus riigi-walitsusega raske on. Selles peitubki selle nähtuse tõsine põhjus, et sarnased isikud kõige ägedamalt kristlise kombe-elu riiklise kaitsmise kallale tungiwad.

Teine südametunnistuse wabadusest õpetuse kuritahtline tarwitamine, mida apostel juba ettekuulutas, puutub kiriklistesse kombe-ehk kaswatus-seadustesse. Selles on kõik need, nõnda nimetatud haritud inimesed, süüdlased, kes Digeusu Koguduse kindlate seadumiste wastu ülesastuwad. „Kätkte kõik teie maenitlused õhtu- ja hommiku-jumalateenistustest osawõtmisest, paastumisest ja patukahetsemisest järele; ärge keelake meid teatrile ja lõbumajades pühade laupäewal käima; meie soowime, et teatrid ka paastu ajal awatud oleks, et pühade arm wähendatakse saaks, sest meil läheb ju töölisi meie ettewõtete toimetamisteks tarwis j. n. e." Niisuguste nõudumiste läbi püütakse kristliku wabaduse nimel lihale meelewalda muresteda ja awaldatakse täielist arusaamatust sellest, et just nende kirikliste seadumiste teel südametunnistuse wabadusele jõutakse. Shuliste lõhude maitsemise himu saab alati kirikliste seaduste wastu mässu tõstma, sest et liha ennaft waimu nõudumiste alla heita ei soowi. Kuid Digeusu Kogudus ei tunne ka siin sun-

dimist. Minult tähtsamatel juhtumistel ütleb ta ennast oma sõna-
 kuulmata lastest lahti ja tõutab neid enesest ära. Mendel himude
 orjadel on ju täieline võimatus teha mida nad aga soovivad ja
 nende lõtv südametunnistus lubab. Rahju aga, et selle läbi kin-
 del seadus ja kord rifutud saavad, mis kristliku komba=elu ebene-
 miseks, wäga tähtsad on, noorsugu kombeliselt nõrgendatud, liht-
 rahwas eksi teele meetud ja kristlise elu kaitsejate südametunnistus
 haawatud saavad. Teisiti toimetawad aga tõlise südametunnistuse
 wabaduse eesiseisjad: nad on alati kõige nsiinamad kiriku seaduste
 täitjad ja ainuüksinda arukordadel tarwitawad nad õigust, nendest
 kõrwale astuda, ja seda üksinda siis, kui kõrgem eesmärk seda nõuab.
 Kuid ka niisugustel juhtumistel hoidwad nad endid selle eest, et
 oma wabadusega mitte teistele kahju ei teeks, et nende wabadus,
 nagu apostel räägib nõtradele komistamise kiwits ei saaks ja et selle
 läbi nõber wend, kelle pärast ka Kristus on surnud, hukka ei lä-
 heks. Sellepärast räägiwadki nad: „ei taha mina ial mitte
 liha süüa, et mina oma wenda ei pahanda“ (I Kor.
 VIII, 13).

Nõnda siis ei tule meil südametunnistuse wabadust mitte
 ilmlistes eesõigustes, waid waimu täiuste piirkondas otsida. Ei
 mõi seda mitte riikliste seaduste abil, waid oma enese waimlise
 töö ja mõitluse läbi omandada, ei pea seda mitte maapealiste tu-
 ningate ja walitsejate, waid Issanda Jumala käest paluma. Selts-
 kondlise elu wabaduse piiride laiendamise asjus võib küll mõtte,
 sõna, arwamiste ja usutunnistuse wabadustest rääkida, mitte aga
 südametunnistuse wabadusest. Kõik need wabadused mõiwad üksinda
 südametunnistuse wabadusele teed tasandada; tema ise aga seisab
 neist kõrgemal. „Kus Issanda Waim on, seal on waba-
 bus“ (II Kor. III, 17).

Allemiiskopi Ambrosiuse järele.

Salmikud.

I.

Kui sull raske rind,
Kurbtus waevab sind, —
Ardalt palweta !

Oled rõõmu sees,
Eht su filmab wees, —
Itka palweta !

Oled ükfinda
Maha jäätud sa, —
Wõta palweta !

Kui sind õnnistand
Issand, armu an'd, —
Tänus palweta !

Sga asja eest
Kristust südamest
Täna palwesfa.

Abi tarmitad :
Elu ülemat
Wõta paluda !

Müüd kui alati,
Elu otsani
Itka palweta !

Õigefu fogudus.

Kallis puhtas pulma ehtes
Hilgab Jeesu fogudus :
Teda kaunistanud nõnda
Taewa Isa armastus,
Kes on saatnud oma Poja
Pattust pääsima wiletsaid,
Ilmal õnnist rahu andma,
Wabastama koormatuid. . .
Temast asutud maailma
Õigefu fogudus ;
Kallits pandits meile antud,
Et on suur Ta armastus.
Ta on kindla kalju peale

Kõikumata kinnitub ;
Aposilite alusele
Kaugemata rajatud.
Kistimine tema lapsi
Uues elus sünnitab ;
Salvimises Waimu andi
Iga usija rohkest saab.
Kui on elus teegi astun'd
Dige tee pealt lõrwale, —
Kahetsus siis uuest jälle
Näitab teed sin temale.
Püha Ohtu-söömaajal
Waimu roaga kinnitab
Meie hinge Dunastaja,
Gnesega ühendab.
Kätte pealepanemises
Koguduse karjatsed
Saawad jõudu toimetada
Karia lunastuse tööd.

Abielu sakramentis
Ühets ihuks ühendub
Saawad need, kes armastuses
Kestwat truudust tõutand.
Kui sa rasket ihu-walu
Tõbe woodis kannatab, —
Oli-wõidmises siis endal'
Kergitust ja terwist saad.
Nõnda juhü, nagu ema,
Sind sin püha Kogudus ;
Isegi weel pärast surma
On su eest ta hoolitsus.

Taewa poole tõuswad palwed
Sinnu waele hinge eest,
Et sind Kristus omaft armust
Päästaks põrgu piina käest.
Tõustu tormid, waenu tuuled, —
Kogudust ei hirmuta, —
Sest ta laewa wõimsalt juhü
Jeesus oma armuga.
Kahju temal ei wõi teha
Pimeduse wärawad,
Sest meil tõutus, et ju teda
Almas ei wõi wõita nad.

Seigelt leabus — Puha tiri —
 Teda itka juhatab ;
 Apostlite püha sõna
 Igas asjas õpetab.
 Ei tal pole wiga, fortstu,
 Ei ta tunne ehtust, —
 Sest ka tarwis pole temal
 Inimeste puhastust.
 Nõnda taewa abi läbi
 Igaweses täiuses
 Hülgab walges Talle riides
 Kogudus siin meie ees.
 Warjab, õnnistab ja juhib
 Meid me raskel elu-teel ;
 Saadab läbi häda orust,
 Altab wiimisel tunnil weel.
 Ei ta karda waenu-wõitlust :
 Kristus on ju temaga ;
 Turtugu küll ilma wiha :
 Ei wõi teda wõita ta.
 Lea sa siis, oh inimene,
 Et on a i n u s K o g u d u s,
 Milles ütsinda sull osaks
 Antud hinge õnnistus.
 Ütši tema kiige olles
 Wõid sa taewast omanda ;
 Ainult tema rüppe jäädes
 Isa lapses saada ka.
 Ütši temale on ustud
 Puhas õige õpetus ;
 Temas aset Waimu täius, —
 Igawene õnnistus.
 Nõnda hülgab launistatult
 Pulma ehtes Siion uus ;
 See on meie ülem wara —
 S i g e u s u K o g u d u s.

*

*

*

Kui tibe walu hinge täidab,
 Ja turbtus rinda rammestab ;
 Siis ütši palwes tröösti leiab :
 Ta sinu südant rahustab.

Oh, ära otji endal' õnne
 Maailma tühjais rõõmudes;
 Ei suuda anda sull' nad teda:
 Sa leiad rahu paludes.

Sündsu sinu tahtmine.

Kui õnn muil täes, siis mu'ga ole
 Ja hädas aita, — palun Sind;
 Kui ümbritseb mind õõ, mis kole,
 Eht paistab päew, — Sa warja mind.
 Ma wõitsin õnnes uhke's minna,
 Ja õnnetuses langeda;
 Mind õõsel piinab patu uni
 Ja päewal wõin ka eksida.
 Kuid Sa, mu Lunastus ja Sooja,
 Mind hoia minu elu teel!
 Sa oled minul' rahu tooja
 Mu ainus abi hädas weel;
 Mind saada püha elu rada
 Siin kaima selle ilma sees, —
 Et ma ei elaks, nagu tahan,
 Waid nagu hea Su filma ees.

Selged filmavilgud.

Ka teste elu mure woolu
 On leida rõõmu tundist, —
 Kui wait'wad wahest häda hääled,
 Ja rind nii hingab lahkesti;
 Kui armastus ju hinge täidab,
 Ja wiha weeren'd tangele;
 Kui headus kurja ära wõidab,
 Waen põgenen'd on eemale;
 Kui waenlane ja sõber ühes
 On ühewõrra kallid meil',
 Ja kui mu hing Su armu süles,
 Oh, Sooja, oma kodu leidn'd.

Paasapüha laulud.

Taewas, kus on elu-paistus,
 Sinu ülestõusmisest

Paulwad, Dunastaja Kristus,
 Inglid tooris rõõmustes.
 Anna et ka põrmu pinnal
 Võits me puhtast südamest
 Kiita Sind kõik rõõmu rinnal,
 Täna Sa armu eest.

*

*

Kristus tõusnud surmuisi üles
 Surma võitnud surmaga;
 Neil', kes olid hana süles,
 Onnisti elu tinki'n'd Ta.

*

*

Suur püha, ülem pühadest
 Mill' Kristus tõusnud hana seest!
 Sest, rahwas, rõõmustlege
 Ja puhta rõõmu riidega
 End võtke nüüd kõik ehtida,
 Ja walgustatud saage!
 See on ju Paasa — rõõmu päew,
 Mil lõpnud wiha, lõpnud waew,
 Suur Paasa Isfandale;
 Sest Kristus, kellel laulu-wiis
 Nüüd kõlab, maast meid taewa wiis
 Ja surmast elu poole.

*

*

Oh, puhastage südamed
 Ja omad meeletundmised,
 Et saaks me Kristust näha,
 Kes paistab taewa walguses
 Ja võitja auus ja hiilguses,
 Kui selge koidu eha
 Et, nagu naesed rõõmustud,
 Me kuulda saaksime Ta suust:
 Oh olgem rõõmsad täna!
 Ja et siis taewa Tema auuks
 Võiks tõusta meie kiidu laul:
 Suur oled, Kristus, Sina!

*

*

*

Nüüd, taewad, rõõmus hõiskage,
Maa-otfad püha pidage,

Ja loodus rõõmustlegu!

Niisama kõlaga maa peal,
Kui taewas selge rõõmu hää, —

Kõik waimustust täis saagu,

Sest Kristus, meie rõõmustus,

Me õnn ja hinge õnnistus,

On surmiste ülestõusnud.

*

*

*

Need, kes wara enne walget

Üheskoos Mariaga

Sammuistwad, pisar palgel, —

Jeesu ihu wõidema, —

Leidsid hana ufselt kiwi

Weeretatud olewat,

Ohmatanult kuulsid Inglit

Neile nõnda ütlewat:

„Mis te pimeduse pailas

Seda nuttes otsite,

Kes, kui Jumal walgu^s-riikis

Igawesti elutseb?

Mis te kurbas surmu loopas,

Nagu surnut inimest,

Tahate nüüd seda leida,

Kes ju elab igawest’.

Maatke, siin on surmu-linad;

Surmutel’ tuid üksi nad, —

Surelikuil’ inimestel’, —

Wimiseks kattets kõlbawad.

Minge ruttu mööda ilma

Kuulutama kõigile,

Et on Jshand tõusnud hauast

Surma wõites ülesse.

Sest et surma Ülem Jse

Ei wõind’ surma maltseba;

Mädanemist ei wõin’d tunda,

Kes meid wõtnud lunasta.

*

*

*

Eht alla hauda pimeduse riiki
 Küll suremata, Sina; ilmusid
 Kuid selle läbi põrgu waemu-litki
 Ja tema wäge ära hukkasid;
 Ja ärawõitjana sa tõusid üles,
 Teed lahti tehes meile elu pool'
 Ja naestele, kes salwi kandes tulid, —
 „Oh, olge rõõmsad! — ütles Sinu hää.
 Ja tõendusets, et lufud Sind ei hoia,
 Apostlitele Sina ilmusid,
 Ja langen'd inimese sugul' uuest
 Teed taewa poole jälle näitasid.

*

*

*

Wäga wara enne loitu
 Suure päewa hommikul
 Salwikandjad hana juure
 Nõksid sammul karilikul,
 Et nad mõiksid seda Päitest
 Jälle ülesotsida,
 Kes ju enne õhtut hauda
 Pidi looja minema.
 Kurbtus nende rinda täidab,
 Raske mure südames.
 Hüüdwad teine teise wastu,
 Wisaraida walades:
 Tulge, armsad, kallikesed,
 Wõidke kalli salwiga
 Selle teha, kes nii mitmeid
 Wõttis üles ärata.
 Kes nii raskest piina surma
 Nistiambas kannatas
 Ja see läbi esi-isa
 Ahelatest wabastas.
 Tulgem, nagu tulid targad
 Tähe läbi juhatud, —
 Kummardagem Selle ette,
 Kes on hauda fängitud.
 Loogem andiks Sellel salwi,
 Kes ei puhka mähkmetes,
 Waib on furnu riides kinni
 Warjul pine hana sees.

Hüübtem nuttes armu-hääl:
"Isand, üles ärka Sa!
Meil, kes largen'd, wõta jälle
ülestõusmisti ilmuta."

Patukahetsemise ohkamised.

Oh helduse ja armu Isa!
Sa kuule minu häda kisa:
Mu südant wõta rahusta
Ja hinge patust puhasta!
Oh, Looja, kuule minu nuttu
Ja mulle appi tõtta ruttu;
Mu hinge torni waigista,
Ja rahu randa juhata!
Mu silmil pisaraid Sa anna,
Mind kahetsuse ilma kanna!
Mul parem et ju sureks ma,
Kui peaks ma pattu tegema!
Ei ilma headusi ma taha,
Ei soowi auu, mis teeb mull paha.
Mis kasu kullast, hõbedast,
Kui keelwad head mind tegemast?
Mispärast elada siin ilmas,
Kui muud ei ole meie silmas,
Kui ainult udu pettelik
Ja hingle nii kahjulik?
Siin woolab sagest õige weri,
Ja maailm mässab nagu meri!
Nutt tuleb naeru asemel,
Ja uhkus langemise eel.
Kui kaua ma siis ilma orjan,
Kui kaua walu omal' korjan?

Kihwt maguduses peituneb,
 Ja põrgu pidul lärmitseb.
 Kas ma just wõeral maal ei ole.
 Kus kõik nii õudne ja nii kole?
 Kas pole surm, haud paremad,
 Kui rasked patu ahelad?
 Mul himmudega raske heitlus,
 Ja waenlastega kange wõitlus;
 Nad mind siin taga kiusawad
 Ja hinge hukka saadawad!
 Oh, raske, raske on see asi,
 Kui waenlane ei ial wäsi,
 Waid hauani weel ikka ta
 Mind püüab lüüa, tõugata.
 Oh, peaks see minema mull korda, —
 Mu kiusajate wõimu murda!
 Kuid häda! Jõud ei ulata,
 Ju edasi pean orjama!
 Ja orjus wabadusest kenam
 Mull näib, ei wõigi nutta enam;
 Sest kurb ma, nõrken häbi sees.
 Ei pääse-teed näe kuskil ees.
 Oh, Looja kuule oma looma!
 Mull ruüta warmalt abi tooma!
 Mull' saada ärdad pisarad,
 Ja palwe sõnad palawad!
 Et wõiks ma oma häda kurta,
 Ja hinge walu wälja nutta.
 Sa wõta armu õliga
 Mu hinge haawu arstida!
 Mu hinge kõitwad kõied lõhu,
 Mu waenlased sa maha rõhu;
 Mind täieliselt uuenda,
 Eelseiswast piinast wabasta!
 Oh, helduse ja armu Isa!
 Sa kuule minu häda kisa:

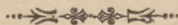
Mu südant wôta rahusta,
Ja hinge patust puhasta!

II.

Kewadel.

Tasa, tasa tuulekene
Heljub üle metsa, maa;
Lõbusasti lõokene
Püüab laulu lõõrita;
Puude pungad pakatawad
Päikse õrnal paistusel,
Aasad rõõmsalt haljendawad
Uue aja algusel.
Lillekesed, kaunikesed
Heinamaada ehtiwad,
Nende õitswad õilmekesed
Magusasti lõhnawad.
Kõik nii kaunis ja nii kena.
Nagu ümberloodud ilm;
Igal pool, kus waatad sina,
Märkab elu sinu silm.
Rind, see tõuseb, wajub kergelt,
Unustud on mure tee;
Kõik see tuleb sest, et meile
Kätte tulnud kewade.

Suwe. Kõrgelt taewa telgilt
 Woolab alla laendena
 Soojus, walgus. Hõbe-selgelt
 Oja weereb wulinal,
 Läbi puie keeruteles,
 Üle õitswa heinamaa.
 Kus on juba lustimängu
 Wikat algan'd rehaga.
 Waikus. Lehtki puus ei liigu. . .
 Linnu laul on suikun'd ka;
 Ainult liblik õiel kiigub
 Sirtsu kannelt kuulab ta.
 Aasal utted-ullikesed
 Heitnud wäsind puhkama,
 Sarwekandjad pullikesed
 Wilu-warju otsiwad.
 Wilja-wäljad kolletawad
 Päikse sooja kiirte all;
 Rasked pead tõutawad
 Rohket saaki lõikajal'.
 Öunapuudel koorma alla
 Oksad maani wajuwad;
 Kirsid, nagu tule-leekis
 Kaugelt juba punawad.
 Tänuhikult taewa poole
 Tõstab silmad põllumees,
 Ütleb: „Issand, kõigest hingest
 Tänan Sind Su armu eest!“

Puude ladwast lang'wad lehed
Kurtes alla hulgana;
Paksud udu pilwed katwad
Taewast leina looriga.

Lõbus linnu laul on waikind,
Lilled ära närtsinud.
Suwe lust ja rõõmu pidu
Ammu otsa lõpenud.

Warsti walge surnu riie
Katab metsa, katab maad,
Mille all siis suwe lõbud
Mulla põues magawad.

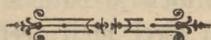
Aga jälle omal ajal
Päikse õrnal paistusel
Sulab jäine surnu lina,
Ilmub uuel hiilgusel.

Linnu laul ja lusti pidu
Saawad jälle algama;
Mulla põuest tõuseb idu
Walgus' riikis kaswama.

Nõnda ka, oh inimene,
Sinu elu sügisel
Närtsib jõud ja ihu ilu
Wanaduse wõimusel,

Nagu kolletanud lehed,
Saad sa kokku langema,
Wiimati ka surna riides
Mulla rüppes magama,

Runi igawene koitu
Hakkab ilus hiilgama
Ja sa tõused uues elus
Igawesti elama.

Hilja sügisel.

Kurblik, nii kurb on ju wäli . . .
 Tume ja õudne kõik ilm.
 Wingudes metsas tuul hulub,
 Rõõmu ei seleta silm.
 Pilwed need katawad taewast . . .
 Tinana raske mu rind.
 Häda! Kas tõeste siis enam,
 Päike, ma näha ei saa sind? . .

Talmel.

Maa küllma uduga, kui tefiga on laetud.
 Ja loodus peidetud on lume waiba all';
 Ja päikse kiired ka on nagu laial' aetud,
 Kus finab õhu ruum nii kõrgel ülewal.
 Kuid talwe jääne külm ei hinge' tungi' suuda;
 Seal, nagu suwelgi, on soe ja lõbus ilm;
 Ei seda pole seal, kui muial ilmas leida,
 Et walitseks seal ka kui talwel täre külm.
 Ei iial kustuda wõi külbne usu päike,
 Ei kahaneda wõi ka lootus' hele kiir;
 Ja armastuse tuld ei surma elu aike,
 Sest turjusel' ju on kord seatud kindel piir.
 Ja mille poolest näib meil' maine elu armas?
 Kas selle poolest wiist, et walitseb siin piin?
 Ei, ei! Waid ülem see, mis on me' usu ainets
 Ja mida põlewalt me' armastame siin.
 Ja minewikus ka see meile kõige kallim,
 Mis armastafime me noorus' tuhinas,
 Mis taewa trooni ees me walafime wälja
 Kord õndsas laotuses ja palwes palawas.
 Kui hinges põleb weel meil leetiw armu tuli,

Kui selge meie eel on aate ilma piir, —
 Ei lange ilmaški me jõutult wõitlus' wäljal,
 Ei kustu kunagi ka mahe lootus' tiir.
 Sest ikka armastus saab leidma õiget rada,
 Ust hoolsaks juhtijaks on meie mõistusel;
 Ei tunne hirmu nad, ei tee ka neile häda
 Ei elu talwe külm, ei torm ka sügisel.
 Kui aga riisunud meilt määrajewad himud
 On wiimse waimu jõu ja meele kindluse;
 Kui täiest kustunud ust, armastus ja lootus, —
 Ei selle talwele küll järgne kewade.

Üksinda.

Kui tahad oma murega
 Sa olla üksinda,
 Ei jellepärast tarwitse
 Sa linnaist lahkuda.

Kui tahaksid sa tammiku
 End peita ilma eest,
 Sind rohu sahin segab seal,
 Ja tuulgi oksa sees.

Kui laia mere pinnale
 Saa jõuats paadiga, —
 Sind laen'te harjad alati
 Seal saawad luurama.

Kui tahaksid sa tõrbegi
 End peita murega, —
 Daim sealtki kätte saab ka sind
 Samumi tuulena.

Sind tuntaks ära igal pool,
 Su järel hiilitaks,
 Su pilgud pandaks tähele,
 Su ohkeid kuulataks.

Kui tõesti tahad üffinda

Sa olla murega,

Jäe truuts siis iseendale

Ja kalju-kindlaks ka.

Sa astu julgelt edasi,

End sega hulgaga ;

Ja kui sa kord temasse,

Siis oled üffinda.

See ruttu woolaw rahwa hulk

All linna uulitsal

On kurt ja pime täiesti,

Raastundmust pole tal.

Ei hooli ta su haavadest,

Su walu ep tunne ta ;

See hulk on osa suurest weest

Ja weike tilit sest ja.

Surnu aedas.

Mis asjast räägite, oh puude õrnad lehed,

Mis fofistate siin te haua-kiwile ?

Ras sellest õnneft wist, ehk sellest samast hädast,

Mis juifunud on siin ju wiimse unele ? . . .

Jah, rändaja, me sest siin kõneleme praegu

Ja hoolsalt waltwame me surnu wiimast und . . .

Tea ka, et warstigi ja ise asud seie,

Sest kangel pole ju su oma wiimne tund.

*

*

*

Lillefesed, kaunifesed

Päik'se õrnas hiilguſes,

Miks te awand omad õilmed

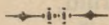
Juſt ſiin ſurma piirides ?

Seie ju need inimesed

Hingufeſe aſetud,

Kes on elu wõitlus'-wäljal
 Jõutult maha langenud.
 Meie õrnad terwitused
 Saavad õilme lõhnana
 Nende juure alla hauda
 Pimetusse tungima.

Waiatuses siis ärtab elu
 Raske kalmu künka all,
 Surnud hinged hüüdwad meile
 Wastu rõõmu sõjinal:
 „Lillekesed õrnakesed
 Oitswad haura-künkala
 Tõendusets, et elu-hommit
 Meilegi saab hiilgama.“

Cerefe kaebtus.

Kewade on tulnud jälle,
 Nooreks saanud mulla rind,
 Lilled haljendawad wäljal,
 Suland jaine wetre-pind.
 Wette hiilg'was peegliš waatleb
 Ennast selge taewa wõlw;
 Zephyr kergel tiiwul keerleb,
 Nuttu rändab ferge pilw.
 Saulud metsas heilesewad,
 Dreade kõneleb:

„Lilled jälle haljendawad,
 Sinu tüttar kangel' jääb!“

Oh, kui kaua juba mina
 Siigun ilma pinnala;
 Sinu kiired, Titan, sinna
 Saatsin alla Manala'.
 Aga teatust mull' ei toonud

Nemad kadun'd tütre käest ;
 Päikse kiired ka ei saanud
 Üle Styxi mustast weest.
 Kas ja, Zeus, ta wõtnud ise,
 Eht kas tema ilu siis
 Teinud on, et Orfusesse
 Teda Pluto ära wiis.

Kes mu soowid warju-walda,
 Tartarusse toimetab ?
 Lootsik käib küll kaldaist kalda,
 Kuid ta surnuid sõidutab.
 Jumaliku filmadele
 Tundmata jääb kole maa
 Styxi mustwa woogudele
 Glaw hing saa ilmuma,
 Tuhat teed on alla ilma,
 Tagasi ei leita teed,
 Ega ilmu ema filma
 Kalli tütre filma-weed.

Pyrrha sugust sündin'd emad
 Magust lootust maitsewad,
 Et ka pärast surma nemad
 Laste järel' ilmuwad ;
 Aga taewa elanikud
 Kauge kaldale ei saa :
 Kendesse ei puutu Parced
 Oma raudste kättega.
 Wiskage mind pimedusse
 Ülewelt Olympi mäelt,
 Wõtke kuulda rutuliste
 Waese ema kaebe häält !

Mina tahaks sinna alla,
 Surnu riiki ilmuda,
 Warju kombel warju walla
 Wirsti ette astuda.
 Pijarad ta laugel paistwad,

Silmad ot'wad päitse kiirt,
 Ülesse nad ennast tõstwad,
 Kuid ei näe nad ema siit
 Kuni rõõm neid selgitama,
 Kind saab ühte rinnaga,
 Ja kaastundmuses ja Orkus
 Pijaraid saab walama.

Tühi lootus! Üksi häda!
 Waitselt ruttab taewa teel
 Päike ammu tuntud rada;
 Zeus ei otsust teiseks tee.
 Pimedusest hoiab tema
 Ennast ikka eemale;
 Mis on kaotile kord läinud,
 Tagasi ei ilmu see,
 Kuni Styxi wette woogu
 Kuld'ma saab Aurora läit,
 Ehk kui pime furnu riiki
 Tungib kord Priie läit.

Kas ta'st järel pole jäänud
 Minule siin miski pant?
 Et ta mulle truuls on jäänud,
 Mis on tema armu-and?
 Kas siis miski sala side
 Ema last ei ühenda?
 Kas ehk mõni kindel pide
 Elawat seo furnuga?
 Ei ta pole täiest kadund,
 Ei me pole lahkunud,
 Sest et meile osaks antud,
 Parem kõne palgatud.

Kui kord lewadised ehted
 Sügisela surewad;
 Puudest warisewad lehed,
 Põhja tuuled puhuwad, —
 Wõtan ma siis elu-iwa

Bertumnuse sarwe seest,
 Et siis Styxil' ohwerdada
 Kulda sarwa teraest.
 Pistan ma ta mulla põue
 Armsa lapse südame,
 Et ta põrgu riigi õue
 Teatust wiiks mu'ft temale.

Kui siis jälle armsad Hored
 Tanti'wad uuel kewadel,
 Haljendawad lilled noored
 Päit'se õrnal hiilgusel, —
 Terad, mis said mulla sülle
 Pandud põrmu riipesse,
 Ürtawad siis uuesti jälle,
 Tõuswad tolmuft ülesse,
 Nende ladwad taewa tõuswad,
 Dõde=riiki juurte sõud;
 Nende kasuks ühendawad
 Styx ja Aether omad jõud.

Pooled furnuid terwitawad,
 Pooled rõõmuks elawail';
 Reed mull' teatust toimetawad
 Cochtuse kallastelt.
 Kui ta ise jääb ka sinna
 Pimeduse piirisse, —
 Kewadised hellad kannid
 Toowad terwist minule,
 Et ka päit'se riigist kangel,
 Warju würsti wallasja,
 On süda minul' augel,
 Üks mind mõtab armasta.

Palju tuhat terwisida
 Teile, kannid taunimad!
 Täitku teie nappusida
 Heldelt kaste pisarad!
 Saagu teie õrnad õilmed

Kris' wärmil hiilgama,
 Kui Aurora roosa-põsed
 Teie nupud punama.
 Aewadises hiilgusesa
 Tundku iga õrnem rind,
 Kuis lord rõõm mu hinge täidab,
 Lord kuis kurbtus närib mind.

Fr. Schilleri järele.

*

*

*

Kui ööde rahus waatan ma
 Su tähte' auu, oh ilma Looja,
 Siis pööran Su pool' palwega
 Ja hüüan kiites: Halleluja!
 Seal weerwad förgel taewa teel
 Ja mööda Sinust seatud rada
 Nii mitmed tähed, mida feel
 Ei suuda ilmas jutustada.
 Need miljonid ja tuhanded,
 Ei ükski lugeda neid jõua;
 Kuid Sina juhid nende teed,
 Et rajast mööda ei jõua,
 Su auu nad jutustawad muil',
 Ja tarkuist nemad teadustawad;
 Su wägewuist nad homikul'
 Ja õhtul ilmal' kuulutawad.
 Su ette kumardan siis ma
 Ja tänu, kiitust toon Sull' mina
 Ja alanduses hüüan ta:
 „Oh, Issand, juur küll oled Sina!“

Lõofene.

(Legenda).

Ammugi oli juba aeg kätte jõudnud, kui toit harilikult hommikul punama hakkab, kuid maa oli ikka veel pillkase pimeduse kätte all. Kõik olid selle nähtuse üle kohkunud. Niihästi inimesed kui ka elajad imestlesid selle iseäraliste pika ja pimedada öö üle, ja ei võinud kuidagi aru saada, mispärast ta lõpule ei jõua.

Kõik rääkisid, et hommik juba ammugi peaks kätte jõudma, et heila samal ajal päike juba mägede ja mere tagant olla ülestõusnud ja filmitsevad hoolsalt pimedust, et seal vähematki valguse kiirt märgata, kuid kõik jäi endist viisi. Pimedus valitses mägede harjal ja mere pinnal ja oli nii paks, et isegi kõige teravamad silmad midagi näha ei võinud.

Kõik elavad hinged avaldasid kartust ja tuntuivad rasket tusta. Nad said aru, et valgus neile tarwiline on kuid nende ümber heljus pimedus, millega võrreldes ka kõige pimedam öö selge hommiku sarnane oli.

*

*

*

Pimedus läks ikka pakssemaks.

Keegi ei julgenud ennaft liigutada, ega midagi tööd ettevõtta.

Metselajad hulusid haledalt, kuna linnud puude ot-
sas tukkusid. Inimeste keskel võttis hirm ikka rohkem
maad, ja ainult mõned julgemad katsusid värisewate kät-
tega tuld üleslütta, et vähegi valgust muretseda.

Uga ehk küll jädemed kiwist wälja targasid, ei suutnud nad sugugi walgust anda, waid suurendasid pimedust weelgi rohkem.

Korraga ilmus taewas seal kohas, kus harilikult päike seisis, määratu suur punane ratas ja põles were farwa leegiga kesk pimedust, kuid walgust ei annud ta sugugi. Weel rohkem, nagu kole werine film, suurendas ta elawate loomade hirmu weel enam.

Siis said inimesed aru, et neil enam walgust ei olnud . . .

*

*

*

Ja kui nad selle otsusele olid jõudnud, siis hakkasid nad sügawat hinge piina ja isedaalist tühjust tundma. Nad nägid, et ühes walguse ja tulega kõik kaduma võib minna. Kõik, mis nad senini olid teinud, mille eest nende isad ja esiwanemad oma elugi olid jätanud, näis tühiseks muutuma. Isegi kõige julgemad ja wahwamad pidid tunnistama, et mingit lootust enam ei ole ja kõik hukka läheb.

Inimesed panid tähele, et tal kunagi enam lõppu ei saa olema. Bealegi tundsid nad ka weel, et see, mis nende hinges peitus ja kudagi pimeduse mõju all seista ei wõinud, kaduma ja sulama hakkas. Nad tundsid, et nende mõistus kaob südametunnistus kustub ja et nad natuke awal samasugusteks elajateks muutawad, nagu needki, kes metsjades ja wälja peal hulufid.

*

*

*

Pimedus kestas edasi. Teataval ajal, mis umbes niisama pikk oli, kui öö, ilmus mustawa taewa wõltsile punane ratas, hiilgas seal werise leegiga, kuid walgust ei annud ta endist wiisi sugugi.

Wälja peal ja metsjades, küllades ja majades kuulus ükfinda hale hulumine ehk wali ja wihane röökimine. Beaaegu oli wõimata aru saada, kas see metsloomade häälitsemine oli, ehk jälle täitis elajateks muutunud ini-

mene sarnase kisaga oma ümbrust.

Wiimati harjusid inimesed ja elajad pimedusega täiesti ära. Nad liikusid, käisid ja lendasid ja ei kartnud teda sugugi enam. Baljud, kes arvasid, et tal kunagi lõppu ei tule, ei igatsenudki ka enam walguft taga ja olid pimedusega täiesti rahul. Teised leidsid, et pimedus weel paremgi olla, sest et ta silmadele nõnda walus ei ole, kui walgus. Warsti lähenesiwad inimesed ja elajad nii üksteisele, et nende wahel enam mingit wahet ei olnud. Mõlemad mõistsid üksteist ja mõlematel olid ühesugused soowid.

Pilkases pimeduses, mille keskel punane rattas põles, lendasid öökullid ja nahkhiired, laskutasid ja lõgistasid hambaid schakalid ja hulusid hüüaned.

Sel ajal mõis maa peal ainult kahesugusi hääli kuulda: üheses kuulus hale nutmine ja walus kaebamine, teistes — wihane röökimine ja hammaste kiristamine.

* * *

Wiimati unustasid kõik elawad hinged walguse täiesti ära ja ei soowinudki enam, et pimedus lahkuks.

Ainult weikene lõokene ei suutnud kudagi pimedusega ära härjuda, mis maad ja taewast kattis. Ta peitis ennast ruffisse ja ei mõinud kudagi aru saada, mis pärast ta ümber nii pime oli. Esmalt arwas ta, et ikka weel öö edasi tuurib, kuid warstigi jõudis ta otsusel, et midagi iseäralikku on sündinud.

Äsjatalt ajas ta oma silmad pärani lahti: ta ei näinud muud, kui pimedust. Ja igal pool, kuhu ta oma weikese peatse pööris, haigutas talle must turistik wastu.

Tal hakkas igaw. Ta nuttis, et ta enam sinise taewa poole ei saa lennata ja kõrgel ülewal hõbekelluseksena heliseda. Tal oli kahju sinisest taewast, kollastest põldudest ja sinililledest, mis siin ja seal peenarde peal

wirwendasid ja omast laulust

Kõige rohkem oli tal aga kahju päikesest, mis oma rõõmsa läikega terwet ilma walgustas ja elustas ja teda ennast soojendas. Weitesel lookesel oli kõigest sellest nõnda kahju, et ta ainu-üksinda kõige elawate loomade hulgast wõimalikult ei arwanud ilma päikeseta läbi saada. Wiimati otsustas ta, maksu, mis maksab, läbi pimeduse tungida ja walguse piiridesse jõuda. Kui ta sarnasele otsusele oli jõudnud, siis tundis ta eneses suurt waprust ja jõudu, keeritas julgelt tiiba ei kartnud pimedust sugugi enam . . .

Pilkases pimeduses aga lendasid öötsulgid ja naht-
hiired, lõgistasid hambaid schakalid ja hulused nuttes
hüüned. Igal pool kuulusid toledad hääled, ja wõimata
oli aru saada, kas see metsaliste kisa ehk pimeduses pöör-
lemate inimeste häälitsemine oli . . .

*

*

*

Ja forraga ilmus walgus.

See sündis ihe ainsa silmapilgu jooksul, et pimedus
walgusele pidi maad andma.

Kõrgel finisel taewas hiilgas jällegi päike ja walas
walgust ja soojust wälja. Päike! Gluandja päike, wal-
guse ja elu hallikas . . !

Kolletanud wäljad olid nagu tulla kaetud, rohu
latwus särasid kalli kiwidena kaeste-tilgad, rõõmsalt koi-
ses mets ja lõbusa wulinaga weeretas ojake oma laineid.
Jällegi paistis ju päike!

Inimesed ja elajad ei jõudnud weel imestusest toi-
buda. Selge hiilgus, mis neile niikaua wõõras oli ol-
nud, — pimestas neid. Kui nad wiimati findlad olid,
et armas päike tõesti jälle taewa telgil hiilgab, siis täitis
ilm ennast rõõmu helidega, igal pool kuulus lõbus laul
ja paistiswad õnnelikud näod . . .

Walgus! Walgus! — Wimedus on wõidetud! —
kõlasid hüüded, ja pimedusest wabastud inimese salgad

liitufid mööda teed. Nende seas olid ka need, kes pimedust walgusest paremaks arvasid.

Nad sammufid rõõmjate nägudega, naeratawate huultega, päid kõrgel hoides ja selle päikese ilu üle rõõmutundes, mille walgusest nad niikaua ilma olid olnud.

Päike! armas päike! — rääkisid nad ja see sõna helises nende lauludes . . .

Keeegi aga ei pannud jeda tähele, et sellesama tee ääres, mida mööda nad nii uhkelt sammufid, weikene põlenud tiibadega ja surnud lõokene maas oli. Salk salga järele sammufid nad jeda teed mööda, ilma et nad oleks teadnud, et just see surnud linnukene oli, kes wõimataks arwas ilma walgusest elada, ja ettemõttis pimedusest läbi tungida ja päikese juure jõuda.

Weikene lõokene tõusis maa pealt ülesse. Saulu lõõritades lendas ta ilka kõrgemale ja kõrgemale, kuni wiimati walguse hallika lähedale jõudis, seal omad tiivad jumalikkus tules põlema süüitas ja surnult maa peale langes.

Ja kõik läksid mööda teed, ilma et nad teadnud oleks, et just nende põlenud tiibade peal weikene lõokene neile tuld oli toonud, mille läbi elu walgus uuesti maa peal lõkele lõi . . .

Päike! armas päike! — rääkisid nad ja sammufid jeda teed mööda, mille ääres põlenud tiibadega lõokene maas oli . . .

Lõokene „palwetajate“ elust.

Aastat 25 tagasi elasid Hiiumaal S. waldas tats õige „kuulsat“, muidugi oma usuwendade keskel priilast Siiri H. ja Leenu R.

Ruidas nad esmalt palwewennaks ja õets, wiimati

aga mehets ja naeseks said, sellest tahangi praegu juttu teha.

Jüri ja Leenu elasivad ühes külas ja puutusivad siis ka tihti kokku. Juba ammu oli Leenu selle peale mõelnud, et Jürist lord temale mees võiks saada, kuid viimane ei tahtnud, nähtavasti, sugugi Leenule läheneda.

Nüüd algas siin „ärkamise“ aeg, Ja Jüri, kes ka natuke lugeda mõistis, märkas peagi, et ka tema „jutlustajaks“ tõlhab.

Ta nägi kui suure waewaga palwemehed Piiblist sõnu weerisid, nende najal mõteta lauseid pöimisid, kus „kurat“, „põrgu“ j. n. e. kõige rohkem ette tulid, ja iga-sugu tempusi tegid, et aga oma kuuljate peale mõjuda ja siiski pidi ta kadedusega tunnistama, et nendest suurt lugu peeti, kuna teda aga keegi tähele ei pannud.

„Alstu wälja apostliku tööle, — sõjistas temale kadeduse ja uhtuse waim, — ja saad nagu küünal pimeduses paistma.“ Jüri tegi selle järele ja warstigi jõudis ta eesmärgile.

Leenu, kes kõik seda hoolega tähele pani mis Jüriiga sündis, nägi peagi, et sedawiisi asjast midagi wälja ei tule ja kõik tema südame soowid wett wedama wõiwad minna. Sellepärast pidi ka temagi omalt poolt tarwitses abinõud täiele wõtma.

Kõige otsem tee Jürile lähenemiseks näis palwe-õeks hakkamine olewat, ja warstigi muutus Leenu kirgeliseks palwetajaks.

Ta mõistis ka nii kenasti ja parajal ajal ohata, täsiplaksutada, „Jeesus, Jeesus!“ — „Waim, Waim!“ karjuda, laste hüpata ja põrandale heita, kiskada ja kii-ratada, ühesõnaga, kõik tembud, nagu see tõfise priilasele, baptistlasele ehk palwewennale kohane on, meisterlikult et-telanda. Wälispidi paistis ta maailma mõjust täiesti waba olewat, kuid üht asja, et Jürist temale mees saaks, ei suutnud ta siiski ära unustada. Wiimaks wõttis ta

nõuks otjustawat katset teha, et ammu igatsetud eesmär-
gile jõuda.

Kui tõd jälle lugemise tund kätte jõudis, astus
Deenu julgesti Türi juure, pani kää ta kaela ümber ja
fõnas: „Tsa ütles mulle, et sina pead minule meheks
saama ja mina sinu naaseks; Tsa ütles, jah, seda ütles
Tsa! Ega sina siis ometi Tsa tahtmise wastu ei hakka.“

Türi oli selle ootamata uudise üle otse ehmatanud
ja ei teadnud, mis ütelda ehk teha, seda rohkem weel,
et sarnane nõudmine temale just Jumala ilmutusena,
millest ta senini ise niipalju oli rääkinud, ettepanidi.
Pealegi oli ta Deenu palwe usinust ammugi tähele pan-
nud ja tema pühadusest lugu pidama hakanud. Kes-
teab, ehk ongi see Jumala tahtmine. Siiski ei tahtnud
Türi weel niipea otjustawat sammuga astuda ja arwas pa-
remaks weel natuke aega oodata. Nende sõprus sai aga
selle juhtumise läbi oma alguse, ja warsti asusid nad ka
ühte elama. Selles palwe ja õnne joowastuses oli Deenu
oma arwates nii püha, et isegi tulewaid asju hakkas ette
kuulutama. Tõd ütles ta, et kahe nädali pärast, just
kirikuteenistuse ajal, Kärkla Buterikirik saab fisiselangema,
nende kaewu wesi magusaks muutub ja et kõikide nähes
nende põllu sees üks inimene wälja tuleb.

Kui naabrid teda Tütriga üheselamise pärast hurju-
tama hakkasid, wastas ta warsti: „Tsa pani meid ühte;
Tsa sidus meid sulb-sidemega kottu.“

Muidugi pani suurem hulk neid seletusi naeruks,
kuid leibus ka neid, kes seda kõigest südamest uskusid ja
hirmu-wärinaga kuulutatud imetegude täideminemist oota-
sid. Määratud aeg jõudis warstigi kätte: kirik jäi en-
dist wiisi seisma, inimene ilmumata ja kaewu wesi selleks,
mis ta ikka oli . . .

Terawad teeled hakkasid warsti juba harilikku ini-
meise ilmutusest juttu tegema. Kuid kes uskus seda, et
sarnased pühad inimesed lihalikkusi tegusi wõisid teha?

Naeste arvamise järele võis see siis ainult võimalik olla, kui sündinud Pühast Vaimust on saadud.

Niisuguste äritavate juttude ja juhtumiste mõjul sai palvetamine ikka enam hoogu ja läts wiimati niikaugele, et palwetajad linnufeste ja lillefeste kombel sooritsid elada ja kõiki ilmlikku tööd patuks arvasid. Seenu ei puutunud oma käega ühegi töö külge, ühsegi tegivad teised tema eest lahtri. Ta elas täiesti waimus ja nägi ka waimusi: palwetajatel olid inglid kaasas, kuna aga teistel saadanad — kirju koerte ja lammaste näol-seltsis käisid. Ka sedagi tuli ette, et pattused oma saadanad mõnikord palwemajasse maha jätsid. Siis saadeti kätt järele lasti patune usse ees mitu kumardust teha, oma saadanat wälja kutsuda ja ära wiia.

Sarnane tööta elu hakkas wiimati mõisa-fakstele muuret tegema, sejt et palju renti wõlgu jäi. Jürile anti nõu üle mere tööle minna, kuid palwemees ei tahtnud sellest kuuldagi.

Ühel päewal tuli wallatalitaja ja, et inimesi wähegi rahustada, wiis ta Jüri wägisi mõisa laewa peale madruseks. Wiimane aga kuulutas kõigile, et ta sinna kauaks ei jää ja Jumal teda imeteo läbi kodusse wiib. Toitu ta pattuste käest wastu ei wõtnud ja püüdis ainult Jumala sõnast elada kuni wiimati nälg teda järele andma sundis.

Seenu usk oli ka kõikumata ja täie suuga kinnitas ta igalhele, et Jumal Jürit ära wiia ei lase.

Kord kui Seenu jälle mere poole waates Jürit ootas ütleks keegi naaber.

„Mere peal on õnnetus juhtunud: tuul wiskanud laewa ümber ja, peale ühe, olla kõik ära uppunud.

Seenu hakkas suure häälega hõiskama: — Jüri jünger! Jüri jünger! Ma ütlesin ju, et Jüri wett mööda jälle kodu tuleb!“ ja hakkas walju häälega kiidu laulusi laulma. Kuid see rõõm oli kõik asjata: naaber oli teda ainult pilkanud.

Kui Leenu nägi, et Jüri kodu tulemata jäi, sai ta wiimati rahulisemaks ja hakkas teistega ühes tööl käima.

Kord heina koristamise ajal tahtis ta veel oma usujõudu näidata. Kui palawa päewa ajal kärbsed hobuse heina-reega töö järje juure eemale ajasid, arwas Leenu seda saadana tööks ja hüüdis kaskimalt: „Saadan, kuhu ja hobuse wiid? Saadan, tuo hobune tagasi!“ Wiimasel aga ei tulnud meelegi kasku täita. Hobune läks praginal põdesastikku ja puistas kõik heinad laiali. Müüd oli Leenu mures: Sumal ei kuule palwet, saadan ei täida kasku! Mis teha? Peab ikka teiste inimeste wiisil elada katsuma.

Nõnda tuuris asi kuni sügiseni. Alles nüüd tuli Jüri kodu, kuid mitte nagu jünger, waid nagu iga harilik madrus, kellel jööma alla wiina pitski ära fulus.

Umbes samal ajal ilmus ka ammu oodetud inimene. Kuid „usklitud“ ja „palwe- wennad- öed- pidid“ häbiga tunnistama, et Jüri ja Leenu samasugusi lihalikku tegust teewad, nagu „pattusedki“. Sündinu ei olnud mitte Waimust saadud, ega ka prohwet, waid koguni hariline tütarlaps.

Et oma auu veel wähegi peašta, wõttis Jüri Leenu naesets.

Röster-kooliõpetaja M. Pops.

Rõrtjimees ja kurat.

(Muinasjutt uueaja mündis. Ainetel.)

Kord linna poole rõrtjimees

Läks mööda maanteed sammudes,

— Ja mõites mõlkus temal:

Mis sealt ta kaubaks kaasa toob?

Kui palju maksab õlle toop?

Mis kasu teenib omal?

Seal ärist' kurat tema ees . . .

„Näe, wennas!“ „Tere, feltfimees!“

Ja asifid ühte rada . . .

Teel warsti figib juttust jutt,—

Eht mõlemil küll tibe rutt,—

Nad arutawad seda,

Et ilmas wilets elada,

Et lõikus hästi figida

Neil mõlemil ei taha;

Et kahju kannab kõrtsimees,

Ja sarwikul suurt saaki ees

Ei ole,— päris paha;

Et üksi kroonul' kasuts wiin,

Ja õlut Balti parunil',

Ja rahwal wähe raha;

Et wanal sarwik-taadil ka

Seepärast hinge kaubaga

Suurt asja pole teha.

Mis aga kõige hullem weel,

On see, et nende wõidu teel

Uus waenlane on walwel.

Ja karstujeks end nimetab,

Ja wihaft wõitlust kuulutab

Nii wiinale kui õllel'.

Seal korraga nad filmawad

Üht naist neil' wästu tulewat,

Kes last kae-kõrwal talub.

Laps nõder: jõud tal raugenud,

Ja weitsed jalad wäsinud;

End sülle wõtta palub.

Kuid ema ütleb wiha:

„Peats pagan sind küll wõtte! "

Mis küendad sa, rumal! "

Ja kõrtsmik kohe kuradil':

„Noh, weli, mis sa ootad weel?

Eks wõta laps nüüd omal'! "

See wastab tall': „Ei usu ma,

Et ema peats küll lubama

Dast heaga anda mulle.

Need sõnad ainu ükfinda

On ööldud paha meelega, —

Tõtt nendes tera pole !”

Kui jälle täidud mõni werst,

Es näewad nemad talumeeft,

Kes figa turul' ajab,

Ei heaga minna taha ta :

Lööb lärmi täie kõriga

Mets aina wastu kjab.

Mees katsub nii ja teisiti ;

Ei figa paigast liigugi, —

Kas tõmmatu ehk löögu.

Tal wiimaks pahats läheb meel

Ja sõnab : „Näe, mul raibet weel !

Et sarwit sind küll söögu !”

Ja jälle kõrtsmil kurbadil'

Lööb mööda külge, ütleb nii ;

„Mis on sul nüüd weel wiga ?

Ets mõta, kui sull' paatats !”

Kuid kurat : „Mõttele, kõrtsijats, —

Ei heaga anta figa !”

Ja jälle astwad ühel teel , . .

See ääres kõrts seal nende eel,

Kus rahwast hulgal näha. . .

Üts jollis filmil lallutab,

Ja teine põhtus põõnutab :

Wist õlu hakkand päha.

Kats farmu-pidi kallewad,

Ja nõnda waprast taplewad,

Et juukse topfid lendwad.

Üts pustab waenlast pussiga,

Ja teised wõmma malgaga

Üksteisel' kaela andwad. . .

Üts magab nurkas norinal,

Ja teine kõrtsu ukse all

On puhke paika wõtnud,

Kus wana kirju orikas,

Kes pori lompis pöörlemas,

Tall' lahtalt aset jätnud. . .

Seal meelel sarwik sõbraga

Seal jäiwad jeltsis waatama,

Mis edasi veel sünnib :

Kuis joodit wiimse wõimuga

Seal heitleb õlle toobiga

Ja tühiaks juua punnib.

Kuid mehed äkisi' ärkawad

Ja kõrtsipapat märkawad,

Ja hüüdwad termel karjal :

„Oho ! Näe, kõrge kõrtsisaks !

Küll on sel mehel magu paks

Ja kael, kui mõisa härjal !

Noh, mis tal wiga elada ?

Eks meie waewast paisu ta

Ja pugu punnis pole !

Peats, telm, ja ü'sford kärwama,

Sind sarwik sinna tassima,

Kus köötud põrgu kolle. . .”

Ja kõrtsmik ainult naeratab . . .

Kuid kurat äkisi käritab :

Noh, wennas, kaasa tule !

Eks jeda siin ei kuulnud sa,

Kui hea ja lahke meelega

Sind lubatakse mulle . . . !”

Reis kuu pääle.

Wastu ööd, head inimesed, mina küll waletama ei hakt. Kas see kõik just nõnda oli, nagu ma praegu mäletan, wõi oli see paljalt wiirastus, — seda ei tea ma selgesti mitte ütelda. Tõe poolest ei oleks küll midagi farnast wõinud sündida, seda rohkem weel, et kõik see kupa-tis mitte ütsinda inimesele, waid isegi ka linnule üle jõu käib. Kuid mis te sellest arwate? Kätte peal on mul mitmes kohas naht maha kraabitud, paar külje konti poolest murtud ja weel heila leidfid külapoifid tänawalt ja wiifid urjadniku see aga kreisi-ülema noorema abilise kätte sihufese wast-asja, mis just parajasti noore kuu sarwe taoline oli. Praegugi weel lobisewad küla eided, et poltsei kurjategijat taga otsida, kes kuu küljest tüki lahti olla lõhknud. Nagu isegi näete, näib see kõik nii kent-fakas olewat, kuid, Jumala eest, ma räägin juba tõtt! Waatke, kuidas lugu oli.

Meid oli mittu meest Kure kõrtsis koos: mina, Mü-hatu Mihkel, Kuusiku Kustas, Männiku Mart ja Hagudi Hans. Kõik nagu ise teate, iublid poifid. Me olime juba hulga aega istunud ja joonud ja sellepärast ka natukesi nokastanud. Tops wõdi topfi järel lauale, ja keeled töö-tasid, nagu küüraka Kröödu woki-rattas. Wiimati kriis-kasid ja karjusid, hõiskasid ja mõirgasid kõik läbisegamini, nõnda et sellest enam keegi hunt aru ei wõinud saada. Ühe sõnaga: olime täis, nagu sittikad.

Ka minulgi oli toru täis ja sarwed soojad. Kat-sun parem kodu poole komberdada, mõtlefin ma, — muidu jään weel kõrtsi nurka öömajale. Katsufingi seina najal ukse poole kobada ja sealt õue läperdada. Mis pagan, see nüüd tähendab? Hobust mitte kuskil. Wist oli tal aeg igawaks läinud, waljad peast ära tulnud ja ta wiimaks lodusse jooksnud. Hakkasin siis jala sammuma. Muidugi ei katsunud ma äärest kinni pidada, waid wõtsin terwe tee, — kraawist kraawini, — oma alla. Nõnda

jõudsin ma risti-teele. Mis hull siis siin nüüd lahti on? Enne oli siin sild, — nüüd aga mitte märki ka enam jälle. Lähen paremat kätt — silda pole kuskil, — pööran pahemat — samane lugu. Katsum otse edasi rühtida — wesi ees. Ma pole just äkine inimene, kuid siin targas mul süda täis. —

— Kandku siis sarwik mind ise siit üle! — hüüdsin ma paha meelega.

Ja näe,! Juba seisiski ta teine pool jõge: wehkleb sarwedega ja wibutab saba.

— Tere, Tõnis! Mis sul siis tarwis on? — küsis ta.

Ma kohkusin esmalt õige tublisti, hakkasin aga wiimati mõtlema: mis siis siin parata on? Ilma tema abita ma ikkagi kodusse ei pääse.

— Tere, wennas, — wastasin ma. Näed isegi misugune tükk minuga on juhtunud. Sild on kadunud, naene aga ootab koju.

Kurat purtskas naerma.

— Waat kus suur asi on! Ma toimetan sind filmapilt üle.

— Ole siis nii hea mees! ütlesin ma.

— Dota aga.

Üts, tats, kolm . . . ja juba seisiski kuradi asemel määratu kottas, lendab üle jõe ja laskeb just minu ette maha.

Ilma et ma palju oleksin järele mõtelnud, istusin ma kotta selga ja haarasin laelast kinni.

— Kasi koju! — hüüdsin ma.

Kottas wibutas korra tiibu ja filmapilt olime me pilwede all. Kuu hiilgab sinises taewas. Pilwed lendawad nagu suits edasi. Ma waatafin alla. Jõgi lootleb, teed käiwad risti ja rästi üksteisest läbi ja majade katused tõuswad, nagu wilja nabrak, ülespoole. Ühest anast paistis isegi weel tule kuma mälja. Ma filmitsesin terasemalt ja tundsin oma küla ära; kuna tuli just oma toas põles. Näha küll, et naene mind kodusse ootab.

— Kottka isand! Ohu-riigi majasteet! — karjufin ma, — siin ongi minu kodu! Kuhu sa siis mind wiid? Ma ei soowigi nii kõrgele lennata!

— Ole, rumal, wait, — urises kottas. Kas sa siis ei näe, et tütt just meie poole sihhib. Istu wagu si, muidu wistan ma su alla, nõnda et sa pead-pidi korstna kufud.

Kottas wibutas weel lord tiibu, ja nagu nool tõufime meie läbi pilwede. Maa oli täiesti kadunud. Me tõufime ikka kõrgemale ja kõrgemale! Korraga pimestas hele walgus minu filmi. Ma tõstsin pea üles ja näen: kuu sarw just mu nina ees.

— Pea kinni! — hüüdis teegi. Ma ajasin hirmu pärast käed laiali, müts kukkus maha. Sel filmapilgul jõudsimegi just kuu alla. Ma haarasin kuu sarwest kinni, kottas libises jalge wahelt wälja ja lendas edasi.²² Nõnda jäingi ma sinna rippuma.

Ma mõtlesin kõik mõtted läbi. Raske sa käed lahti, siis on teada mis tuleb: kuidas peal pool pilwesi lugu läheb, olgu sellega kuidas weel on, mis aga all pool sünnib, seda teab juba iga laps: oled maas ja wirts taga. Aga kauaks sa siis nõnda rippuma ka jääd? Üks ots peab ometi tulema. Ma tõstsin filmad üles — näe, imet!

— Juhkama Juhhan! Tule Jumal appi! Mis sa siin siis teed?

Juhkama Juhhan, endine wallawanem, kes minewa aasta ära suri, lautas nüüd siin sõnikut laiali.

— Kudas käsi kõib, naaber? — küsisin mina. Kas ei soowi sa tubakat piipu? Mul just wärste patk põues!

— Käsi minema! Pole mul aega sinuga jännata!

— Kuhu ma siis lähen? Näed ju ise, et häda-waewalt kinni jaksan hoida. Keeran wiimati weel kuu ka kummuli. Siis lendame mõlemad, pea alaspidi, otse põrgu. Ole hea mees, aita mind!

Juhhan aga ei pannud mind tähelegi ja tegi oma tööd edasi. Mul tuli meele, et Juhhan ütskord, kui ta weel alles elus oli, sõniku-talgus ühte pois si pefsis. Poisi

wana-ema wanduski teda sellepärast ära: „oota sa, metsaline, küll ja teises ilmas ise kuu peal sõnikut laotama hakkad.“ — Nõnda oligi nüüd lugu.

Minu seisuford aga muutus ühtelugu pahemaks.

Uita nüüd mind, Juhan! — palusin ma.

Tema aga uriseb endist wiisi:

— Katsu, et sa ninema saad!

— Kas sa ei ole rumal, — kuhu ma siis lähen?

Näed ju ise, et jalad õhtus tolgendawad.

— Kasi aga minema, muidu uhun ju läbi.

Mu meel läks pahaks.

— Wale! — Sinu aeg on juba möödas! Iga lontrusi ma ennast uhtuda ei lase!

Juhan ei lausunud sõnagi, astus lähemale ja wirutas sõniku-orgiga niisuguse matsu wastu kuu sarwe, et aina kõlises. Tüft tuli lahti, ja mina lendasin nagu nool alla poole.

— Et sind susi söögu! — tahtsin ma hüüda, kuid selleks ei olnud mul enam aega. Nüüd algas langemine, — fford pea, fford jalad ülespool,

Nõnda lendasin ma kawa, isegi aeg läks igawaks. Kuid teha polnud midagi!

Wiimati kuulsin ma kahinat ja wihma tüft kuttus nina peale: ma lendasin parajasti pilwedeist läbi. Jälle läks tüft aega mööda ja ma hakkasin ootama, millal ma nüüd wiimati wastu maad plärtsan. Iseenesest arusaadam, et sarnased mõtted sugugi lõbusad ei olnud.

Korraga kuulsin ma tiibade kõhinat ja hanede kaagutamist.

— Tere homikust, Tõnis!

— Mis tüft see on! Kas pole need ju metsahaned ja wana isa-hani, karja juht, tundis mind ära. Oli ta ju sagedasti oma karjaga minu põllul söömas käinud. Mina ei ole aga tüft ja pealegi ei taha ma lindusi hirmutada.

— Head reisu, haned! — wastasiin mina.

— Kust ja nüüd tuled? — küsib wana hani.
 — Pole aegagi jutustada, — wastasin mina, — kar-
 dan aga et wastu maad jodits kufun. . .

— Kui joowid, — kaagutas isa-hani, haara minu
 jalast finni ja ma lasen sind ilma weata alla.

— Ole meheks, — wastasin mina, — tee just nõnda!

Isa-hani lendis minu juure, mina napsasin ta jalast
 finni ja hakkasime siis alla poole liuglema.

Kaugel maa piiril hakkasid esimesed toidu tiired punama.

— Siin ongi teie küla! — kaagutas isa-hani jälle.

— Ole heaks, — hakkasin ma jälle paluma — lase
 mind just oma õues maha.

— Hea küll. Kuid meie ise siin seisatama ei jää.
 Just oma maja ees lase mu jalg lahti. Me polegi nii
 kõrgel — umbes paar arsinat, — nõnda et ja suuremat
 wiga ei saa. Pealegi on teie õue porine ja muudugi siis
 ta pehme.

— Tõsi küll. Tänan wäga!

Korraga tungis koogi lõhn minule ninasse, kas ei
 küpseta naene mulle homikueineks kooki? Tõsi küll, korst-
 nast tõusebki sinine suits üles. Kutsed laulwad, lambad
 mäagiwad, sead rõhkiwad. Me langesime iika madala-
 male ja lendasime mööda tänavat. Õuekes hakkasid koe-
 rad haukuma.

— Head teed; — hüüdsid meile karjased tagajärele.

— Siin ongi sinu maja! — kaagutas isa-hani.

— Tänan wäga, — wastasin ma.

Ma lastsin jala lahti ja kufusin pori lompi. Ma
 olin sellest reisust nii väsinud, et filmapilk magama uinu-
 fin. Päbi une kuulsin ma veel, kuidas meie oma siga
 ka sinna tuli, ninaga minu suud puudutas — eks siga
 tee iika sea tegusi — ja wiimati minu kõrwa porisje heitis. . .

Kas tunnete mind?

Ma olen kõige rõõmude kuningas. Ma olen iga pida peal mõõraks ja ilma minuta ei lähe ükski loozoolek mööda.

Ma olen surma saadik. Ma purustan abieliu fide-med ja äratan inimeste südameses kurje mõtteid; ma olen nende laste isa, kes oma isa ei tunne; ma olen terwete rahwaste lihtwõtaja ja wean kõiksugu haigusi, kõlbuslise elu langemist, iseene se tapmist, nõdrameelsust ja igasugusi kuritegusi enesega kaasas.

Ma tekitan perekondades tüli, nuhtlen esiwanemaid järeltulewa sugu näol; ma sunnin häbitundmust, auu, au-fat nime ja head õpetust unustama.

Ma katan südametunnistuse filmad kinni, ja minu ohwer armab kuritööd täiesti teenitud nuhtluseks, pordu-elu — lubatud lõbus, nilbed kõned — lõbusaks ajawiiteks, abieliu õnne rikkumist — humitawaks juhtumiseks.

Ma olen rohkem mõidu-pidusi pühitse-nud, kui Alexander Suur, minu wantri järel sammub rohkem sõja-wangisi, kui kõitide Rooma wäejuhatajate wantrite taga, ja mina olen rohkem maid ära purustanud, kui isegi kuulus ja hirmus Atilla.

Minu mõjul saawad wana ja noor uskmataks ja hatawad usu ja kombluse üle hirmutama.

Ma juhin rahwa walitsejate mõistust, et aga nende läbi sarnased seadused saaks antud, mis minu riiki termes ilmas toetawad.

Minu püüdmine on terwet ilma määratuls hullu-wangi- ja haigemajaks ning tsirkuse näitepõrandaks muuta, kus tiiger, eesel, siga ja ahw wennalikkus ühenduses keerleksid.

Kõik maad on minu kätteks olnud! Ma tunnen Lapu- ja Siberimaa jää-wäljasi, Egiptuse kuuma kõrbet ja Italia õnnistud aasasi. Wilja taimed, riis, mais, kartohwel, marjade sahwt ja märade piim on mul ema piima asemel; mu koduma on terwe ilm; mu orjad — kõik inimesed. See, kes mind on saatnud, on pimeduse würst.

Ma tean, et teie mind tunnete. . . Kuid teie ei soovi mind ära tunda, teie ei taha tunnistada, et mina teie üle walitsen ja teid oma tahtmise järele juhin.

Mina olen ju teie tuningas!

Jah, mina — alkohol — wiin — olen see!

Alkohol — kihwt.

Kui me alkoholi tarvitamise algust sooviõime teada saada, siis peatõime küll kõit ajaloolised dokumendid, kõige sügavamast wanast ajast saadit. uurimise alla wõtma. Juba Piibls räägitakse meile, kuidas Noa wiinamarja sahwti üle-llia oli pruukinud ja sellelābi oma poja Haani terawa pilke mērgilauaks sai. Wanad kulturarahwad töötasid isegi wiina jumala — Bacchuse — auustamise wiisi wälja, keda Greeklased ja Roomlased ainult joobnuna kujutasid. Me teame ka, et Rooma linnas, suure ilmariigi langemise ajajärgul, joomine, pordu-elu ja muud sarnased kombuse wastased nähtused kõige kõrgema tipule olid tõusnud, nõnda et naesed meestega wõitu jõid, ühes sellega ka teisrid, mõtte-targad, ka nõnda nimetatud toikusedki, kes kasiinust ühes inimese kõige kõrgemaks omaduseks arwasid. Rest-ajal seifis alkohol samasuguse auu sees, nagu wanalgi ajal ja katoliigi mungad pühendasid kõit oma waba-aja kalliste weinide ja likööride walmistamisele. Praegusel ajal on alkoholismus üleilmliõeks nähtuseks muurunud, ja kõit maad joowad ühte-wiisi, ainult sellepõõlest on mõnda wahet mērgata, et üks riik enam põletatud wiina, teine õlut, kolmas weini j. n. e. rohõemal arwul tarwitab. Saksamaa üõõinda tarwitas 1890 a. 3 miljoni hektoliitrit põletatud wiina, 47½ miljoni hektoliitrit õlut ja 3½ miljoni hektoliitrit weini 2½ milliardi wäärtuses ära. Kuid Saksamaa ei jõua selles asjas Brantsusemaale kaugeõtki weel järele ja

viimasele peab küll õigusega alkoholi pruutimises esimise auuhinna andma.

177

Joomine on tingimata üleilmline nuhtlus, mis nagu katk tuhandete aastate jooksul rahwaste jõudu furnab ja nendest paremad omadused ära riisub. Kuid ka juba sest ajast saadik, kui inimene jooma õpis, algas ta ka wiinaga ägedat mõitlust. Inimene on hulga waewa, jõudu ja waimu terawust selleks tarwitanud, et ennast hõlpsamini ja lõbusamini wiinaga ära kühvitada; ta on hulga wiina, õlle ja sarnaste jookide wabrikuid asutanud; ta on kõik teaduse teel omandatud abinõud käsile võtnud, et kõige maitsewamat weini walmistada, — ja kõik see on nagu sellepärast ettewõetud, et wiimati otsusele jõuda, et a l k o h o l i k i h w t o n, millega tingimata mõitlusesse peab astuma.

Ja ammuft ajast saadik on ka kõik kultura riigid ühel ehk teisel wiisil seda mõitlust alkoholismusega tatsunud edendada. Walitsused annawad mitmesugusid seadusi wälja, mis joowastawate jookide müümist peawad kitsendamaks, tõstawad nende hindasi ja kõrgendamad kaupluste pealt mõetawaid maksusi, erainimesed asutawad karstuse feltsi ja püütawad rahwa tähelepanemist joomise pealt, ettelugemiste, kontsertide ja teiste lõbude teel, eemale juhtida, tohtrid mõtlewad ikka rohkem ja rohkem uusi abinõusi joomatõbe wastu wälja, kuid, wistiisti, lähewad weel mitmed head aastad enne mööda, kui ütelda võib, et joomine juba mõidetud on. Pea asi on just see, et inimene ise selle waenlase on loonud, sellega ta mõitleb ja mõitluses temale jällegi tarwilised sõjariistad uute wabrikute asutamise ja wiina-tööstuse lehnika täiendamise näol kätte annab. Nähtawasti, ei mõitsgi midagi lihtsamat olla kui sellest waenlasest mõitu saada: poleksgi muud tarwis, kui wabrikute ehitamine seisma ja wiina tarwitamine maha jätta. Kuid sagedasti ei mõida waenlane mitte jõu waid kawaluse abil. Alkohol on tingimata kõige õelam inimese waenlane, kes tema õnne waranduse, terwise ja elu riisub, kuid see on maha waenlane, just niisugune, kes tema lühikese elu-ajal

temale kõiksugu lõbutundmist pakub. Sellest ta tulebki, et ehk inimene temaga küll mõitleb, kuid see sünnib nii aralt ja kartlikult, nagu ei raatsiks ta temast täieliselt lahkuda.

Mõitluse ägedust vähendab väga palju see effiarwamine, nagu oleks alkohol ainult nendele kardetaw, kes teda üleliia pruugivad, kuna aga need, kes määra ja mõõtu oskavad pidada, temast ükfinda lõbu tunnemad. Sarnase waate finnituseks ja oma enese rahustuseks pööris seltskond arstiteaduse poole, ja teadus wastas: „jah, alkohol on lihtw, kuid kardetaw ükfinda nendele, kes piiri ei pea.“ Nõnda wastas endise aja arstiteadus ja lisas veel juure, et paras joomine terwilele kasulikki olla, iseäranis veel siis, kui inimene wäsimust tunneb, söögi-isku puudust ehk wiletsat seedimist kannatab. Seltskond tarwitas seda luba suuremal mõõdul, kui tarwiski oleks olnud.

Aga nagu iga teadus aasta-aastalt edeneb, endised arwamised ja teaduslised toed ümberlütatakse ja nende wäremetele uued findlamad ehitused asetatakse, nõnda on ka arsti-teadus suurte sammudega edenenud. Kui uuema aja uurijad endisi arwamisi wiina kasulikkuse üle uuesti hakkasid läbi waatama, selgus warstigi, et siin kole wiga on juhtunud ja et alkohol kunagi ja milgi kombel kasulik ei wõi olla. Muidugi ei tohi keegi endise aja teadlasi selle wea pärast süüdistada, sest et iga uuem ülesleidus, uus tõde mõõda teed peab sammuma, mis endiste arwamiste rufudega on kaetud, kuid siiski peab tunnistama, et just nimeetatud wiga kõige kahjulisemat mõju seltskonna waadete peale on awaldanud. Kuni praeguse ajani on suurem jagu selles arwamises findlad, et alkoholi parajal mõõdul tarwitamine mitte ükfinda kahjulik ei ole, waid pealegi kasulik olla, ja püütakse niisugusi näitusi ette tuua, kui isegi alkoholi ohtral mõõdul tarwitajad kõrge wana-duseini olla elanud. Tõsi küll, et sarnasi juhtumisi ette tuleb, kuid nad on ainult erandid ja keegi ei wõi teada,

Kas nad ilma wiina pruukimijeta weel wanemaks ei oleks elanud.

Kuid heidame lühikese pilgu praeguse asjade seisutorra peale.

Kaua aega on juba see esjarwamine walitsenud, nagu awaldats wiina pruukimine head mõju seedimise peale. Uuemad uurimised aga tõendawad, et sarnane arwamine täiesti eksliit on: kui ka alkohol teataval määral seedimist fergitab, siis ainult kahel tingimisel: 1., kui teda wäga wähesel armul tarwitatakse ja 2, kui ta weega rohkel mõõdul segatud on. Weel rohkem, inimese kõht on nii õrn, et iga üleliigne alkoholi tül just wastandliht mõju awaldab ja seedimise kiirendamise asemel, teda weel rohkem raskendab ja takistab. Katsed, mis selles asjas ette on wõetud, tõendawad, et alkohol, ka kõige wähesemal mõõdul seedimist peatab, sest et ta kõhu-mahla (ila) wälja imbumist takistab, ja muna-walge olluheid ennaft koftu tõmbama sunnib. Buchner jõudis katsete waral otsusele, et alkohol, 20% wõrra toiduisele juure lisatult, seedimist kangesti raskendab, rohkemal mõõdul aga täiesti ärahäwitab. Üleüldse peab ütleva, et alkoholi mõju, wähesel mõõdul tarwitamise korral, söögi isu äratamise peale nii wähe mõjub, et foolased söögid, mida harilikult wiina juures tarwitatakse, seda paremini toimetawad ja suuremal mõõdul äratawad, kui wiin. Sellest selgubki, et alkoholil seedimise juures mingit tähtsust ei ole, ja tema aset mitmed teised terawa maitsega ained, mida harilikult sööki-dele juure lisatakse, palju paremine täidawad.

Niisama wana on ka teine arwamine, nagu fergendats alkohol parajal mõõdul pea-aju tegewust. Kuid nii mitmetegi õpetlaste uurimised tõendawad, et just selle wastu hingeline tegewus, ka kõige wähemal mõõdul alkoholi tarwitamise juures, märksa nõrgendatud saab. Kui ka mõnikord, pärast wiina pruukimist, mõtte-käigu fergendust märkata wõib, ometi kaob selle läbi mõtlemise sügawus: wiinastand inimene näib küll elawam ja terawamõttelisem

olewat, kuid tal puudub tarwiline mõtte sügavus: tema otsustamine muutub pealiskaudselt, tegewus lõdvaaks ja fergemeelselt. Üsimesed katsed alkoholi mõju kohta inimese hingelise elu peale said minema aasta-saja lõpul Dietl'i ja Uintschgau poolt ettemõetud, pärast poole aga Kraepelin'i, Warren'i ja Michaffenburgi läbi korratud. Kõik need teadusmehed jõudsid sellele otsusele, et ka kõige vähemal mõõdul tarvitatud alkoholi mõju all pärast lühidat elustust, selgesti ilmapaistew peaaegu ja temaga ühenduses seiswate hingelise elu awalduste tegewuse nõrgestamine järgneb. Wiinastand inimene langeb kergesti wälimise mõju alla ja tundmus mõtab wõimust mõtlemise üle.

Kuni praeguse ajani walitseb seltskondades ja isegi mõnede arstide keskel arwamine, nagu suurendaks alkohol südame tegewust ja wärskendaks jõudu. Mõned on selles arwamises pealegi nii kindlad, et seda otse naeruks peawad, kui keegi midagi selle wastast julgeb tõendada: mis pärast siis, küsitakse harilikult, tohtrid weini soowitawad, kui nad haige nõrgestatud jõudu karastada soowitawad? See on eksitus millel vähematgi teaduslist alust ei ole. Kui ka pärast alkoholi tarwitamist tuitsoone lõõgid elawamaks muutuwad, siis ei tule see sugugi sellest, nagu awaldaks siin wiin oma mõju, waid selle põhjuselt on üleüldine äritus mis joowastawate jookide tarwitamisele järgneb (Schnuedelberg). Uurimised, mis Mühl ja Jaguet sfigmo-chronografi abil 8 noore terve isiku juures ettemõtsid, näitasid, et ka 50—100 kuubik centimeetrit 20% alkoholi segu vähematki mõju südame tegewuse ja wereringwoolu peale ei awalda. Wood tõendas katsete najal loomade juures, et alkohol vähematki soowitawat mõju tuitsoone kiiruse ja weresurumise peale ei awalda, olgu allaneelatud osa kui suur tahes. Üleüldse on kindlaks tehtud, et alkohol vähemal mõõdul vähematki mõju tuitsoone ja weresurumise

148
peale ei awalda, rohkemal mõõdul aga
südame löökide kiirust ja wõrjurumist
nõrgestab. See südame tegewuse nõrgendamise wõib
isegi nii suur olla, et isikud, kes südame haigusi põewad,
kergetel südame rabanduse ohwriks wõiwad langeda (rutu-
line surm joomise tagajärjel). Kui tõesti tarwis oleks
haige jõudu karsastada ja südame tegewust suurendada, siis
wõiwad meie harilised jelleks määratud abinõud — pakš
kohw, balderjani tilgad, koffein — palju paremini mõjuda,
kui klaas weini. Kui aga siiski weel mõned arstid endist
wiisi oma haigetele weini soowitawad, siis sünnib see ai-
nult harjunud kumbe järele, mida juba ammu oleks pi-
danud koli-kambri wisatama.

Räägitakse weel, et alkohol teha soojendada ja külma
kääst tulles iseäranis kasulik olla naps wiina wõtta. See
ei ole jällegi tõsi. Terwe rea katsete waral on kindlaks
tehtud, et soojuse tunne sarnasel korral muud ei ole, kui
iseene pettus sest ihu soojus ei tõuse wiina tarwitamise
korral mitte sugugi, waid weri, mis ennast külma eest kait-
suhadesse on kogunud, saab nüüd teha wälimisi pinda
mööda laiali aetud. Nagu katsed näitawad, langeb
teha sisemine soojus pärast alkoholi tarwitamist õige suu-
rest, ligi 2—5° C. järele joowastuse puhul. Ühes sel-
lega saab ka teha tuimestatud, mis siis selle nähtuse põh-
juseks on, et wiinastand inimene nii kergest külma ei
tunne, kui karske. Sellest siis tulebki, et joobnud inime-
sed rohkemal arwul külma ohwriks langewad, kui kained.
Kui me tõesti oma teha soojendada soowime, siis wõib
klaas teed sada korda rohkem kasu tuua, kui naps wiina.

Wiimati on weel niisugune arwamine olemas, nagu
edendaks alkohol teha toitmisel ja wõiks, teatawal määral,
nõrkadele haigetele toidu eest olla. Tõsi küll, et joomise
tagajärjel inimene paksemaks muutub, kuid sarnane teha
ülespundumine kannab haiglast laadi ja tuleb sellest, et
paljud toidu allused organismuses tarwiliselt ümbertööta-
tud ei saa, waid raswa näol naha alla koguwad (rasw

ei ole muid, kui sübertöötamata ja ärapõlemata muna-
walge). Ühe sõnaga, keha toitmine ei suurene
alkoholi mõjul sugugi, vaid väheneb.
Sellest tulebki, et joodiku keha ja pale ülesporjunud on.

Nõnda siis näeme meie, et alkohol, ka kõige
vähemal mõõdul inimesele ilma skiafili ei võimalda. See tõde peabki kõige nende abinõude
nurgakiviks olema, mis alkoholismuse vastu võitlemiseks
käsile võetakse. See on juba teine küsimus, kui seda ha-
rutatakse, — kui kahjulik suurem ehk vähem alkoholi
tarvitamine on? Selle üle ei või kahelda, et väga vä-
helbasel arvul pruukimine inimese terwisele kahjutaks võib
jääda. Kuid, kus on siin mõõt? Kuidas võime meie
just selle „arvu“ kindlaks määrata, mis ühe ehk teise ini-
mese juures kahjuliku mõju ei avaldaks. Sarnast „mõõtu“
arstiteadus ei tunne. Digem ütelda, igal inimesel
on oma määr. Kuna üks ühe ehk teise nappi ilma
kahjuliste tagajärgedeta päevas võib äratarvitada, mõjub
see aga teise peale õige halvasti; kuna üks, ilma et see
talle juuremat häda teeks, terve pudeli marja-weini päe-
vas ära hävitab, võib aga teine samal juhtumisel õnne-
tuse ohvriks langeda. Üleüldse võib ütelda, et alkoholi
tarvitamise juures kindlat „määra“ ei ole ja ei võigi ka-
olla, sest organismuse vastupidamine on igal inimesel ise-
sugune. Kõige parem abinõu, wiina kahjuliku mõju eest
ennast hoida, on mitte sugugi juua. Paljud praeguse
aja õpetlased, kes alkoholismuse vastu võitlewad, tee-
wadki nõnda. Siin pole vähematki kahtlust
et need isikud, kelle juures pärandatud
waimuhaiguse ehk alkoholismuse mär-
gid nähtawale tulewad, ka kõige vähemal
mõõdul wiina tarvitamise juures, alati
juures hädaohus wiibivad: nad võivad
tergesti harjunud alkoholituteks muutuda. Riisugu-
tele on wiin täiesti feelatud. Need inime-
sed aga, kes täiesti terwed ja üleval nimetatud kardeta-

waft pärandusest wabad on, wõiwad muidugi teatama osa alkoholi ilma filmapaistwa kahjuta mäljakannatada, kui aga nad seda sagedasti ei tee. Üleüldse ei maksa ennast igapäise alkoholi tarwitamisele, olgugi ka paljalt üheainsa napsu arwul enne sööki, harjutada, sest see muutub pärast poole juba wilunud pruugiks, millega õige raske on wõidelda ja pealegi on palju niisugusi juhtumisi ettetulnud, et igapäine wiina tarwitamine seda isikut täieliselt joodikuks on teinud. Peale selle ei tohi need isikud, kes oma ihade ja himude üle walitseda ei suuda, waid nende orjaks wõiwad saada, sugugi wiina juua. Kes üheainsa korra seda on märkanud, et ta parajuse piiridest üle on läinud, jätku ka kõige wähema alkoholi pruukimise suotumaks maha.

Üleüldse, kordame weel kord, on täieline tarbeks kõige parem abinõu ennaft alkoholi kahjuliku mõju eest hoida. Sinna poole peabki praeguse aja wõitlus alkoholi wastu kõik oma jõuu juhtima. Wiimase juured on peaaegu igas seltstondlises kühis õige sügawale kaswanud.

Tb. G. Rõibakowi järele.

Tõde õllest.

1. Õlle sees tuleb 100 jao peale 86—88 jagu wett, 6—8 jagu toitwaid ollusi ja 2—5 osa puhast alkoholi kühwti; iga pudeli õllega neelab siis inimene ligi 4 solotniku seda kühwti alla.

2. See alkoholi kühwt mõjub oma kahjuliste keemialiste omaduste poolest väga halwasti kõige meie teha tähtsamate organide — kõhu, maksa, südame ja neerude — peale.

3. Peale selle tekitab ja suurendab õlle tarwitamine

jooksja haigust.

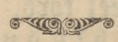
4. Olut edendab külgehaikawate haiguste laiali lagunemist ja takistab haigete paranemist.

5. Were rikkumist ölle läbi mõib üheks tiisikuse ja prantsuse haiguse põhjusels armata.

6. Olut ei kustuta janu, waid suurendab teda weelgi rohkem, sest et alkohol palju wett enese sisse imeb. Selle läbi tekivad mitmesugused kõhu ja südame haigused.

7. Olut, kui teda igapäew tarwitatakse, lühendab tingimata meie elu-iga, toob rutulise wanaduse, teeb meid inetuks ja rammestab meie jalgu.

8. Ölle kahjulik mõju meie pea-aju terawuse peale awaldata ennast meie mõistuse nõrinemises. Ölle läbi läheb meie pea-aju nigelaks ja lõdwaaks.

Mida peab kooliõpetaja alkoholi küst- mise asjas teadma?

1. Ta peab teadma:

1. Et ühelgi joowastawal joogil — öllel, weinil ega wiinal toitetwat tähtsust ei ole ;

2. et igas joowastawas jookis leidum ollus alkohol tihwton, mis meie keha rakufeste ja kudede elu tegewust takistab ja jellepärast ka meie terwisele enam ehk wähem kahjulik on :

3. et joowastawate jookide tarwitamine keha tähtsamate organide — südame, maksa ja neerude — haigusi suurendab ja sünnitab ;

4. et ta iseäranis tiisikuse ja prantsuse haiguse laiali lagunemist edendab ;

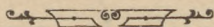
5. et alkohol igal wiisil ja igal mõõdul iseäranis lastele, kahjulik on, sest et nende lastwaw organismus väga õrn on ; et alkoholi tarwitamine pea-aju tegewust rikub.

152
Laste õpimise ja meeleõpidamise wõimu
wähendab ja sellepärast nende edasijõudmist takistab.
Ta sünnitab sõnakuulmatust ja tõrkumist, halvab neid
pea-aju kehtkohte, mis mõtlemise ja iseenese ülewaltsemise
asjas tegewad on, päästab niimoodi inimese loomuse ma-
dalamad himud ja ihad kütkest lahti ja ahwardab laste
kõrbe-elu :

6. Kõige selle põhjusel peab kooliõpetaja (ise-
ärانىs weel küla kooliõpetaja) teadma, et
järjerikas mõttlus joomisega rahwale terwist ja kultura
teel edenemist tõutab, ja sellepärast siis ka kooliõpe-
tajate ühine töö ja wäsimata töötamine
alkoholi küsimuse põllul wäga soowi-
tam on.

7. Kooliõpetaja peab teadma, et iga joodik enne-
malt joowastawate jookide parajust pi-
daja tarwitaja oli ja et joomisega mõit-
lemises wäga suurt osa see mängib, kui-
das lappi e siimese wiina suutäie eesi hoida
ja neile täielise karaskuse eesmärki anda;

8. et just parajuslased kõige kardetawa-
mad alkoholi laiali laotajad ongi, sest
et nad kergesti teisa eesiteele wõiwad
wedada, kuna päris joodikud, kes kraawides lamewad,
joomise inetumaid külgesi kõige selgemalt filmi lasewad
paista ja nii moodi, ehk küll eitawalt, karaskuse tööd toe-
tawad. . .

Mis peawad kopsu haiguse põdejad alkoholismusest teadma?

Nad peawad teadma :

1. Et alkoholil toitemaid omadusi ei ole, ja ta ka
sellepärast teha kinnitada ei suuda ;

2. et kõik joowastawad joogid, ehk nad küll lühikeseks ajaks ergutawad ja soojendawad, warsti jälle teha soojust nõrgendawad ja alandawad ;
3. et alkoholi tarvitamine organismuse wastupanemist haiguste wastu nõrgendab ;
4. et alkoholi tarvitamine kõhu tegewust äritab ja nõrgendab ja selle haigusi edendab ;
5. et alkoholi tarvitamine üheks tiisikuse haiguse pea põhjuseks on ;
6. et sellepärast mõistlik terwisehoidmine tingimata nõuab, et alkohol, kui tihwt, igast perekonnast ja majast wälja wisatud peab saama ;
7. et iga kopsik, mis wiina ostmiseks ära fulutatakse, palju kasulikumat paremate söögiainete muretssemiseks võib tarwitatud saada ;
8. et alkoholi tarvitamine haiguste iseäranis tiisikuse arstimist raswendab ja selle läbi ka järeltulewa sugu terwist ja jõudu hädaohtuga ähwardab ;
9. et alkoholi tarvitamine kopsu werejooksmist sünnitab ja siis ka tiisikuse haigetele keelatud on ;
10. et ka ainult üheksordne joowastus, mis ajutiselt otustamise võimu halwab, sugulist liialdust võib elusse kutsuda, mis tiisikuse haigetele aga väga kardetaw on.

Mis peab naene ja ema alkoholist teadma ?

Ta peab teadma :

1. Et lastele kuni 14 eluaastani i l m a s k i mitte tilka õlut, wiina ega weini ei pea antama ;
2. et need joogid sugugi toitetaw ei ole ;
3. et joowastawaid jooki ainult arstirohuna teatawa-

- 154
- tel juhtumistel ja tohtri eestirja järeje tarwitada wõib;
4. et ka korraline ja parajaline joowastawate jookide tarwitamine werd rifub, haigusl sigitab, tööjõudu vähendab, perekonna toitjast ilma wõib jätta, jõudu ja raha raiskab ja perekondlist õnne ja rahu rifub;
5. et joodik, kes omast haigusest lahti tahab saada, ilma sskienam mitte üht tilka joowastawatest jookidest ei tohi maitseada;
6. et alkoholi tarwitamine mehe eht naese poolt lapst hädahuga ähwardab.

Urge andke oma lastele

mitte tilka wiina!

mitte tilka õlut!

mitte tilka weini!

Mispärast?

Sellepärast, et joowastawad joogid, ka kõige wähemal määral ainult kahju teewad.

Mispärast?

1. Alkohol takistab laste kehalist ja waimlist edenemist;
2. wäsitab neid ja teeb neid koolis laisaks ja tähelepanemataks;
3. teeb neid wanemate wastu sõnatuulmataks;
4. rifub laste kome-elu;
5. teeb neid fidurateks ja haiglasteks;
6. piteb ja raskendab iga haigust;
7. teeb neid wiimati täielisteks joodikuteks.

noortele abielu naesterahwastele ja emadele.

Sakfamaa arstide-karjlaste poolt kokkuseatud.

1. Ilmasfi ärge lubage oma mehele abielu kohusid siis täita, kui ta joowastawate jookide läbi ülesäritatud ehk üldse wiinastanud on.

Lapsed, kes niisuguse sugulise kokkusaamise tagajärjel ilma le tulewad, kui üks abikaasastest joobnud oleks ehk üldse wiinastanud oli, on harilikult kudurad, langetõbised, nõdrameelsed, ehk jälle wigased; sagedasti on nad juba sündides furnud.

2. Käima peal olemise ajal ärge tarwitage ilma sfi joowastawaid jooki sfi.

See pole kudagi tõsi, nagu karastaks ja kinnitaks see teid endid ehk last, keda teie oma rinna all kannate, ehk kergitaks see sünnitamist, sest et joowastawatel jookidel toitwat ega karastawat mõimu ei ole. Niisama ekslik on arwamine, nagu suudaksite siis last oma piimaga paremini toita, kui te weini ehk õlut tarwitate. See on aga küll tõsi, et joowastawad joogid kahjulikult lapse edenemise peale mõjuwad; mõned sünniwad nõrkadena, ei kaswa hästi, jääwad teistest taha ja tarwitawad siis ka rohkem hoidmist, muret ja hoolitsemist; teised jääwad jälle kergesti haigeks; iseäranis peab aga surm nende laste seas rohkem lõikust, kelle emad käima peal olemise ajal joowastawaid jooki sfi tarwitawad.

3. Hoidke ennast joowastawate jookide

tarwitamise eest sünnitamise ajal.

156

Remad on täiesti kasutatud, veel enam, otse ka-
julitud, sest et nad tõukeid ja kangutamist nõrgen-
davad, mispärast ka sünnitamine pikale venib: see
on aga niihästi teile, kui ka lapsele hädasohtlik. Peale
selle võib surmaw merejooksmine tükida. Marjad,
marja sahvritid ja suhtru wesi — need on joogid,
mis teie jõudu finnitawad

4. Sel ajal, kui-teie pärast sünnitamist woodis olete, peate tingimata joowasta- wate joofide eest ennaft hoidma.

Remad äritawad nurga-naist; suurendawad sünni-
tamisele järgnewat haigust; sünnitawad suurt mere-
jooksmist ja takistawad sünnitamise organide para-
nemist.

5. Hoidke endid joowastawate joofide tarwitamise eest sel ajal, kui te last rin- naga toidate.

Ärge ustuge neid, kes seletawad, nagu mõjuks
õlut ehk wein piima rohkele peale; seda ei tule ku-
nagi ette. Kuid just selle läbi sattub osa uimasta-
wast tihwtist, mis õlle ja weini sees peitub, imetaja
ema piima sisse. Selle järeldus on see, et lapsi
mitmed häda-ohud ähwardawad, nagu: minestused,
trambid, kõhu-walud j. n. e.

6. Ilmaski ärge andke oma lastele joo- wastawaid joofist.

Wäga kardetaw ja hädasohtlik on see, kui wei-
keste lastele rahustamiseks õlut ehk wiina antakse;
niisama kahjulik on ka punase weini ja arsti-weinide

andmine wanemate lastele. Selle läbi saavad nende waim ja ihu kannatada; kes oma lastele joowastawaid jooksi annab, — on nende waenlane. Mida kauem nad sellest uimastawast kihwtist ilma on, seda terwemaks, tugewamaks ja tööwõimulisemaks firgumwad nemad.

Warefed ja alkohol.

Ingliskeelest.

Ühel polkownikul oli fena mõis: umbes sada desjatiini oli tal loflawa wilja all. Rewadel, kui oras üles tuli, olid warefed, nähtawasti nõuks wõtnud teda ära häwitada. Oli üks küll maha lastud, warsti kogusid tema afemele kümned kofku. Püüsi paugud ei ehmatanud neid fugugi enam.

Wiimati tegi polkownik otsuseks, uut abinõu katsuda. Ta leutas mittu mõõtu wilja wiina sees ära ja lastis fiis mööda põldu laiali külida.

Warsti olidki ka warefed platsis ja algasid oma häwituse tööd. Ka feda fõrd fõid nad fõhud tubliasti täis.

Kuid misfugune fisa ja fära pärast feda algas.

Suure waewaga jõudsid nad metsa tuffa lennata, kus teine trofikond warefid, kes kogemata kaineks oli jäänud, nende juure felfis. Mõlemad liigid ühinesid kofku ja hakkasid waljusti fifama. Kas nad fiin alkoholi kiitfid wõi needfid, sellest ei wõinud keegi aru saada.

Tagajärg oli aga fee, et polkowniku põllud sellest ajast saadif puutumata jäid. Kui warefed jälle kaineks said, ei tulnud nad enam nende ligigi, wististi kartes, et feal weel kurja kihwti leidub?

Warefed ei soowinud enam foera fombel „oma ofse jure“ tagasi tulla. Nendel oli enam auu-tundmust oma

waastu, kui paljudel inimestel, ja nad ei tahtnud enam teistford joobnuks jääda. 139

Enne pulmi.

Baamel Moron oli tubli seltsimees, truu sõber ja lõbus noor inimene. Ma mäletan väga hästi seda aega, kuidas meie pärast inseneri-kooli lõpetamist, teede-walitsuses teenistuses olles, aega mööda saatime. Ta oli tats aastat minust wanem, kuid see ei feelanud teda minule mitmel wiisil seltsimehelikku lahkust ülesnäitamast. Ta meele-olu oli alati hea, ja ta armastas minu ees oma tulewiku plaanisi maalida.

See sündis alati õhtuti tema toas, kus me poole-ööni klaasi weini juures istusime. Teisel päewal tööafime meie jällegi kuni õhtuni, kus meid uus weini pudel ees ootas. Mõnda läksid päewad ja nädalad õige lõbusasti mööda. Mõne kuu pärast pidime meie ometi lah-kuma. Mina pidin wabatahtlise teenijana Pariisi linna oma polku minema. 8 aasta pärast puutusin ma Moroniga jällegi kokku, kuid niisugusel olukorral, mida ma ilmaski ära ei unusta.

Meie teenistuse kohad olid teine teisest õige kaugel. Dotamataalt sain ma tema käest pulma kutse ja sõitsin ta hea meelega määratud päewaks kohale. Sellesama päewa õhtul pidigi pulma-kontrati kinnitamine pruudi wanemate majas olema ja meie olime kella 6 sinna lõuna-söögile kutsutud. Wõeraste-majast, kus õige tublisti joodud sai, äraminnes, palus Moron meid oma koriri tulla, et sealtsiis ühes-koos pruudi juure minna. Ta sammus, laulu wilistades, meitest natukesi eespool. Omas majas jooksis ta mööda treppi, ilma et käsi puudest kinni oleks hoidnud, üles, taotas aga selle juures tafa-kaalu ja kustus mitme-

fülla kõrguselt alla. Mõne minuti pärast oli ta surnud.
Warsti tuli ta pruut sinna ja leidis selle eluta teha
eest, teda ta nõnda palawalt oli armastanud. Ta suud-
les teda ja andis selle juures kindla tõutuse, ennaft Juma-
lale pühitseda. Tõesti astus ta ka flooftrisse, kus ta
warsti üleüldist lugupidamist ära teenis.

„The temperance record.“

„Ulf ja Elu“

tellimine 1911 aasta peale on alanud.

„Ulf ja elu“ lõpusiht seisab selles, et testwa elu peale mõjuda ja teda wõimalikult kristuse õpetuse rajadesse juhtida, kus armastuse ja rahuriik, see maapealne taewariik, on olemas. Tähendab, „Ulf ja Elu“ tahab kõigepealt maapealsete olude keskel töötada ja sellepärast ei jäta tema selle elu nähtawusi püütmata, neid oma seisukohast walgustades. Ta waatab seltskonna ja riigi peale, kui üleüldise kristuse koguduse osade peale, ja selles mõttes on esimese, kui ka teise tegewus tema kõneained. Nende mõlemate kohta on tema seisupait wankumata kindel: ta arendab üksinda seda, mis meie wäitesele rahwale tingimata kasulik on selle põhjusemõtte järele: **Kõik naised, mis teie riigis tahate, et inimesed teile peawad tegema, nõndasamuti tehke teie ka neile.** Meie teame (niipalju, kui seda minewik on näidanud), et meie Eesti rahwa hea käekäit juure Wene riigi ja Wene rahwa küljes seisab ja sellepärast üksinda nendega on meil waja lahkumata ühenduses olla. See on meie lehe „politika“ põhjusemõte . . . Meid, kel tähendatud mõtted ja tunded meiega ühed on, kutsume me lehe sõbradeks heitma, ja meid igatpidi toetama.

„Ulf ja Elu“ eeskawa on:

I. Ametlikud teated õiguse ja riigi korraldamise asjas.	raamatuteist, iseäranis õigusealusest: uuemaid sõnumid riigist ja kodumaalt).
II. Koguduse seltskondlik elu (Juhtkirjad ja teated).	VI. Kirjawastused. (Mõtete wahetusel teineteise ja lugejate wahel).
III. Politika ringwaatus (omast riigist ja wõerist).	VII. Ulf ja teaduse ilmasi (Sutlused, kirjeldused, ajaloolised tiitid, kaswatuseteadlased tooded, uued lei-
dused teaduses jne.).
IV. Mis tähtsamad kõnelewad teised ajalehed. (Ülewaade nädala jooksul).	VIII. Koolitused.
V. Mitmesugused teated ja sõnumid (igast majanduse harust, uuest	

„Ulf ja Elu“ ilmub ükssord nädalas, igal teispäewal, nõnda et ta pühapäewaks igal tellijal käes on. — „Ulf ja Elu“ hind postiga ja postita aastas 2.50 kop., pooles aastas 1.30 kop., weerand aastas 70 kop., iise kuu peale 25 kop., ükssil nummer 5 kop.

„Ulf ja Elu“ tellimise wõtawad wastu

kõik kohalikud preestrid ja kooliõpetajad ning linnades raamatukauplejad:

Pärnus — A. Rüug; Wiljandis — A. Newits,

Tellimise aadress: г. Рига, Средняя № 8.

Trumetus.